

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Március 3.

9. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

A középiskolai reform-értekezlet eredményei.

A vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban reformra készülnek, még pedig a középoktatás gyökeres reformjára, hogy véget vessenek annak az áldatlan toldozás-foldozásnak, melynek középiskoláink gyakran alá voltak vetve. A reform előkészítése véget, a közoktatási miniszter múlt hó közepére mintegy húsz tagból álló szaktanácskoz-
mányt hívott össze, melyben részt vett a budapesti és kolozsvári tud.-egyetemnek s a műegyetemnek egy-egy képviselője és a reáliskoláknak több tanára. A miniszter elnöklete alatt egy hétig tartott értekezlet nagyon behatóan tárgyalta az eléje adott öt kérdést, s e tárgyalások eredményeit akarom röviden elmondani.

Leghosszabbra nyúlt az első kérdés tárgyalása. «Az egységes középiskola mely formája felel meg leginkább szükségleteinknek? Megfelel-e az oly egységes középiskola, mely felső osztályaiban közös tantárgyak egységes tanítása mellett, némely tantárgyakban elágazik?» Ezen a kérdésen fordul meg az egész reform, s e mellett az magában foglalván jóformán a következő kérdéseket is, nem csoda, ha a tárgyalás súlypontja ráesett.

A reáliskolákra nézve a lét- és nemlét kérdése ez. Kell-e Magyarországon kétféle középiskola. Ez volt az éle e tételnek, melyre a feleletet érdekes volt hallani a reáliskolák tanárai (igazgatói) és a reál-studiumok szakemberei szájából. Amazok úgy nyilatkoztak: fájó szívvel kénytelenek megvallani, hogy a reáliskolák nem bírtak a hazai talajban gyökeret verni; a társadalom rokonszenvét sem bírták megszerezni; szervezetük sem különbözik lényegesen a gimnáziumokétól, melyekkel a versenyt kiállani, nem tudják; tehát, készséggel elfogadják, hogy csak egyféle középiskolánk legyen.

Aztán, az egyetem és műegyetem reálirányú szakfériai vallották meg őszintén, hogy nekik nincs szükségük arra a sok fizikára, meg mathézisre, melylyel a középiskola megtömi a növendékek fejét; az az ábrázoló geometria pedig, melynek a tantervbe bevétele oly mohón sürgették, nem csak nem használ a növendékeknek, hanem tönkre teszi térnézetüket, tehát még rosszabb a semminél.

Midőn a reáliskolák régi hivei is elismerték, hogy iskolájuk a gimnáziummal versenyezni, nem bir: természetes volt, ha az értekezletnek mondhatni minden tagja a reformálandó gimnáziumra mutatott rá, mint a jövő középiskolájára. És ez annál természetesebb, mert hazánkban ez az intézet a reformáció óta kitünő szolgálatokat tett, s nemzeti művelődésünknek becses melegágya volt. Ezt a hagyományos működését megszakította az «Organisations Entwurf» korszaka 1850-ben, sőt, azt az ország németesítésére akarta felhasználni. 1867 óta a németesítésről szó sem lehetett; de, másfelől az is igaz, hogy a kiegyezéskor nem is szerveztük újjá gimnáziumainkat a nemzeti művelődés jelenkori követelményeinek szempontjából. Az idő teljessége e részben, úgy tetszik, csak most következtet be, midőn a magyar állam megalkotásának eszméje minden irányban megéretten előtérbe lépett.

A nemzeti állam-alkotó intézmények közt az alkotmány után az első helyet a nemzeti közép- és felső-oktatás foglalja el. Mert míg a polgári iskola és vele kapcsolatos szakiskolák (kereskedelmi, gazdasági, ipari iskolák, stb.) a társadalom napi életszükségletei ellátásáról gondoskodnak, addig a középiskolák arra valók, hogy a magyar ifjúságot azokra a magas rendű értelmi, esztétikai és erkölcsi működések végzésére készítsék elő, melyek a nemzeti élet szellemi és erkölcsi részét teszik. E most említett működésekre legjobb előkészítő tantárgyak a magyar nyelv és iro-

dalom, mely ifjuságunkat bevezeti az ősök érzés- és gondolkodás módjába; a magyar történelem, a patriotizmusnak ez a gyakorló iskolája, mely megtanítja ősünk példájából az önfeláldozás nemes erényét; a latin nyelv és irodalom, mely, mint a jelen század közepéig nemzetünk második anyanyelve, közmívelődésünkkel és politikai életünkkel a legszorosabban összefügg, úgy hogy, mondhatni, ma is szánkban van. Latin irodalmi ismeretek nélkül irodalmunk «klaszszikai» iskolája alkotásait sem érthetjük meg, hiszen, az a latinoktól vette kölcsön gyakran még eszméit is, melyeket megénekelt. Ha ezekhez veszem a haza földirati és természetrajzi ismeretét és a mathézist: nagyjában előszámláltam azokat a tantárgyakat, melyek arravalók lesznek az új középiskolában, hogy ifjainkban kifejtsék és gyakorolják azokat az általános emberi és hazafiúi tehetségeket, melyeknél fogva beilleszkedjenek a nemzeti társadalomba és folytassák azt a közmívelődési munkát, melyet mi rájuk hagyunk.

Többen voltunk az értekezleten, kik ily irányban igyekeztünk körvonalozni a leendő középiskola képét, éreztetvén egyuttal, hogy az első sorban, sőt másod sorban is humanizáló, a nemzeti miveltés alapjait lerakó intézet, mely mint olyan, ne szellemi nehéz fegyverzetet adjon az ifjura, hanem arravaló, hogy tegye szellemét hajlékonyná, mint a hogy a játszótér kifejti és megedzi gyermekeink izomrendszerét.

Az új középiskolát egységesnek óhajtotta az értekezlet (alig egy-két tag kivételével) úgy, hogy a felső tanfolyamban se legyen se két, se háromféle ágazása (bi-, vagy trifurcatio). Azonban, a felső tanfolyamban bizonyos szabadságot kell engedni az ifjaknak, hogy hajlamaik szerint választhassanak, pl. görög és francia, esetleg angol nyelv, sőt, (némelyek szerint) egyes természettudományi ágak közt is. Többen kifejezték azt az óhajtást is, hogy a görög pótló tanfolyam tárgyai olvassanak be a közös tantervbe.

A második kérdés a latin nyelv megkezdése idejéről és szerepéről szólt. A többség odanyilatkozott, hogy ne az első, hanem a második osztályban kezdjék tanítani, illetőleg, csak a harmadikban, ha a tanfolyam kilenc éves lesz. Az értekezlet ugyanis kívánatosnak tartotta, hogy a középiskola alulról egy, úgy nevezett, előkészítő osztálylyal toldassék meg, oly formán, hogy a 3 ik elemi osztályt végzett növendékek az előkészítő (első) osztályba vétessenek föl.

A harmadik kérdésre (az elágazás: bi-, vagy trifurcatio) megadtuk a feleletet fönebb. A negyedik kérdésre «Szükségesnek mutatkozik-e a középiskolában tagozatot, pl. alsó és felső tagozatot létesíteni», az egyhangu felelet az volt, hogy: nem szükséges, mert az csak zavarná az iskola munkájának egyöntetűségét és középiskolába csalogatná azokat is, kik pl. az alsó tagozat, vagy öt-hat osztály elvégzésével csak bizonyos előnyöket (egy éves önkéntesség, stb.) akarnának elérni.

Az ötödik (utolsó) kérdés a középiskolának a nép- és polgári iskolákhoz való viszonyáról szólt. Megállapodás abban történt, hogy a polgári iskola adjon minősítést a kisebb tisztviselői pályákra, melyek miatt mostanig a középiskolát elárasztotta a sok nem odavaló elem.

Ime, elésoroltam főbb eredményeit a meg lehetős hosszúra nyult értekezlet megállapodásának. A legfőbb eszmék meg vannak vitatva, most a tanterv készítőknél lesz a sor, hogy húst és vért adjanak a főbb vonalaiban kidolgozott keretre, s hogy a tantárgyakat egymással szerves viszonyba és összhangba hozzák. Ha ezt a szervező munkát kitünően végzik el, hálára kötelezik a nemzetet, s hálára köteleznek minket protestánsokat is, mert bizton reméljük, hogy az új középiskola nem sokára egész teljességében föl fogja eleveníteni azokat a nemzeti hagyományokat, melyeknek a múltban a prot. iskolák és kollegiumok voltak a letéteményesei és hű őrei.

Felméri Lajos.

Jelentése,

Dr. Kolosvári Sándor, egyházmegyei főgondnoknak, a kolosvári ev. ref. egyház életében fölmerült nevezetesebb mozzanatokról 1891-ik évben.

Tisztelt képviseleti közgyűlés!

A midőn szerencsém van. a t. képviseleti közgyűlés ilyen szép számban egybegyűlt nagy érdemű tagjait e helyről tisztelettel üdvözölni, mindenek előtt, becses elnézésüket kell kérnem azért, hogy ez első közgyűlésünket ilyen későn hívtam egybe.

Megmondom okát, hogy miért történt. A mint az országban mindenütt, úgy a városunkban is végrehajtott országos képviselő-választásokkal járó, kisebb-nagyobb mérvű izgalom közepette, nem számíthattam volna közgyűlésünk tagjainak oly tekintélyes számban való megjelenésére és nem főként arra az itt megszokott nyugodtságra, a minőt egyházunk érdeke s életbe vágó ügyeinek intézése mindnyájunktól egyiránt megkövetel.

A választási izgalom lecsillapodta után pedig részint egyházkerületünk Igazgató-Tanácsának közbeesett nagygyűlése, részint pedig professzori teendőim akadályoztak meg a gyűlés összehívásában.

Ma azonban örömmel ragadom meg az alkalmat arra, hogy a régóta bevett szokásnak hódolva, mielőtt az elintézésre váró ügyek tárgyalásához kezdenék, felsoroljam, illetőleg, emlékezetükben megújítsam azokat a nevezetesebb mozzanatokat, a melyek az elmúlt évek folyamán egyházközségünk életében fölmerültek.

Tennem kell ezt annál is inkább, mert évi jelentéseim egyházunk történetében tárgyunknál fogva egy-egy lapot képeznek s az egyház kormányzatába és ügyeinek intézésébe közvetlen be nem folyó hiveink előtt mintegy a beszámolás jellegével bírnak, főként azóta, hogy kinyomatás után közöttük kiosztva, azokból eljárásunkról, az elért eredményekről és hiányokról tudomást szerezhettek.

Egyházközségünk vallás-erkölcsi életében, a múlt 1891-ik évek folyamán kiválóbb jelentőséggel bíró esemény nem merült föl. Az ige-hirdetés, protestáns hitelveink és hitcikkeink értelmében a templomainkban rendszeren tartott isten-tiszteleteken, akadály és minden megháborítás nélkül folyt. Az uri szentvacsorának szent sakramentuma, az arra rendelt ünnepeinken, a hívőknek szabályszerűen kiosztatott. Vajha, e tekintetben az abban részesülők és az isten-tiszteleteken résztvevők közt kedvezőbb arányt jelezhetnék a tényleg mutatkozottnál! Mert lehetetlen, lélekborulás nélkül látni a hitek nagyrészének tömeges távozását az isten házából éppen akkor, midőn annak megterített szent asztalán, a léleknek és életnek eledel és itala várja az igaz hívők hozzájárulását. Lehetetlen, hogy föl ne merüljön lelkünkben a «miért» kérdése.

Vajjon, korunknak a lelki dolgokat is az anyagiaság mértékével nivelláló áramlata; vajjon, a vallásos érzelmek hőség-fokának alábbszálása; avagy, az istenfélő erkölcsös életnek meglazulása és a frivolitások kietlen térein barangolása okozzák-e e jelenségeket egyenkint, vagy együttes összehatásukban?

Ki tudná megmondani? Mindezekre megítélésünk lehet eltérő, de azt hiszem, hogy a jelenség kedvezőtlen voltának fölismerésében egy értelemben vagyunk, valamint azon kötelességünk tudatában is, hogy nekünk presbitereknek, mint a nép véneinek, közgyűlési tagoknak, mint a közbizalom választottjainak, jó példa-adásunkkal, tetteinkkel és a köztisztességnek minden erkölcsi fegyverével oda kell hatnunk, abban az irányban működünk, hogy a jó útra térítés nemes munkájában, lelkipásztorainknak segítségére legyünk.

Oda kell törekednünk főként a jövő érdekében, hogy iskoláinkat, mint egyházunknak veteményes kertjeit, a képpen, oly számban és olyan berendezéssel lássuk el, hogy növendékeink ne kényszerítettessenek a mi testünkbe célzatosan beékelt idegen felekezetű iskolákat látogatni. Mert, az idegen légkörben nekedés szüli a közönyösöset; ennek magzatja pedig az elidegenedés szokott lenni, a mely nem számol többé az előbbi hovátartozás kérdésével. Nem gyakorol jogokat, hogy ne kelljen kötelességet teljesítenie.

Fenyegető, vagy legalább annak tetszett egyházközségünk vallás-erkölcsi életére és ennek törvényes rendjére, az anabaptizmus meghonosulása és a napi sajtóban is híresztelt terjedése. Hatékony közbelépés következtében, e jelenségre nézve a tovább nem fejlődés negatív tényét

konstatálhatom s azon reménynek adhatok kifejezést, hogy az értelmetlen bigottságnak ez az egyházunk testére kaspaszkodó parazita-szektája, a tovább-növés tápanyagának hiányában, hamar le fogja élni tengődő életét.

És itt ismét meg ismét az iskolákra s a megújított iskolaszék működésére vetem a jövőbe néző tekintetemet, s nem tudom eléggé hangsúlyozni azt a meggyőződésemet, hogy az anyagi áldozatra szorított hiveink és egyházunk megmaradása érdekében, első sorban ne a vagyont, hanem szellemi és erkölcsi tőkét nevelő munka végzésére vessük a mi kezeinket. Mert, hála a nemzetek és nemzedékek sorsa fölött örökös gondviselésnek, ma már nem léteznek olyan külső akadályok, a melyek a prot. egyház felvirágzását eredményező önerő és öntevékenység kifejezésének útjába állanának. Vajha, így lett volna a múltban is! Akkor nem lesz vala okunk, a Királyhagón tuli testvéregyház-kerületekkel unio által létrehozott solidaritás alapján istennek adott hálaadással közös ünnepet ülnünk, az 1791 26. (m. o.) cikk megalakotása emlékére, a mely belső templomunkban tartatott november 29-én, és a melyre Sárkány Ferenc gondnok társam vezetése alatt képvis.-közgyűlésünk testületileg megjelent.

Egy új munkása is van egyházunknak. A feledhetlen emlékü, nemes, jó és szelidlekü, néhai Baló Sándor helyére sok reményre jogosított ifjú papot hívott el egyházunk választó közönsége a múlt évek folyamán. Az isteni kegyelem mellett, egyedül ő tőle függ a betöltésre várakozó reményeknek megvalósulása s iránta úgy a hiteknek, mint a jóakarát vezető kezével irányt mutatott főlebbvalóknak becsülése és támogatása.

(Vége következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, február 14.

(Vége.)

A zilahi egyházközség első-papja ellen, anyakönyvvezetés ügyében, néhány egyházközségi tag által emelt panaszt a presbiterium magáévá tevén s ez alapon az esperes a fegyelmi keresetet megindítván s az előleges költségek előlegezésére a presbiteriumot szólítván föl, a presbiterium ez előlegezés ellen fölfolyamodik. Az Ig-Tanács elrendeli, hogy a költségeket előlegezzék a panaszlók, az ítélet állapítván meg, hogy a költségeket ki hordozza.

A n.-petrii kántor-tanítói állomás több, mint egy éve üresen állván, a tanítást nagy buzgósággal a pap végzi, mihez képest részére, a kántor-tanítói javadalom házi pénztári 50 frtja, mint már előbb is, az utóbbi évre utalványoztatik.

A n.-sajói h. esperes a volt tekei pap ellen beadott panasz ügyében a görgényi egyházmegye egy helytelennek látszó intézkedéséről tevén jelentést, az ügyirat, felelet-tételre, közöltetik a görgényi tractussal.

Az ördög-kúti körlelkészség területén fönnálló közmívelődési egyesületi kiseddóvó-iskola tanítója segélyért folyamodván, a nem felekezeti hatóságunk alatt álló tanítónak segély nem adható.

A pagocsaí főkegyház, különösen t. Darkó Lajos gondnok aa. nemes buzgólkodásának segélyével leány-

egyházközséggé fejlődvén s tanítói lakkal és iskola-épülettel gazdagodván, mely imaházul is szolgál, most t. gondnok aa. hosszas szolgálatára hivatkozva, e tisztéről lemond. Komplikálja a kérdést az a körülmény is, hogy a közmivelődési egyesület a pagoccai tanító javadalmához 150 frt. segílyt ígért s ez alapon a pályázati hirdetés közé is tétetett, de az egylet ebben az esetben is megszegte adott ígérését s most a megválasztott levita-tanítónak a biztosított javadalmat nincs miből fizetni. Az Ig.-Tanács az őszinte elismerés és köszönet hangján tartott leiratban fölkéri t. Darkó Lajos gondnok afiát, hogy tisztét továbbra is megtartani sziveskedjék, a pagoccai legnagyobb birtokost, id. gr. Teleki Domokost, illetőleg fiát, ifju gr. Teleki Józsefet pedig fölkéri, hogy patronuskint járuljon a tanítói javadalomhoz, e kérés eldőlétől tevén függővé, ha megkísértse-e a kultur-egyletet adott szavának beváltására rávenni?

A böői fiók-egyházról, mely a detreheimi körlelkészségbe van kebeleztve, néhány egyháztag a m. n.-csáni egyházközséghez óhajta áthelyeztetni, mire nézve az esperes utasított is a szükséges fölvilágosítások betervezésére. Ez adatokból azonban az tűnven ki, hogy a detreheimi körlelkész díjlevelében a böői hivek is ama körlelkészséghez csatoltattak, a kérés elutasítatik és a törvényes status ante quo föntartatik.

II.

Kolozsvár, február 27—28.

Elnök főt. Szász Domokos, püspök; váltakozva jelen vannak: Dr. Kolosvári Sándor, Szász Gerő, Gyarmathy Miklós, Parádi Kálmán, dr. Vályi Gábor, dr. Sárkány Lajos, Deák József, Bodor Antal, h. titkár, Kádár János, segéd-titkár, dr. Szász Béla, tb. előadó.

Az időközben elnöki úton elintézett s most bejelentett ügyek jóváhagyó tudásul vétetnek. Kiemeljük ezek közül, hogy t. Muzsnai Károly, h. esperes aa. az egyházkerületi theol. akadémia alapjára, élete fogytáig, évi tíz frt fizetésére kötelezte magát, mit az Igazgató-Tanács méltó elismeréssel fogadott.

A gyűlés tárgysorozatának megkezdése előtt, főt. püspök aa. hivatkozva arra a jubileumi ünneplésre, mely dr. Kolosvári Sándort, a magyar magánjog és a bánya-jog ny. r. valamint a protestáns egyházjog jogosított tanárát a kolozsvári Ferenc-József tudomány-egyetem jogtudományi karának tanártestülete és jogász ifjúsága e hó 20-dikán, tanárságának huszonötödik évforduló napján oly méltán tüntette ki és jubilálta, rámutatott arra a tényre, hogy a tudomány, hazafias működés, férfui becsület, hiv. egyháziasság e férfit, a szerető férjet, gondos családtyát és hú barátot az erdélyi ev. ref. egyházkerület nevelte és adta a hazának, a tudományosságának és a közszolgálatnak s ehhez képest az egyházkerület nevében is kifejezést óhajt adni annak a méltó elismerésnek, őszinte tiszteletnek és szeretetnek, a mely az egyházkerületet, ez idő szerinti illetékes képviselőjét: az Ig.-Tanácsot, ez igaz magyar reformált férfit iránt eltölti, a minek megfelelő kifejezésre juttatása végett, fölhivta a gyűlés tagjait, hogy ez érzelmek kifejezéséül, fölállással tüntessék ki az innepeltet. A szívből jövő és szívhez szóló üdvözlés és indítvány, önkénytelen és lelkes visszhangra

talált és hajtattott azonnal végre, az ünneppel meleg kézszerítések váltva mind ez elnök, mind a jelenlevők kimondatván az is, hogy ez elismerés a hiv. egyházi szolgálattal irásban is közöltetni fog.

E megható s emlékeztető jelenet után, szintén igen fontos tárgyak következtek.

Első sorban tárgyalattott a s.-szentgyörgyi kollegiumi előjáróság indítványa, mely szerint Sepsi-Szent-György városának, mint a kollegium egyik legnagyobb alapítójának, óhajtsához és a kollegiumi előjáróság egyhangu javaslatához képest mondassék ki, a közelebbi egyházkerületi közgyűlés által, hogy az erd. ev. ref. egyházkerület mindenkor püspöke, hivatalos állásánál fogva, a s.-szentgyörgyi Székely-Mikó-kollegiumnak, a már létező gondnokok jogainak és viszonyainak épségben tartása mellett, első főgondnoka legyen. Az Ig.-Tanács ez indítványt meleg pártolással, a közelebbi közgyűlés elébe terjeszti s erről az előjáróságot értesíti.

A s.-szentgyörgyi előjáróság előterjesztést tesz továbbá az építkezési tervtől némely eltérések, ugyszintén a szándékolt berendezés, meg felszerelések tárgyában és ezzel kapcsolatban bemutatja az összes butorzat rajzait és költségeit. A javasolt eltérések, a felhozott okok és szakvélemények alapján, a mennyiben a közfalak még nincsenek felépítve s így a változtatások könnyen eszközölhetők, jóváhagyatnak; a butor-rajzok némely észrevételekkel, melyek az előjáróság figyelmébe ajánlatnak, szintén helyeseltetvén és jóváhagyatván, a költségvetésben feltüntetett 4993 frt. kiadása engedélyeztetik. A diszterem, meg a torna-csarnok felszerelése iránt teendő javaslat felküldésére időhaladék adatik az épület teljes elkészültéig.

(Vége következik.)

É—n.

Az egyházmegyéből.

A n.-sajói egyházmegyéből.

A n.-sajói egyházmegye 1892. február 15-én tartotta rendkívüli közgyűlését, melyen jelét adta, hogy nem csak élni akar, de kimutatta, hogy élni képes. E nap korszakot alkot az egyházmegye életében, mint a melyen egyházai száma öt tekintélyes egyházzal megsaporodott s a melyen mlts. Bethlen Pál, tek. Fejérvári Károly fő-, nagys. Havas Gyula, tek. Ince Gerő algondnokokat, mint újjan nyert megingathatlan támaszokat ölelte keblére. Fontos e gyűlés, mert ezen a megújult egyházmegye tiszti karát egészen újból választotta.

A huszonhárom tagból álló népes közgyűlést Muzsnai Károly, eddig h. esperes, szívélyesen üdvözölvén, előadja a most csatolt egyházak átvétele körüli eljárását és indokolja e rendkívüli közgyűlés összehívását. Ez után saját és tisztársai nevében beadja hivatalaikról való lemondásukat, megköszönvén az irányukban tanúsított bizalmat. Fölvivja a gyűlést új rendes tisztviselők választására s egyszersmind jelzi, hogy egy előértekezlet javaslatba hozta a főjegyzői állomásnak a számvevőivel, a közügyigazgatói állásnak a pénztárnokival való egyesítését és ekkor az elnöki széket tek. Fejérvári Károly főgondnoknak adja át és megkezdődtek példás rend megtartása mellett a választások.

Esperesnek közfelkiáltás útján, igazi közóhaj és akarat mellett, Muzsnai Károly lett megválasztva, ki elfoglalván az

elnöki széket, egy igen szép székfoglaló beszédet tartott, melyben minden erejét és tehetségét felajánlja egyházmegyénk kormányzására, hogy az fölvirágozzék, hogy az a virágzó egyházmegyék közt foglaljon helyet s hogy ezt megtehesse, a mlts. és tek. gondnokokat, megválasztandó hivatal-társait, paptársait lelkesen lelkéből hívja föl a segédkezésre, s végre, a közös munkában isten segedelmét kéri. Ez után melegen ajánlja a gyűlésnek a fönnebb már nevezett új gondnoki kart.

Most következtek a többi választások. Főjegyzőnek és számvevőnek egy személyben Csejdi István, somkerekli lelkész aa; közügyigazgatónak és pénztárnoknak Balázs József, besztercei; aljegyzőnek Menyhárd Elek sz.-brétei lelkész; tanügyi előadónak dr. Csernátoni Gyula, m. ki. tanfelügyelő; tanács-biráknak: Páncél János, Szempéteri János és Fejérvári Jenő nagy lelkesedés közt választattak meg. Ezután az országos közalap kezelő és kándidáló bizottság, köz- és házassági törvényszéki bírák választattak meg. Esperes és főjegyző kivételével, az új választott tisztviselők a helyszínén azonnal fel is eskettettek.

Most már az indítványok hosszú sora következett. Először esperes aa. indítványozza az egyházmegyei pénztár felállítását, melynek alapjához 50 frttal, mint kezdő, kíván járulni; továbbá özv.-árvai gyámintézet fölállítását. Mindkét indítvány lelkes éljenzéssel fogadtatott és az adomány köszönettel vétetett tudomásul. Mindkét intézmény alapszabályai kidolgozására bizottság neveztetett ki. Elsőre Köblös István, nemegeyi, másodikra Balázs József, besztercei lelkész aa. elnöklete alatt.

Ugyancsak elnök esperes indítványára tek. Fejérvári Károly, főgondnoknak jegyzőkönyvi köszönetet mond azon páratlan és fáradhatlan munkásságáért, melyet egyházmegye fönmaradása és kikerekítése ügyében kifejtett. Ez indítvány lelkes éljenzéssel lett fogadva. Majd Fejérvári Károly főgondnok indítványára jegyzőkönyvi köszönetet mond Muzsnai Károlynak tizenöt évi lankadhatlan munkásságáért, melyet egyházmegyénk érdekében ily hosszú időn át, mint közhivatalnok, csaknem minden díj nélkül teljesített s indítványozza az elismerés és a Muzsnai Károly személyéhez való ragaszkodás kifejezését. Az indítvány általános örömmel fogadtatott el.

Tek. Ince Gerő indítványára, a jegyzőkönyvi elismerést Vályi Elek, ny. esperes hosszas fáradozásaiért tisztelettel fogadja a gyűlés.

Öröm volt látni, mennyire érdeklődnek egyházi ügy, mint világi tagjai e gyűlésnek a közügy iránt, mennyire lelkére vette minden tag az egyházmegye jövőjének munkálását. Isten adjon erőt a munkára!
Beregszászi Albert.

Külföldi egyházi szemle.

Württembergben a múlt évi ev. zsinat a legszigorubbán elrendelte, hogy minden nagyobb helyen, lehető leg-rövidebb idő alatt, rendeztessék be a parokhialis felosztás, a cura past.. a konfirmációi oktatás, stb. céljából. De a rendeletnek nem volt semmi sikere, sőt a papok igen eikeresedetten nyilatkoztak ezen «parokhialis kényszerről.» Még azok is, kiknek éppen nagy tethet ró vállalkra az éddigi modus, még azok sem igen akarnak hajolni az új rend felé. Ugy látszik, hogy ilyen formán még a legújabb rendeletnek

sem lesz semmi sikere, hogy t. i. «1892. jul. 1-ig minden helyről jelentsék be e köröknek szervezését, felállítását.»

Indiában a brahma-papok gyűlést tartottak, hol érzékenyen fakadtak ki az angol hittérítők erőszakoskodásai ellen, de azért úgy határoztak, hogy igen méltóságosan fognak ellentálandani. Kimondták, hogy ők nem fogják a rosszat rosszal viszonzni, megalégesznek azzal, hogy csak védik vallásukat, hogy törvényben biztosított jogaik mellett szólnak s a melyek 1885. óta érvényben vannak, elvárják a kormánytól, hogy továbbra is meg tudja azokat tartani.

Japánban első állandó theol. akadémiaját múlt év szept. 16-án nyitotta meg Tokyo fővárosban az «Allg. evang. prot. Missionsverein.» Érdekes ismertetést közöl erről Arndt folyóirata, leírva a változásokat, melyen ez intézet átment, míg felüthette tanyáját a buddha-templomok régi szent helyein. Japánról lévén szó, nem lesz érdektelen, megjegyezni, hogy erősen hódít itt is a keresztyénség nem csak a nép közt, hanem a felsőbb körökben is. A parlamentben már tizenhárom ker. képviselő van, általában pedig a keresztyének és buddhisták száma úgy aránylik, mint a 27 a 10,000-hez. Egy sajtóságos körülményt azonban nem lehet szó nélkül hagyni. Alig, hogy a keresztyénség és buddhizmus Japánban érintkezésbe léptek, olyan forma szélsőségi tünetek észlelhetők a vallás felfogásában, mint Németországon az Egidy-é. Nem rég a japáni Kanamorinak jelent meg egy könyve, melyben Krisztus istenségét feladja s a bibliai tanításokat csak annyiban tartja elfogadhatóknak, a mennyiben az értelem azokat tisztázni tudja. Egy másik japáni szerint pedig sem a buddhizmus nem jó. sem a keresztyénség, hanem a kettőből fog és pedig Japánban egy új vallás támadni, mely minden szépet és nemeset magában fog egyesíteni.

A francia protestans egyházak a lelkészfizetések dolgában még sokkal rosszabbul vannak, mint a magyarországiak. A lelkési állomások igen tekintélyes része betöltetlenül van, mert nem lehet embert kapni a csekély fizetésre. Ilyen körülmények között, kénytelen, a francia egyház ismét az église des deserts korszak predikánsainak eszméjét föleleveníteni, és világi missionariusokat, sokszor kellő képzettség nélkül, a szakramentumok kiszolgáltatásával megbizni. Ugyanitt mind inkább hangosabb követelések hallhatók a hivatalos egyházi zsinatok egybehívása ügyében. 1872. óta, ugyanis, a mikor a positiv és negativ irány az előbbi által tervezett konfeszzióknak áterőszakolása miatt elvált egymástól, e zsinat nem volt egybehiva. Kétségen kívül, nehezen fognak szegeletre jutni most is, mert a pozitivisták még állanak akkori kivánságaik mellett, a negatívek pedig csak úgy mennek bele az egyesülésbe, ha azok feladják álláspontjuknak tulontúl-erős színezetét. A kormány is beleszólt ez ügybe s egy kommissiót akar szervezni, melybe mind a két párt emberei részt vegyenek; ez a bizottság lesz aztán az, mely tárgyalni fog. A «szabad egyház», melyet ugyan hires tagjának Presensének halála által érzékeny veszteség sújtott, már kifejezte abbéli óhaját, hogy múlt évi szept. 22—27-én tartott zsinatán, hogy bár mindnyájan egyesülnének, esetleg még az ellentéteknek kölcsönös kisimitása által is!

Észak-Amerikában a német földről importált theologiai versengések már is átkosan éreztetik hatásukat. A presbiterian egyház el akarja hagyni eddigi vallását és olyan hittételeket akar összeszerkesztetni, melyeknek bő köpenye alatt megférjen minden ember a föld kerekességén, a mely tehát minden, csak keresztyén ne legyen. Videant consules, a mint szokták mondani, a továbbiakra nézve is.

A német biblia-terjesztő társulatok ujabban kedvező helyzetbe kezdenek jutni; bevételeik aránya sokszorososan meghaladja az angol társulatét. Mig ugyanis az angol társulat évről-évre nagyobbodó deficitel dolgozik, addig a 17. német biblia-terjesztő társulat bevételei 1888. óta 10% emelkedést mutatnak.

TÁRCA.

Kolosvári Sándor.

Ez év február 20-dikán telt be 25 éve, hogy kolosvári kollégiumunkban, a kuriai bírónak kinevezett Ocsvay Ferenc magyar magán-jogtani katedrájára dr. Kolosvári Sándor, helyettes-tanárként föllépett, hogy aztán a következő július 29-én, a supremum plenum consistorium, a kollégiumok hármas kandidációja alapján, dr. Kolosvári Sándor, dr. Jenei Viktor és Székely József közül, harminc szavazatból huszonhétrel, dr. Kolosvári Sándort kolosvári rendes jogtanárrá válaszsza meg. Dr. Kolosvári Sándort ő felsége, Trefort Ágoston, m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére, 1872. őszén, az újan alapított s később dicsőségesen uralkodó királyunk nevével földíszített kolosvári m. kir. Ferenc József tudomány-egyetem magyar magán-jogi és bányajog-rendes, később a prot. egyházjog jogosított tanárává nevezte ki s ez egyetem jog- és államtudományi karának tanári testülete, dr. Groisz Gusztáv legidősebb tanár-társ és szónok vezérlete alatt, ünnepélyes üdvözléssel, az egyetemi jogkari ifjúság fáklyás zenével és az egyetemi tanári kar és hallgatóság, ünnepélyes lakomával ülte meg a huszonöt éves tanár e nevezetes évfordulóját, mely azon felül, mint a fáklyás-zene szellemes szónoka, Oberschall Pál, joghallgató, megjegyezte, még a második magyar felelős miniszterium kinevezésének is huszonöt éves jubileuma volt.

Ám, Kolosvári Sándort az erdélyi reformált egyházkerület kölcsönözte át a magyar államnak, a mint hogy a protestántizmus és kiváló férfiai, az anyaszentegyház hív szolgálata által mindenha a magyar nemzetnek, a magyar alkotmányosságnak és első sorban, a magyar tudományosságnak tett és tettek eléggé nagyra nem becsülhető szolgálatakat.

Csak természetes tehát, hogy ennek a férfinak, a kit az erdélyi ev. ref. egyházkerület s az unio keresztülvitele óta a magyarországi reformált egyház, dr. Kolosvári Sándorban tanult nagyra becsülni, tisztelni és szeretni, s annak, a kit az erdélyi református státus hívott először munkásai, az úr szőlőjének egyik leghivebb, legkitartóbb és előre törőbb, fáradságtalan kapásakint, az anyaszentegyház nagyra hivatott férfiai sorába; a ki igazgató-tanácsos és elnök-helyettes, konventi tag, zsinati képviselő és jegyző képében, valamint az erdélyi ev. ref. egyházjog tudományos kidolgozójakint s úgy szintén, a kolosvári egyházmegye főgondnoki és a kolosvári egyházközség elnöki tisztében, egykint és mindig a legeslegelső munkavégzők között állt, haladt és vezérekedett, csak természetes, mondom, hogy ezt a sok-sok egész embert reprezentáló dr. Kolosvári Sándort, mind az Igazgató-Tanács, most febr. 27-ki ülésében, Szász Domokos, püspök, fenkölt szellemben nyilatkozó indítványára; mind a kolos-

vári egyházközség évnyitó képviselési közgyűlése, Szász Gerő, esperes, meleg szeretettől és tisztelettől áthatott beszédére és kérésére, a legőszintébb, a legméltóbb és a leglelkesebb üdvözletben, elismerésben és gratulációban részesíté, huszonöt éves kálvinista professzorkodásának e szép, e megható, e dicsőséges évfordulójára.

Messze vinne, ha e helyen mindazt fölsorolnók, a mit Kolosvári Sándorról szépet, jót, dicséretest el lehet s majdan el kell mondani. Meg is tennők, mert szívünk édes örömeivel végeznők ezt a gyönyörűséges munkát, ha nem a mi szeretett egyházkerületünknek hivatalos lapjában és a mi kedves feleinknek, anyaszentegyházunk ügyeiben szeretett munkatársainknak íránk. Így azonban, kedves testvérek, ti éppen oly jól tudjátok, éppen annyira szeretitek, hogy mit tett és azt, a ki tette, Kolosvári Sándor és Kolosvári Sándort, a mi közös barátunkat, jóakarónkat, hiv tanácsadónkat, egyik legelső szolgatársunkat.

Isten, hát, megáldja, mint Szász Gerő barátunk a mai képviselő közgyűlésen mondá, a második huszonöt éves jubileummal.

Szász Béla.

A ki nem pályázik.

E lapok hasábjain már többször lett hangoztatva a papok költözködési mániája, mely egy-egy megüresedett állomás konkurrenciájában nyilvánult. (Törekszünk mindnyájan. Nemes versenyben résztvenni, nem tartjuk szégyennek, ha éppen oltoványosunkat, vagy méhesünket kell is odahagyni.)

Közelebbről alkalmam volt, látni egy kollégát, ki dacára nyomorult sorsának, nem töpreng, nerü futkos, nem pályázik. Ugy vélem, egy igazi jellemképet mutatok be, ha nyomorát, helyzetét s e sötét képen az ő derengő humorát úgy, a mint maga előadta, saját szavaival reprodukálom.

«A 25 éves babiloni fogság», e cimtet adta élettörténetének. 1866. dec. 16-án jöttem, úgymond, Babiloniába, marosvásárhelyi kosztos tanítványom Kanaánjából. Megelőzte az egyiptomi szolgaság Enyeden, két cipó mellett. Kijövetelemkor apámtól kaptam 16 véka lisztet, egy szalonnát, négy kupa paszulyt és egy dézsa sóskáposztát. Ez volt a kezdet. A harangozóném süttött kenyeret, mikor sóra pénzt kért, azt mondtam: nem szeretem a sós kenyeret s ilyet ettem dec. 16.-tól, más év július 30-ig. Akkor kaptam az első dézma-kárpótlást és vettem sót.

Parókhám olyan volt, hogy minden esztendőben két ásó földet kellett hogy vágjak, hogy belemehessek, utoljára barlanggá fajult. Egyetlen karó az udvaromon nem volt, úgy hogy, mikor Horváth Bertalan prefektus másodmagával

lőháton hozzám jött, egyik lovat az eszterha alatt a gerenda végéhez, másikat a kőasztal lábához kellett, hogy megkössöm.

Egy évben fölneveltem egy csomó disznót s eladtam 200 frtért; záros hely nem lévén, e pénzt jó ideig a kotló alatt tartottam. Ott az esőtől is mentve volt.

A vizitációkor volt négy fanyelű bicskám, papirosbúl csináltam szalvétát. Benkő esperes aludt az én ágyamban, Garda direktor és Szabó jegyző a góc alatt szalmán. Az eső esett, úgy hogy reggel cseberrel hordtuk ki a vizet a szobából. Éjjel veszi észre az esperes, hogy társai ládára kerültek s kérdi: «Te Garda, mit csinálsz?» «Én kenderré váltam», felel. Hát, te, Miklós?» «Én akkor már az istállóban voltam, a jászolban.»

Egy évben a gabonám elfogyott, jelentettem, hogy beteg vagyok, a kórházba megyek; hazamentem Ernyébe anyámhoz, s ott éltem egy fél esztendeig.

Részébe kaszálatok szénát s a részes boglyán kívül, két csirkét is adok.

1876-ban temetni voltam a szilvási határon egy vén leányt. Predikáció után, egyfelől én fogtam a koporsót, három helyen pedig általam fizetett napszámosok. Igaz, hogy volt aztán otthon egy libája nyolc tojással s azt én is szépen elhoytam. Általában pedig minden szegény halottat, saját szekermel viszek a temetőbe.

Ilyen nyomorusággal küzdve, az egyház tőkepénzét felneveltem 1800 frtra, megmentettem a legeltetéstől tizenhárom hold erdőjét. Megtámadtak ezért a hívek, bejöttek szobámba, megragadtak, én a kabátból kibújtam, kifutottam, s a rozzant pitvarajtóra a reteszt fölvettem s szeget tettem bele; míg a benmaradottak a reteszt letörték, egy ingben elfutottam Septerre, a szolgabíróhoz. Hazajövet marháim már be voltak hajtva, hogy a «schonnainak» ne legyen, mit legeltessen. Nagy volt a tusakodás. Ennek mérgében tizenegyszer adtak fel Nagy Péter püspöknek, tizenkettődikszor Szász Domokosnak. Hatszor volt investigáció. Ily küzdelmek között bért nem kaptam és nem kapok, máj napig.

Többször akartam elmenni, kértem szolgálati bizonyítványt, de az esperes mindannyiszor megtagadta. «Te küzdeni tudsz, maradj ott.» Húsz évig voltam nőtlen, akkor elvettem egy fehérnépet, kivel boldogul élek.

Több ulyssesi hányattatás után, támasztott az isten egy vezért: Lénárt József, esperes és egy jólelkű urat: Putnoki Domokos személyében, ezek pártfogása folytán jutottam boldogságra. Pompás házat építettek nekem; úgy néz ki, mint a boszniai kaszánya. Ur vagyok. Nem cserélek senkivel. Most már igazán nem pályázom! Végül, megértem azt is, hogy két pár csizmám van.

Ime, egy szegény kálvinista pap, a maga reális valóságában. Egy élet, tele szenvedéssel, nélkülözéssel, de azért minden zúgolódás nélkül, telve jó ízű humorral! Nem kinevetésre, de tiszteletre méltó!

Csekme Ferenc.

Különfélék.

Felhívás pályázatra.

A különböző hírlapok szerkesztői cikkekre, versekre, rajzokra, novellákra, egy újdonságra stb. időnkint különböző jutalmakat tűznek ki, részint, hogy lapjukat érdekessé tegyék, részint, hogy elő-

mozdítsák az írásra való hajlamot, kedvet. Mi is eltanultuk ezt a mesterséget.

Méltó a munkás a maga díjára. Korlátozott anyagi helyzetünkhöz képest, egy pár munkatársunkat eddig is részesítettük valamelyes honoráriumban. Tenni fogjuk ezután is. Most arra határoztuk magunkat, hogy azon kívül is, minden hónapban 15 forinttal honorálunk egy cikket, mely lapunkban jelenik meg névtelenül, és a melyre nézve olvasóinktól kérünk véleményt, hogy méltó-e a jutalomra?

A pályázat kezdődni fog a márciusi hónappal. A kik pályázni óhajtanak, cikkeiket beküldik aláírva, a mennyiben a szerkesztőnek tudni kell az író nevét, de megjeleni névtelenül fog, ha méltó a közlésre. Mikor a hónapnak vége lesz, olvasóinktól véleményt kérünk, és a ki a legtöbb szavazatot kapta: nyeri a 15 frt. pályadíjat, mely a közte lebbi hónap 15-én kifizettetik. Így megy az év végéig, hónaponként.

Csupán azt jegyezzük meg, hogy tárgyát szabadon választhatja mindenki; hogy az egyházi, vagy tanügyi élet körébe tartozó elméleti, vagy gyakorlati célt ölelhet fel; a cikkekre ráírandó, hogy «pályamű», s végre, hogy belső munkatársaink nem pályázhatnak.

Kolozsvárt, febr. 23. 1892.

Szász Gerő.

— **Br. Bánffy Dezső ő méltóságát**, egyházkerületünk főgondnokát, mint a sz.-somlyói kerület országgyűlési képviselőjét, az a méltán kiérdemelt kitüntetés érte, hogy a febr. 18-ra összehívott országgyűlés többsége a következő öt éves ciklusra a tisztelt Ház elnökévé választotta. Oly állás, oly méltóság, oly szolgálat, melyre az alkotmányos népek parlamentjei mindig az arra elhivatottak közül a legjelesebbeket szokták megválasztani. Br. Bánffy Dezső oly régen működik a közpályán, a különböző viszonyok között oly fényes tanubizonyságát adta szervező, kormányzó, utba-vezető, alkotó és moderáló bölcsességének, belátásának és tapintatának, hogy csak örvendenünk lehet, hogy kiváló tehetségeihez mért oly tevékenység nyílt meg előtte, melyet betöltvén, az ország halájjára teheti magát érdemessé. Örömiinket, büszkeségünket fokozza, hogy őt a mienknek mondhatjuk és hogy a mi szép, kis országrészükben nőtt fel arra a ragyogó jövőre, melyet a jók, az igazak neki jövendőnek és a mely minden kétségen kívül, előtte áll. Isten tartsa meg drága életét hazánknak és egyházkerületünknek.

— **A nagy nevű, néhai Révész Bálint** irodalmi hagyatékát sajtó alá rendezik és meg fog jelenni Hornyánszki kiadásában öt-hat húsz ives kötetekben. Az első kötetben lesznek még kiadatlan imádságai, liturgiai beszédei; a másodikban és harmadikban halotti beszédei; a más három kötetben közönséges, ünnepi és alkalmi beszédei. Egyelőre a három elsőre hirdetnek előfizetést 2—2 frtjával, mely márc. 31. július 31. és október 15-én küldhető be részletekben is. Nem bánthatjuk meg a boldogult püspöknek szellemét azzal, hogy szavakkal magasztaljuk. Ismeri az egyetemes magyar protestáns világ azt az élő és éltető hitet, melyből közkezen forgó imái és szertartási beszédei fakadtak és termékenyítőleg hatottak. Magát tiszteli meg az, ki lehetővé teszi ez egyház-irodalmi drága kincs megjelenését. Kérjük olvasóinkat, hozzák meg e csekély áldozatot, mely kamatozni fog szellemileg hatvan és száz annyit.

— **Feladványok** az 1892. szeptember első napjainban tartandó, részint szak-, részint alapvizsgákra. 1. Egyházi

beszédre, alapige: János evang. VI. 11—13. Dr. Bartók. 2. Egyháztörténelemből alapvizsgára: a Hohenstaufen dynastia befolyása úgy az egyházi, mint a politikai eseményekre. Hegedüs. 3. Vallásbölcsezetből, alapvizsgára a) A Buddha négy fő igazsága, a benareszi prédikáció szerint. b) Biráltások meg a vallásalakoknak az istenek száma szerinti osztályozása, e két feladat közül bármelyik tetszés szerint választható, dr. Kovács Ödön. 4. Ker. hittanból, az első szakkepesítő vizsgára, marad a múlt évi feladat: az isteni világmórányzás hite, dr. Kovács. 5. A második lelkészkepesítő szakvizsgára, a gyakorlati bibliamagyarázatból: Jézus paraboláiból Lukács szerint magyarázatra szóbelileg el kell készülni a következőkre: a) VII. 36—50. b) XIII. 1—9. c) XIV. 15—24. d) XV. 11—32. e) XVI. 1—13. f) XVIII. 1—8. g) XVIII. 9—14. h) XIX. 11—27. Ezenkívül, írásbelileg a jelzett példázatok közül ki-ki egyet kidolgozva benyújtani köteles. Berde Sándor. 6. Biblicae theologiaiból (első lelkészkepesítő) szakvizsgára: hasonlították össze egy korrajz keretében Jeremiás és Ezekiel próféták vallás-erkölcsi személyisége. Józsa Zs. 7. Bibliai irodalom történetéből, alapvizsgára: jelöltessenek meg, részletes indokolás alapján, a fogság előtti zsoltárok. Józsa Zs. Nagy-Enyed, 1892. febr. 22. Hegedüs János, th. dekan.

— **Folyó évi február 19-én** megválasztott rendes lelkésznek a patakfalvi egyházközségbe Sándor András, papjelölt. Kezdetben vonakodott, mivel azon községben született. Végre is győzött a többszöri felhívás és a nép ragaszkodó szeretete, folyamodott s pályázatra megjelent. Vajha, soha se jutna eszébe: nincsen a próféta tisztesség nélkül, hanem csak az ő hazájában! Ismervé fiatal paptársunknak jeles képzettségét, töle sokat várunk, adjon az úr neki segédelmet, hogy várakozásunk megvalósuljon!

— **Györgyfalvi egyházunkban** március 1-én történt meg a papválasztás. Jeles versenytársaival szemben, a hivek egyhangu bizalma Szilágyi László, zilahi segéd-lelkészt hívta el e szép állásra. Mind az ifju lelkésznek, mind a hiveknek gratulálunk a szerencsés választásért.

— **Simó Géza, mezőbándi paptársunk**, február 26-án meghalt. 48 éves volt és 18 év óta lelképásztor. Sok tanulással, lobogó szívvvel, igazi papi temperamentummal indult meg pályáján, mely szép, ragyogó jövődöt ígért. Meg tudta nyerni hallgatói szeretetét, ismerősei, barátai őszinte becsü-

lését. Tanult sokat, munkálkodott kitartással, szeretett minden embert, és szerette övét. Aztán, aztán, fényes elméje elborult. Szenvedett sokat. Meghalt. A halál már megváltás volt számára. Nyugodjék csöndesen. Özvegyének, gyermekeinek fájdalmát enyítse a hit; az isteni gondviselésen való megnyugvás.

— **A pókafalvi ref. egyház** 1892. febr. 4-én Pókafalván, tek. Szombati László úr lakásán jótékony célu estélyt rendezett, melyen egy «úrasztali takaró» javára adakoztak: Kolumbán János 4 frt. Takács József és János 2—2 frt. Bene János 2 frt. Kompóti Antal 2 frt. Gáspár János 2 frt. Salamon József 2 frt. Boér Jenő 2 frt. Szombati László 2 frt. Tukka Lajos 2 frt. Demeter Sámuel 2 frt. Salamon Sámuel 2 frt. Vas Albert 1 frt. 20 kr. Dobolyi József 2 frt. Dobolyi Zsigmond 2 frt. Gocsmán József 4 frt. Szakács Gyula 1 frt. Balázs Gergely és Antal 1—1 frt. Kunert Imre 2 frt. Pongrácz Géza 2 frt. Tuzson Gyárfás 1 frt. Solutz Flavius 1 frt. Nagy L. Ferenc és neje 2 frt. Virágh József 2 frt. Összes bevétel 48 frt. 20 kr. Kiadás 24 frt. 6 kr. Tiszta jövedelem 24 frt. 14 kr. Az adakozók és a házi gazda fogadják magam és egyházam nevében hálás köszönetemet. Pókafalva. 1892. február 16. Virágh József, ref. pap.

— **Nyilvános számadás és hálás köszönet.** A magyarókeri ev. ref. templom építésére méltóságos Barcsai Domokos úr orsz. képviselővé választása alkalmával, adakoztak: tek. Deák Márton úr 1 frt. t. Virág János úr 1 frt. tek. ifj. Gyarmathy Zsigmond m. kir. honvédhadnagy úr 1 frt. tek. Kreschák Lajos úr 1 frt. mélt. Sombory Lajos úr 5 frt. tek. Domokos Sándor úr 1 frt. tek. Lengyel Simon úr 1 frt. tek. Havas Gyula úr 1 frt. tek. Lode Rezső úr 1 frt. tek. László Géza járásbíró úr 1 frt. N. N. úr 20 kr. tek. Sikó Kanut úr 2 frt. tek. Farkas Gábor úr 1 frt. Egy valaki 1 frt. tek. Kabos Orbán úr 1 frt. tek. Balla Samu úr 2 frt. tek. Péchy János úr 20 kr. N. N. úr 20 kr. Méltóságos Barcsai Domokos úr 101 frt. tek. dr. Albrecht Lajos úr 5 frt. tek. Gyárfás N. úr 5 frt. főtiszt. Vetési Imre plebánus úr 1 frt. tek. Gajzágó Antal úr 5 frt. tek. Kertész Samu főszolgabíró úr 1 frt. tek. Bölöni László úr 1 frt. tek. Kaszó Dénes úr 2 frt. tek. Veres Mihály úr 1 frt. tek. Széchi László úr 1 frt. tek. Bács György úr 1 frt. Páskúj Márton úr 1 frt. Páll N. úr 50 kr. tek. Schweigel Nándor úr 1 frt. tek. Beteg László úr Egeres 1 frt. Bokor Ferenc úr 20 kr. tek. Sebestyén János úr 1 frt. tek. Meskó Antal úr 1 frt. Lukács Márton 20 kr. Kaun Lajos úr 10 kr. Szöcs János m-kereki gör. kath. tanító úr 14 kr. N. N. úr 10 kr. Király András úr 50 kr. Valaki 10 kr. tiszt. Bitai Kálmán úr 1 frt. tek. Agh Ferenc úr 3 frt. tek. Soós Gyula úr 1 frt. ifj. Mátyás Ferenc úr 1 frt. tek. ifj. Fekete Sándor úr Egeres 50 kr. tek. Faragó György úr 50 kr. tek. Zecha Nándor úr 1 frt. Ágoston István úr 50 kr. Adományok összege: 160 frt. 94 kr. A nemesszívű adakozók becses adományaikért, melyekkel szegénységgel küzdő egyházunkat magasztos és szent céljának megvalósításában előbbre vitték, fogadják egyházam nevében leghálásabb köszönetemet. Magyarókerén, 1892. február 18-án. Barabás Árpád, ev. ref. pap.

HIVATALOS RÉSZ

481—1892.

KÖRÖZVÉNY

a zsinati-képviselőkhöz.

A folyó évi márc. 9-ére összehívott zsinatra, költség előlegül, minden t. zsinati-képviselő aa. részére 100 frtig terjedő összeg utaltatott ki pénztárunknál utólagos elszámolás feltétele mellett.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvárt, 1892. febr. 28-án tartott üléséből.

Sárkány Lajos,
számvevő.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

259—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebeleztetett szász-nyiresi egyházközség III-ad osztályu papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: gazdasági épületekkel ellátott ujan épült tisztességes lakáson kívül, egyházhatalósági becslés szerint, 503 frt. 61 kr, melyből 208 frt. kr. dézmkárpótlási kamat.

Pályázati határnap március 30. Folyamodványok nt. Somkerek Miklós, esperes aához küldendők, Székre.

Kolozsvárt, 1892. febr. 29-én. Szász Domokos
erdélyi ref. püspök.

1792—1891.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A görgényi egyházmegyében újonnan szervezett toplicai körlelkészi állomásra, melynek köréhez még Göde-

Mai számunkhoz egy iv melléklet van csatolva, „Egyházkerületünk és a közalap” cím alatt.

Nyomatott Ajtai K. Albert könyvnyomdájában Kolozsvárt.

Mesterháza (Ilvával), Jód (Ratosnyával) és Déda (Bisztrával és Galonyával) tartoznak, ezennel pályázat nyitattik.

Az évi fizetés 600 frt. 15 kr, mely összegből 200 frt. konventi segély, 195 frt. az egyházak tőkéjének kamatja, 185 frt. 15 kr. a hivek által készpénzben fizetendő kepe, 20 frt. pedig a papi nagy telek haszonélvezeti értéke, a mely telken a papi lakóház is van. A stola-illetmény a fizetésbe nincs beszámítva.

A pályázati folyamodások a főt. püspöki hivatalhoz adandók be f. é. március 25-ig.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvárt, 1892. febr. 27-én tartott üléséből.

Bodor Antal,
k. előadó, mint h. titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

196—1892.

MEGHÍVÓ.

A küüllői ref. egyházmegye folyó év március 25-én d. e. 10 órán kezdve, házassági törvényszéket fog tartani D.-Szentmártonban, a szokott helyen, hová a m. és t. t. tagokat tisztelettel meghívom.

Lelkésztársaimat felkérem, hogy a házassági törvényszék tartásának helyét és idejét jó előre tegyék közhírré.

V.-Gálfalva, 1892. február. 27.

Kovács Elek,
ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó Szász Gerő.

EGYHÁZKERÜLETÜNK ÉS A KÖZALAP.

A konvent elhatározta, hogy a közalap létesülésének, fejlődésének és eddig elért eredményeinek történetét, a megfelelő adatok összeállítása útján, a mostani zsinat elé terjeszi, hogy a magyar reformált egyház e legfőbb testülete előtt beszámoljon arról, hogy mit irt arra a fehér lapra, a melyet az 1881/2. évi zsinattól nyert, a mely kimondta ugyan a nagy és örök-életre hivatott elvet, a vagyonosabbak áldozat-hozatalát az erőtelenebbek javára, de a kivitel és megvalósítás módjainak megállapítását a konventre bízta.

A közalap végrehajtó-bizottsága, ehhez képest, alelnöke, főt. Szász Károly, dunamelléki püspök, útján fölhívta az egyházkerületeket s így a miénket is, a közalaptól kezdettől, 1884-től fogva nyert mindenféle segélyek kimutatására, fölhasználásuk módjának föltüntetésére.

Az Igazgató-Tanács e fölhívásnak eleget teendő, Szász Béla, tb. előadót bizta meg az ügy elő- és elkészítésével s a nagy terjedelmű, mintegy negyvenhat táblás kimutatással fölszerelt kísérő-iratot, Igazgató-Tanácsunk határozatához képest, itt veszik olvasóink egész terjedelmében.

Főtiszteletű és Méltóságos Alelnök Ur!

Méltóztatott főtiszteleted 1891. dec. hó 19-én 2000. szám alatt kelt, főt. Püspök aához intézett s általa, illetékes elintézés végett, hatóságunkhoz áttett átiratában fölhívni, hogy a közalap végrehajtó-bizottsága által a zsinat részére készítendő s a közalap fejlődését és eredményeit feltüntető jelentéséhez az egyházkerületünket illető s a központban meg nem levő adatokat és kimutatásokat beszoigáltassuk.

E fölhívásnak, erónkhez mérve, eleget téve, ezennel beszoigáltatjuk Méltóságodnak, a további eljárás végett, az esperesek útján beszerzett s hatóságunk által kiegészített, megösszegezett adatokat, Főtiszteleted jelzett fölhívásában, illetőleg útasításában foglalt rendszer szerint, kiegészítve némely, tovább részletezendő pótlásokkal.

I.

Csatoljuk a Főtiszteleted m. é. 2000. sz. fölhívásának I. pontja alatt kívánt s 1884—1891. terjedő, egyszersmindenkorra az egyházközségek által nyert segélyek kimutatásait, egyházmegyénként, az eredeti okmányok formájában, 26 darabban és egy külön összesítéssel.

Ehhez adtuk a lelkészek által egyszersmindenkorra nyert segélyek kimutatását 3 darabban és 1 külön összesítéssel.

II.

Következnek a vett s jelzett fölhívás II. pontja szerinti Tőkeszerző segélyeknek az egyházközségeket illető kimutatásai 15 darabban és 1 összesítésben és hozzájuk járul a lelkészi állomások szintén tőkeszerző segélyeinek kimutatása és összegezése 1 táblázaton.

III.

A kimutatások harmadik csoportját, a Főtiszteleted átiratának második pontja második kikezdésében bekért adatok kimutatásai alkotják, a miszsió-ügyi segélyek fajtái szerint, nevezetesen: az egyházközségek egyszersmindenkorra nyert miszsiói segélyeinek kimutatása és összesítése 1 darabban.

Ehhez járul a szintén miszsiói, de tőkeszerző segélyek kimutatása 9 darabban és egy összesítéssel, valamint a romániai miszsiói évi 1000 frt. fölhasználásának kimutatása, 1 táblázaton.

Hatóságunk, tekintettel a miszsiószerű körlelkészégek új institúciójának fontosságára, célszerűnek találja, külön is kiterjeszkedni, bár általánosságban, a körlelkészégek mai állapotára, abban a sorrendben, a mint fölláttattak, s a mint a segélyezés kezdete óta fejlődtek, jelezve, az időközben netalán történt változásokat.

I. Az 1887-ben berendezett körlelkészégek:

1. Csikmegyei körlelkészég (kézdii egyházmegye) szerveztetett 1887-ben, 800 frt. javadalommal, melyből fedezett s azóta is fedez a közalap 500 frtot s melyhez járul a templommal egy telken levő papilak használata. Első körlelkész t. Borbáth Pál aa. volt, ki a kezdet nehézségeivel s a katholicizmus áradatában páratlan buzgóságával, elismerést érdemlő sikerrel működött, t. Bakcsi Gáspár, kir. közjegyző és körlelkészégi főgondnok aának hathatós támogatása mellett. T. Borbáth Pál aa. 1891-ben Vizaknára választatván meg, a körlelkészi teendőket t. Kovács István, k. vásárhelyi s. pap aa. végezte, szintén szép buzgósággal, a f. év februárjáig; közben az előbbi javadalomra kiirt pályázaton megfelelő folyamodó nem jelentkezvén, hatóságunk a javadalmat, saját erején, 200 frttal fölemelte, mihez képest, t. Bitai Béla, brassói s. pap aa. ki is neveztetett s utasított, hogy új állomását mielőbb elfoglalja. Igazgató-Tanácsunk ismervén az újan kinevezett t. körlelkész aa. szép tehetségeit és nemes buzgóságát, bizton reméli, hogy a felekezeti közeli oly nehéz helyzetbe rendszerezett s most még nagyobb javadalommal ellátott állomás hova-tovább mind jobban megtermi óhajtott s oly fontos gyümölcsseit.

A körlelkészég áll a csikszeredai csoportból lsz. 189; a gyergyói csoportból lsz. 144 és a kászoni csoportból lsz. 28; összes lélekszám 361 tksz. 36, tsz. 32, kik községi, állami és r. kath. iskolában tanulnak. Csikszeredában van kántor is.

Ez idő szerint a csikmegyei körlelkész szolgál be Gyergyó-Szentmiklóstra is, hol helyben 35 hívünk van, de a gyergyói csoportban 144, s hol a t. Szathmáry János ditrói gyógyszerész úr által ajándékozott értékes templom-helyen emelendő templom elkészültéig, bérházban történik az isteni tisztelet évenként nyolcszor.

ség: 705, tksz. 139, tsz. 88. Körlelkész Kovács Ákos, kitűnő szolgálta, kivált a vagyoni ügyek rendezésében és a hívek buzgóságának és vallásosságának fölkeltésében. Köri presbiterium van.

9. Segesvári körlelkészség (udvarhelyi egyházmegye). Javadalma 762 frt. 56 kr. melyből fedez a közalap 200 frtot és újonnan szerzett papi lak. Területe: Segesvár, lsz. 345, tksz. 76, tsz. 74, iskola állami, Fehéregyháza, lsz. 159, tksz. 39, tsz. 34, iskola állami, lévita van, Sárpaták, lsz. 133, tksz. 15, tsz. 9, lévita van. Összes lsz. 635, tksz. 130, tsz. 17. körlelkész Balázs Imre; a segesvári egyházközség hordozhatja elvállalt és számitás nélkül s önkényesen szaporított terhét. A hívek nagyobb részben változó kis hivatalnokok, ehhez képest zugolódnak, de az ottani hazafias egyletek sokban támogatják az egyházközséget. Fehéregyházán a templom, egyházkerületi segély-kölcson útján, kijavított. Sárpatakon új iskolát terveznek. Segesvárott lassankint rendezettebb viszonyok állnak elő; Fehéregyházán minden teljes rendben, csak Sárpaták áll gyöngén, pedig az ottani kath. egyház felekezeti veszélylyel fenyeget. A köri presbiterium meg van alakítva.

A segesvári körlelkészség templom-építésére és papilakának vásárlására 19,502 frt. 12 kr. törlesztő-kölcson adatván, az évi 1267 frt. 64 kr. hányadból hordoz a közalap 230 és az egyházkerület 770 frt. 14 krt, a telkek szintén az egyházközség nevére iratván.

10. Oláhújfalusi körlelkészség (nagyszombati egyházmegye). Javadalma a papi lakon felül, 394 frt. 65 kr, melyből fedez a közalap 100 frtot. Területe: Oláhújfalú, lsz. 113, tksz. 21, tsz. 21, iskola áll. Strezsa és Opra-Kercsisora, lsz. 33, Alsó-Ucsa, lsz. 21, Alsó-Árpás, lsz. 4, Felek, lsz. 3, Ujgyháza lsz. 3, Gajmár lsz. 3. Összesen lsz. 180, tksz. 21, tsz. 21. Körlelkész Pál Károly, ki aránytalanul csekély javadalma mellett is, nagy területen fekvő községeinek költséges meglátogatásában, s a nemzetiségi, vallás-erkölcsi és anyagi ügyek intézésében, a hívek buzgóságának felkeltésében s a pátronusok támogatásának kieszközlésében, páratlan szorgalmatossággal buzgólkodik. A vállalkozó hanyagsága miatt összeomlott torony újra építését ez év tavaszán kezdik meg, melyhez a buzgó körlelkésznek sikerült ő Felségétől 200 frt. kegyadományt kieszközölni, gróf Teleki József patronustól jelentékeny mennyiségű épületfát nyerni s a közbirtokosság kegyességéből a jogosnál nagyobb regále-váltságot szerezni. Az építész vállalkozóval folyó pör érdekében a körlelkész ismételt utazásokat tett Fogarasba, Marosvásárhelyre, Kolozsvárra és Budapestre. S mindezt 394 frt. 65 kr. javadalom mellett! A köri presbiterium működik.

E körlelkészség templom-építésére 1800 frt. egyházkerületi törlesztő kölcson nyert, melynek évi 117 frtnyi hányadából fedez a közalap 50, az egyházkerület 40 frtot.

11. Az ördög-keresztúri körlelkészség (deési egyházmegye), Javadalma a papi lakon felül, 566 frt. 39 kr. Területe: Ördögkeresztúr lsz. 163, tksz. 30, tsz. 23, tanít a körlelkész, Magyar-Fodorháza, lsz. 98, tksz. 23, tsz. 23, k-tanító van, Kis-Esküllő, lsz. 71, tksz. 15, tsz. 15, k-tanító van, Nagy-Esküllő, lsz. 42, tksz. 10, Solyomkő, lsz.

30, Magyarújfalú, lsz. 30, Babuc, lsz. 27, Kovácsi, lsz. 1, Berend lsz. 4. Összes létszám 468, tksz. 78, tsz. 61. Körlelkész Irsai Iózsef, ki ez oly terhes, a községek távolfekvése, a tanítói kötelezettségek által még nehezebbé tett, tisztet kezdettől fogva kiváló igyekezettel és szép sikerrel folytatja, Kis-Esküllőn építi a templomot, mindenütt rendezte a vagyoni viszonyokat és igaz protestáns szellemet táplál híveiben. A köri presbiterium működik.

A kis-küküllői templom építésére 2400 frt. egyházkerületi törlesztő kölcson adatván, az évi 165 frtnyi hányadból fedez az egyházközség 96 frt. 82 krt, a közalap 50, az egyházkerület 9 frt. 18 krt.

12. Az esztényi körlelkészség (deési egyházmegye). Javadalma lakás és 517 frt. 67 kr. melyből fedez a közalap 200 frtot. Területe: Esztény, lsz. 145, tksz. 32, tsz. 20, állami iskola van, Szarvas-Kend, lsz. 65, tksz. 12, Kecsed, lsz. 76, tksz. 20, Tötör, lsz. 30, tksz. 6, Kecsed-Szilvás, lsz. 17, tksz. 3, Onok, lsz. 4, Moró lsz. 0, Lózsárd, lsz. 2. Körlelkész Pataki Gábor, ki mind a lelkielben, mind az anyagiakban elismerésre érdemes sikerrel és szép előmenetelt érve, működik. Körlelkészségi presbiterium van.

13. A maros-ilyei körlelkészség (vajda-hunyad-zarándi egyházmegye). Javadalma 572 frt. 95 kr, melyből a közalap fedez 150 frtot és lakás. A székhelyen, Maros-Ilyén, tanít a körlelkész. Terület: Maros-Ilye, lsz. 80 tk. sz. 8, tsz. 8; Branyicska. Lesnyek, Lapusnyak, Dobros, Abucsa, Zám, Guraszáda, M.-Brettye, Burzsuk, melyekben a lsz. 85, összes lsz. 165, tksz. 8, tsz. 8. Körlelkész Zajzon Lajos, kiváló odaadással működik, de a gyöngye egyházközségek nagy szegénységgel küzdenek úgy, hogy az építkezési kölcson törlesztő hányadait sem bírják fizetni s a körlelkész sok utazásaira javadalma jelentékeny részét kénytelen fordítani; az iskola is alig-alig föntartható, mihez képest a további segélyezés sürgősen óhajtható. A köri presbiterium áll 15 tagból. Itt papilak építésre 2900 frt. egyházkerületi törlesztő kölcson adatott, melynek évi 188 frt. 50 krnyi hányadából fedez a közalap 70 frtot és az egyházkerület 75 frtot.

14. Piski-telepi körlelkészség (vajda-hunyad-zarándi egyházmegye). Javadalma 730 frt, melyből fedez a közalap 200 frtot, és újan épült papi lak. Területe: Piski-Telep lsz. 408, tksz. 67, tsz. 60, a tanulók az állami és a győrtlepi iskolába járnak, kántor van; Kis- és Nagy-Barcsa, lsz. 95, tksz. 10, tsz. 10, tanulnak az állami iskolában, kántor van; Dedács, Piskifalú, Szántóhalma, Sárfalva, Szentandrás és Balakuta, ezekben a lsz. 29, összes lelkeksz. 532, tksz. 77, tsz. 70. Körlelkész Juhász Izidor kitűnően működik s az intézmény áldásos hatása a hitűkre való áttérésekben és a visszamagyarosodásban nyilatkozik. A kisbarcsai leányegyházközség vagyoniilag is szépen erősödik, első helyen a Barcsay-család nemes áldozatai alapján. Köri presbiterium van. Korábban Petrozsény is e körlelkészséghez tartozott, utóbb azonban segédlelkészt nyert s most a piskitelepi körlelkész csak felügyeletet végez e helyen. Petrozsény kapott templom építésre 1200 frt. egyházkerületi törlesztő kölcson, melynek évi 78 forint hányadából fedez a közalap 24 forintot.

E körlelkészség, a hozzá csatolt Kis-Barcsával együtt, 17,488 frt 56 kr, illetőleg, 2400 frt papi lak telkének vételére és ennek s templomának kiépítésére, megsztintén templom-építésre, törlesztő kölcsönt nyervén, az évi 1136 frt. 76 kr, illetőleg, 156 frt. hányadból fedez a a közalap 300, illetőleg 60- és az egyházkerület 374 frt. 43 krt, illetőleg 96 frtot, a megvásárolt telkek az illető egyházközség nevére telekkönyveztetvén.

15. Az ilosvai körlelkészség (szilágyszolnoki egyházmegye). Javadalma 424 frt, melyből fedez a közalap 200 frtot, és lakás, (de gyöngé, roskadozó). Területe: Ilosva, lsz. 345, tksz. 44 tsz. 34, tanit a körlelkész; Györgytelek, lsz. 6, Badacsony, lsz. 2, Szécs, lsz. 5, összes lsz. 358. tksz. 44, tsz. 34. Juhász Sándor eltávoztával, ez időszerint, Csák Emil, kinek elismerésre érdemes működése nyomán a vallás-erkölcsi élet, a protestáns öntudat folyton emelkedik, de fájdalom, az anyagi helyzet fölöttébb súlyos, több év óta felgyült adósságok s épület javítások költségei nyomán. Gyors segélyre szorul.

16. Az erzsébetvárosi körlelkészség (küküllői egyházmegye). Javadalma 642 frt. 61 kr, és újan szerzett papilak. Területe: Erzsébetváros, lsz. 431, tksz. 59, tsz. 34, iskola községi; S.-Ernye, lsz. 56, Keresd, lsz. 39, Bese, lsz. 31, Almakerék lsz. állandó 3, változó 23; Földszint lsz. 3, Sz. Szentlászló lsz. 4, Dános, lsz. 4, Holdvilág lsz. 4, Szászváros, lsz. 3, Rionfalván és Berethalmon állandó lakos hívünk nincs. Összes lsz. 601, tksz. 59, tsz. 34. Körlelkész Ince Lajos. A templomozás, a tervbe vett templom fölépültéig, mely célra kérelmeztek a városhoz és Ő Felségéhez s a kivek tetemes ajánlatokat tetek, egy vásárolt ház emeleti termében foly. A vagyoni helyzet kielégítő, a köri presbyterium működik. E körlelkészség templom-építésre és papilak alakítására 8500 frt egyházkerületi törlesztő kölcsönt nyervén, az évi 552 frt. 50 krnyi hányadból fedez a közalap 135 és az egyházkerület 105 frtot.

17. A maros-ludasi körlelkészség (nagy-enyedi egyházmegye). Javadalma 698 frt, melyből a közalap fedez 300 frtot és újan épült papilak, meg stóla. Területe: Maros-Ludas lsz. 450, tksz. 63, tsz. 56, iskola állami. Hadrév, ny. lelkész van, lsz. 225, tksz. 35, tsz. 20, tanító van, M.-Gezse lsz. 100, tksz. 24, tsz. 24, tanító van, M.-Kece, lsz. 5. Körlelkész Vásárhelyi Lőrinc, ki szép buzgósággal működik. Az egyházközség templom és papilak építéssel vállalt terheit alig hordozhatja, bár a közalaptól és az egyházkerulettől jelentékeny segélyeket nyert. A hívek legnagyobb része szegény iparos és napszamos. Nehány buzgó egyháztagon, t. Keresztes Áron főgondnokon, Felföldi Elek gazdatiszten kívül a birtokosok rendszeresen nem járulnak s az építkezés idején sem mind járultak a közzükségek fedezéséhez. Gezsén m. gr. Bethlen Sándor, patronus aa. adta az iskola helyiséget, ki általában folyton áldoz az egyházközség javára. Hadréven a közmivelődési egylet segélyével épült az iskola. A köri presbyterium nincs megalkotva. Itt templom és papilak építésre 8500 frt. egyházkerületi törlesztő kölcsön adatván, az évi 552 frt. 50 krnyi hányadból fedez a közalap 170 és az egyházkerület 255 frtot.

18. A beszterce-vidéki körlelkészség (nagysajói egyházmegye). Javadalma 818 frt 19¹/₂ kr, és újan épült

papilak. A templom, mely évtizedeken át félben állt, szstintén a körlelkészség szervezése után épült föl, különösen br. Bánffy Dezső, egyházkerületi főgondnok, védnökiségének hathatós segélyével. Területe: Beszterce lsz. 510, tksz. 57, tsz. 57, tanulnak az állami, polgári és evangélikus iskolákban. Körlelkész, a sajnos, oly korán elhalt s a szervezés munkájában sok érdemet szerzett Kőpataki Gyula elhaltával, a mult évben kinevezve, Balázs József, ki szstintén buzgó igyekezettel teljesíti a nemzetiségi és felekezeti tekintetben oly nehéz feladatát. A kántori állomás szervezés alatt áll, remélhető, hogy a város segélyével. Az egyházközség vagyoni ügyei rendben vannak, kivált özv. Sombori Jánosné évi 1000 frtos hagyományának megnyerése után. Itt a papi lak vásárlására 3927 frt. 15 kr. egyházkerületi törlesztő kölcsön fordittatván, az évi 255 frt. 27 krnyi hányadból az egyházkerület fedez 183 frt. 27 krt, a telek az egyházközség nevére kebeleztetvén át.

19. A szinyei körlelkészség (deési egyházmegye). Javadalma 592 frt 72. kr, melyből a közalap fedez 300 frtot és lakás. Területe Szinye, lsz. 67, Alparét, lsz. 7, Mánya lsz. 11, O.-Bogáta, lsz. 30, M.-Bogáta lsz. 12, Semesnye, lsz. 34, Oroszmező, lsz. 3, O.-Vásárhely. lsz. 2; Bezdéd, lsz. 1 Alzój, lsz. 5 Záproc lsz. 3; Kis-Somkút, lsz. 3, összes, lsz. 175, tksz. 32 tsz. 10, tanit a központon a pap. Körlelkész, Barabás Sámuel távozása után, Kovács Gábor, ki nemes és nehéz feladatát sikerrel munkálja úgy, hogy az eloláhosodott magyarok anyanyelvüket ismét kezdik használni. A hívek vallásosak, a birtokosság pedig felekezeti különbség nélkül, valamint a politikai község, elismerésre méltó buzgósággal gyarapítja a körlelkészség anyagi helyzetét. A papilak melléképületeinek fölépítése érdekében mozgalom indult meg, köri presbyterium van. Szinyén papilak építésre 1800 frt egyházkerületi törlesztő kölcsön fordittatván, az évi 117 frt hányadból fedez a közalap 50 frtot, az egyházkerület 40 frtot.

20. A dicső-szent-mártoni körlelkészség (küküllői egyházmegye.) Javadalma az újan épült papilakon felül 675 frt. 80 kr, melyből az egyházkerület fedez 150 frtot. Területe: Dicső-Szent-Márton, lsz. 450, tksz. 76, tsz. 55, iskola állami; kántor van. Csüdötélke, lsz. 104, tksz. 19, tsz. 14, lévita van, Dombó, lsz. 15 Bábafalva lsz. 12, tksz. 3, tsz. 0, összes lszám 585, tksz. 98, tsz. 69. Körlelkész Cseresznyés Ödön, működése rendes és pontos. Itt a templom és papilak telkét az egyházkerület vásárolta meg s a két épület fedezetének tőkét törlesztő kölcsön alakjában előlegezte, 19,273 frt. 96 krtban, melynek évi hányadából, 1252 frt. 81 krtból, fedez a közalap 100 frtot, az egyházkerület 498 frt 81 krt, s ez legutóbb a telkeket is a körlelkészség tulajdonába bocsátotta át, mig m. Szilvási Sándor, egyházközségi és egyházmegyei gondnok aa. a templom építést 288 frttal kegyeskedett segélyezni. Csüdötélkét templom-építése nagyon kimerítette.

21. Detrehemi körlelkészség (nagy-enyedi egyházmegye). Javadalma 541 frt. 10 kr, melyből fedez a közalap 250 frtot, és újan épült lakás. Területe: Detreheim lsz. 250 tksz. 52, tsz. 45, tanit a körlelkész, Felső-Detreheim, Mező-Koók, Mező-Böő, és Mező-Őrke, lélekszám

a főösszegben. Körlelkész Baló Bálint, nagy igyekezettel működik, különös sikerrrel a tanításban s a diaszporákban is előmenetel tapasztalható. A különben is csekély javadalomnak a hivektől járó része pontatlanul foly be, az egyházközség általában szegény s a körlelkészség csak br. Kemény Domokos főgondnok aa. nagylelkű és jelentős áldozatai és adományai alapján volt szervezhető.

22. A szász-brétei körlelkészség (nagysajói egyházmegye) javadalma 501 frt. 62 kr. és lakás. Területe: Szász-Bréte, lsz. 310, tksz. 41, tsz. 21, iskola állami; Sárvár, ny. pap van, lsz. 11, Szász-Fellak, lsz. 81, tksz. 6, tsz. 1, kántor-tanító van; S.-Keresztur, lsz. 8. Összes lsz. 410, tksz. 47, tsz. 22, körlelkész Menyhárdt Elek, ki állomása elfoglalásakor az egyház vagyoni ügyeit nagy rendetlenségben találta, mit azonban nagy buzgalommal és szép sikerrel kezdett azonnal orvosolni, s ezen felül a vallás-erkölcsi élet is szép fejlődésnek indult ottani működése óta. A kör presbiterium szervezve van. Az itteni papi lak fölépítésére 600 frt. egyházkerületi törlesztő kölcsönt nyervén, az évi 39 frt. hányadból hordoz a közalap 30 frtot.

23. A torda-túri körlelkészség 1890-ben szervezve; a hivek papválasztási jogukról lemondani nem akarván, ezen ügy elintézése pedig, csak 1892. elején következő évben be, az állomás jelenleg pályázat alatt áll. A javadalom, papilak és 477 frt. 60 kr, melyből fedez a közalap 100 frtot. A körlelkészség területe Torda-Tur, lsz. 334, tksz. 37, tsz. 28, iskola állami; a jelzett lsz.-ban benfoglaltatnak a szintén ide tartozó torda-koppándi, komjászegi, hármast-fogadói, bányabükki, mikesi hivek is. A működés csak ez évben fog megkezdődni.

24. A görcsöni körlelkészség (szilágy-szolnoki egyházmegye). Javadalma, lakás és 510 frt. 29 kr, melyből fedez a közalap 100 frtot. Területe Görcsön, lsz. 486, tksz. 72, tsz. 54, kántor tanítói állomás üres. Cigányi, lsz. 42, Vaja, lsz. 2, Nyirsid, lsz. 65, a tanulók a Wesselényi-egyet» óvó-iskolájába járnak; Haraklány, lsz. 25. Körlelkész Versényi Miklós, kinek buzgósága már is szép sikereket mutat föl, mind a vallás erkölcsi, mind az anyagi élet terén. A papilak építésére nyert 1000 frt. egyházkerületi törlesztő-kölcsön évi 65 frtnyi hányadából fedez a közalap 40 frtot, az épület anyagát pedig, br. Wesselényi Miklós, főgondnok-patronus volt kegyes adományozni.

25. A kackói körlelkészség (deési egyházmegye). E körlelkészség volt az első minta; az egyházkerületi 1882. illetőleg, 1883. évi közgyűlés által alapítva s a körlelkész számára külön kedvezmények biztosítván. A nép-ingsági adatok összehasonlítása kedvéért, érdekesnek tartjuk, idejegyezni az 1882. évi statisztikai adatokat. Kackó, lsz. 24, Szelecske, lsz. 87, Galgó, lsz. 65, Alór, lsz. 5, Blenke-Mező, lsz. 27, Nagy Ilonda, lsz. 20, Sós-Mező, lsz. 27, Guga, lsz. 10, Kapjon, lsz. 5. Mostani javadalma: papi lakás, tüzifa illetmény és 642 frt. 16 kr. Területe: Kackó, lsz. 74, tksz. 17, a tanulók egy része a szelecskei felekezeti iskolába jár; Szelecske, lsz. 96, tksz. 9, tsz. 8, tanító van; Galgó, lsz. 65, tksz. 13, k.-tanító van; Nagy-Ilonda, lsz. 40, tksz. 6, áll. iskola van; Al-Ór, lsz. 12, tksz. Blenke-Mező, lsz. 15, tksz. 1, Kapjon, lsz. 18, Alsó-Kosály, lsz. 2, Felső-Kosály, lsz. 3, Guga, lsz. 3, Sósmező, lsz. 17, Kápolna, lsz. 3. Összes lsz. 348,

tsz. 48, tsz. 35. Ez idő szerinti körlelkész Kovács Árpád, ki elődjének, t. Berde Sándor, egyházkerületi theol. tanár aa.-nak kitünő alapvető és szervező munkáját buzgó igyekezettel folytatja, mihez képest a vallás-erkölcsi, a nemzetiségi és anyagi érdekek kellő kielégítésben és gondozásban részesülnek. A galgói iskolában a vallás-tanítást a távolság nehezé teszi ugyan, de a javadalom úti általánynyal való emelése e nehézséget elhárítaná. Szelecskén új iskola épül, mely imaház is lesz s melyre 600 frtos egyházkerületi törlesztő-kölcsön adatván, ennek 39 frtnyi évi hányadából, az egyházkerület 30 frtot fedez. A kör presbiterium működik.

26. Érkörosi, most pelekeszi körlelkészség (sz.-szolnoki egyházmegye). Javadalma 1890-ben, a lakáson és stólán kívül, 400 frtra rugott, melyből a közalap fedezete 100 frt. azonban, 1891-ben, az érköros-szódemeteri körlelkészség a pelekeszi csatolt egyházközséggel kerekített ki, mihez képest, az ez idő szerint végleg még meg nem állapított javadalom legalább 572 frt. 56 krra (vagy éppen 607 frt. 89¹/₂ krra) rug. Területe: Pelekeszi, lsz. 620, tksz. 72, tsz. 63, kántor-tanító van; Ér-Körös, lsz. 232, tksz. 35, tsz. 35, tanítói állomás üres, Szódemeter, lsz. 89, tksz. 25, tsz. 18, tanító van. Körlelkész Borbély Sándor, ki az állapotok véglegessé váló legújabb rendezésével immár teljes kilátást nyújt a kívánt rend és fejlődés előidézésére.

II. Az 1891-ben szervezett körlelkészségek.

27. A pulyoni körlelkészség (széki egyházmegye). Javadalma, a papilakon kívül, 446 frt. 34 kr, ez évben kapva a közalaptól 100 frtot egyszer s mindenkorra szóló segélyt, mely azonban, a folyó évben állandósítandó lesz. Területe: Pulyon, lsz. 155, tksz. 24, tsz. 23, iskola van; Szava lsz. 66, tksz. 13, tsz. 13, tanító van; Szent-Egyed, lsz. 90, tksz. 16, tsz. 14, kántor-tanító van; Szent-Gothárd, lsz. 15, tksz. 4, Ombuz, lsz. 7. Összes lsz. 333, tksz. 57, tsz. 50. Körlelkész Vályi János, ki még csak egy félevesi működéséről számolt ez ideig be, de ebből is kitünik buzgó odaadása és elért szép sikere. A templom és papi lak javításra szorul, mely célra 300 frt. segélyért folyamodtak. A hivek buzgók és vallásosak.

28. Patai körlelkészség (kolozs-kalotai egyházmegyében), 1891-ben alakítva át, a korábbi pap helyben hagyásával, körlelkészséggé. Javadalma, a papilakon kívül 433 frt. 81 kr, melyből fedez a közalap 150 frtot. Területe: Pata, lsz. 115, tksz. 27, tsz. 18, tanít a körlelkész, kántor van; Kara, lsz. 79, Boos, lsz. 43, Dezmér, lsz. 10, Apahida, lsz. 30, összes lsz. 277, tksz. 27, tsz. 18. Körlelkész Kis Péter, ki már előbb is buzgó igyekezettel működött, a tanítást jól végezte, körlelkészi minőségében pedig még nagyobb odaadással munkálkodik, gondoskodván arról is, hogy a diaszporákban szétszórt csekély számú hivek között a vallás-erkölcsi közösség érzete eleven legyen, a mi, az anyagiakban való fogyatékoság mellett, még nagyobb nehézséggel jár.

Végül, az egész ügy és kérdés összegezeképpen, csatoljuk: Egyházkerületünknek 1890-ben, főt. püspök aa. által tervezett s megfelelő tehnikusok által kivitt T é r k é p é t (szives visszaküldését kérve), melyből kitünik, hogy 1890-ben, minő templomok, iskolák, papilakok

és körlelkésztségek voltak elkészülve, szervezve, avagy tervezve, részben éppen a közalap soha eléggé meg nem hálálható segélyével; továbbá, az illető egyházközségek és az egyházkerület hozzájárulásával s végre, némi kis részben, az erdélyrészi m. Közművelődési Egyesület adományaival; meg kell azonban jegeznünk, hogy a Térkép, természetesen, csak is az 1890-ik év derekáig terjedő adatokat foglalja magában s az ez idő óta létesített nem csekély számú újabb alkotások csupán a mellékelt kimutatásokból és az itt következő összegező telelekből vehetők ki.

Ezek szerint konstatáljuk, hogy a közalap adományaiból, kezdettől fogva 1891. végéig:

1. Egyszer s mindenkorra szóló segélyt nyert, némelyek ismételt is, egyházközség 496, összesen 54,004 frt. erejéig; lelkész 438 és pedig 26,075 frt. összegben.

2. Tőkeszerző segélyt nyert egyházközség 41, és pedig:

1. Kis-Barcsa, lásd a körlelkésztségeknél

Piski-Telep

3. Maros-Ilye

4. Petrozsény

5. Abrudbánya (gyulafehárvári egyházmegye) kapott templom építésre 13,400 frt. egyházkerületi törlesztő kölcsönt, melynek évi hányada 871 frt. ebből fedez az egyházközség 451 frtot, a közalap 100 frtot, az egyházkerület 320 frtot.

6. Maros-Ludas (nagyenyedi egyházmegye) lásd a körlelkésztségek között.

7. Szamosfalva (kolozsvári egyházmegye) kapott templom, paplak s iskola építésre 4500 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 286 frt. ebből fedez az egyházközség 37 frt. 50 krt, a közalap 90 frtot és az egyházkerület 158 frt. 50 krt.

8. Torda-Szent-László (k.kalotai egyházmegye) kapott templom-építésre 1800 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 117 frt. Ebből fedez az egyházközség 27 frtot, a közalap 50 frtot, az egyházkerület 40 forintot.

9. Egeres (k.kalotai e. megye): kapott 2400 frt. egyházkerületi kölcsönt templom-javítás és iskola-építésre, melynek évi hányada 156 frt. ebből fedez az egyházközség 36 frtot, a közalap 60 frtot, az egyházkerület 60 frtot.

10. Körösfő (k.kalotai egyházmegye) kapott iskola és paplak-építésre 3000 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 195 frt. ebből fedez az egyházközség 105 frtot, a közalap 50 frtot, az egyházkerület 40 frtot.

11. Sztána (k.kalotai e. megye) kapott templom-építésre 1500 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 97 frt. 50 kr. Ebből fedez az egyházközség 37 frt. 50 krt, a közalap 30 frtot, az egyházkerület 30 frtot.

12. Büргеzd (sz.szolnoki e. megye) kapott templom javításra 1000 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 65 frt. Ebből fedez az egyházközség 15 frtot, a közalap 20 frtot, az egyházkerület 30 frtot.

13. Ördögkut, lásd a körlelkésztségeknél.

14. Göröcsön

15. Hagymás-Lápos (deési e. m.) kapott új iskola építésre 1000 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi

hányada 65 frt. ebből fedez az egyházközség 35 frtot, a közalap 30 frtot, fedezetlen semmi sincs.

16. Szinye, lásd a körlelkésztségek között.

17. Kis-Esküllő, (Örd.keresztur.) lásd körlelk.

18. Mocs (széki egyházmegye) kapott papilak építésre 1256 frt. 45 kr. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 81 frt. 67 kr. ebből fedez a közalap 30 frtot, az egyházkerület 51 frt. 67 krt.

19. Szász-Bréte, lásd a körlelkésztségeknél.

20. Kudu (széki e. m.) kapott 1800 frt. egyházkerületi kölcsönt adósság-törlesztésre, mely templom-építésből maradt, s melynek évi hányada 117 frt. Ebből fedez az egyházközség 54 frtot, a közalap 60 frtot, az egyházkerület 13 frtot.

21. Kis-Iklód, lásd a körlelkésztségeknél (szamosujvári.)

22. Kékes (széki e. m.) kapott új templom-építésre 1000 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 65 frt. Ebből fedez az egyházközség 15 frtot, a közalap 50 frtot.

23. Szász-Régen (görgényi e. m.) kapott templom-építésre 12,600 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 819 frt. Ebből fedez az egyházközség 189 frtot, a közalap 150 frtot, az Emke 30 frtot, az egyházkerület 450 frtot.

24. Holtmaros (görg. e. m.) kapott iskola-építésre 2000 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 130 frt. Ebből fedez az egyházközség 80 frtot, a közalap 50 frtot.

25. Fekete fiókegyház (marosi e. m.) kapott iskola s imaház-építésre 900 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 156 frt. Ebből fedez az egyházközség 36 frtot, a közalap 70 frtot, az egyházkerület 50 frtot.

26. Szent-István (marosi e. m.) kapott imaház-építésre 900 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 58 frt 50 kr, ebből fedez az egyházközség 28 frt 50 krt, a közalap 30 frtot.

27. Mező-Kövesd (marosi egyhm.) kapott iskola és tanítói lakás-építésére 3000 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 195 frt. Ebből fedez az egyházközség 165 frtot, a közalap 30 frtot.

28. Nyárádtő (marosi e. m.) kapott 1000 frt. kölcsönt iskola s levita-tanítói lak építésére, melynek évi hányada 65 frt. Ebből fedez az egyházközség 15 frtot, a közalap 50 frtot.

29. Nagy-Ernye (marosi e. m.) kapott iskola s tanítói lak építésre 700 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 45 frt. 50 kr. Ebből fedez az egyházközség 15 frt. 50 krt, a közalap 30 frtot.

30. K.-Szt.-Miklós-Csiba (marosi e. m.) kapott iskola-építésre 1200 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 78 frt. Ebből fedez a közalap 40 frtot, az egyházközség 38 frtot.

31. Medgyes (kükküllői egyhm.) kapott templom-építésre, paplak befejezésére 6500 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 422 frt. 50 kr. ebből fedez az egyházközség 157 frt. 50 krt, a közalap 150 frtot, az egyházkerület 115 frtot.

32. Dicső-Szent-Mártont és

33. Erzsébetvárost lásd a körlelkésztségeknél.

34. Brassó (sepsii e. m.) kapott 33,527 frt. egyházkerületi kölcsönt templom és papilak-építésre, melynek évi hányada 2185 frt. 75 kr. Ebből fedez az egyház 700 frtot, a közalap 500 frtot, az egyházkerület 985 forint 75 krt.

35. Hétfalusi körl. lásd a körlelkésziségeknél.

36. Oláhujfalu. (szebeni e. m.)

37. Mihályfalva (bólya-völgyi) lásd a körlelkésziségeknél.

38. Segesvárt lásd a körlelkésziségeknél.

39. Fehéregyháza

40. Csikszereda

1891-ben a fönnebb elősoroltak és

41. Torockó-Szt.-György, kapott 1600 frt. egyházkerületi kölcsönt, melynek évi hányada 104 frt, ebből fedez az egyházközség 15 frtot, a közalap 80 frtot.

Ezek összege 7008 frt.

III. Lelkészi állomás 55, nevezetesen:

			Ehhez járul a közalap:
1. Lozsád (v.-hun. e. m.) papi jav.	406 frt. 60 kr.	40 frttal	
Rákosd	207 38	40	
3. Hosdát	354 83	40	
4. Alpestes	309 67	25	
5. Sárd (gy.-fehérv. e. m.)	465 16	25	
6. Tövis-Diód	265 70	75	
7. M.-Gombás (n.-eny. e. m.) p. j.	450 —	50	
8. Nagy-Lak	226 24	90	
9. Torockó-Sztgyörgy	401 —	40	
10. Bágyon	380 33	45	
11. Kajántó (k.-kalotai e. m.)	316 18	25 és	
a házipénztárból 80 frttal az egyhkerület.			
12. K.-Szt.-Zentelke (k. kal. em.)	318 42	30 frttal	
13. Magyar-Fenes	430 49	50	
14. Nagy-Petri	330 80	35 és	
az egyhkerület a házi pénztárból 55 frttal			
15. D.-Bogártelke (k.-kal. em.) p. j.	468 —	20 frttal	
16. Gy.-Vásárhely	317 53	50	
17. Szucsák	402 —	25	
18. Bürgезд (sz. szoln. e. m.)	309 89	50	
19. Er-Mindszent	216 —	50	
20. Sz.-Panit	367 83	25	
21. Horváth-Petenye	332 36	50	
Nagy-Pacal	387 85	25	
23. Ír-Kávás	379 96	25 és	
50 frt államsegély.			
24. Hagymás-Lápos (deési e. m.)	274 —	65 frttal.	
és az egyhker. 40 frt. államsegélylyel.			
25. M.-N.-Zsombor (deési) papi j.	384 —	25 frttal	
26. M.-Macskás B.-O.-Buda (d. em.)	339 59	50 frttal	
27. Kudu (széki e. m.) papi jav.	381 93	25 frttal	
és az egyhkerület 40 frt államsegélylyel.			
28. Palatka (széki em.) papi jav.	269 frt. 75 kr.	35 frttal	
29. P.-Kamarás (széki)	248 88	100	
30. Mocs	200 —	100	
31. Böő-Moson (mar. em.) papi j.	236 61	50	
és az egyhkerület 65 frt. államsegélylyel.			
32. Bede-Szt.-H.-ság (marosi) p. j.	197 frt. 71 kr.	100 frttal	
33. K.-Szt.-Iván Bozs-Agárd	300 —	25	
34. Székes (marosi e. m.)	314 43	25	
35. Buzás-Besenyő (kük. e. m.) »	309 15	50	

			Ehhez járul a közalap
36. Egrestő (kük. e. m.) p. j.	359 frt 32 kr.	25 frttal	
37. Balázsfalva (szebeni)	535 90	50	
38. Hosszuaszó	51 95	30	
39. Oláh-Ujfalu	392 85	25 és	
az egyhkerület 65 frt államsegélylyel.			
40. Magyar-Bece (szebeni) papi jav.	319 frt. — kr.	50 frttal	
41. Mikeszásza	383	30	
42. N.-Bun (udvarhelyi e. m.) papi jav.	225 30	50	
43. Héviz	370 » —	50	
44. Voldorf	312 —	50	
45. A.-Siménfalva	312 —	30 és	
az egyhkerület 120 frt. államsegélylyel.			
46. H.-Szt.-Márton (udvarhelyi) papi jav.	307 frt.	25 frttal	
és az egyhkerület 80 frt. államsegélylyel.			
47. Uj-Székel (udvarhelyi) papi jav.	351 frt. 33 kr.	30 frttal	
48. Fiátfalva	312 —	25	
49. Kőkös (sepsii)	274 96	40	
50. S.-Besenyő	276 74	40	
51. Kis-Borosnyó	278 —	25	
52. Martonfalva (kézdi e. m.) »	333 96	25	
53. Ikafalva	378 01	30	

1891-ben.

A fent elősorolt papi állomások és

54. Szakácsi (sz.-szolnoki e. m.) papi jav. 597 frt 34 kr. Ehhez járul a közalap 50 frttal.

55. M.-N.-Csány (n.-enyedi e. m.) papi jav. 178 frt 02¹/₂ kr. Ehhez járul a közalap 50 frttal és Mocs (mely a mult évben is kapott 100 frtot 50 frttal. Ezek egész összege 4650 frt.

Mindezekhez képest, konstatáljuk, továbbá, hogy a közalap áldásos segélyével új templom épült 22. új papilak 11 és új iskola 11, új tanítói lak javított templom 4, papilak 3, iskola 1; vásárolt épület átalakított 2; telek vásároltatott 7.

Végül, csatoijuk a közalapból a romániai missio céljaira, 32 évre, biztosított évi 1000 frt fölhasználásáról a kimutatást s legvégül, összegezzük a közalapnak kezdetől 1891. végéig egyhkerületünk részébe juttatott minden címü adományait, a melyek tesznek

1. Egyszer s mindenkorra	
a) Egyházközségeknek	54,004 frt.
b) Lelkészeknek	26,075 frt.
2. Tókeszerző segélyek 32 évre.	
a) Egyházközségeknek	7,008 frt.
b) Lelkészi állomásokra	4,650 frt.
3. Missiói segélyek	
a) Egyszer s mindenkorra	500 frt.
b) Lelkészek javadalmára állandóan	4,300 frt.
4. Romániai missióra, 32 évre	1,000 frt.

Egész összeg 97,537 frt.

Külön fölemlítés illeti a missiói segélyek egy részének fölhasználását, miután az egyházkerületi, évről-évre bemutatott és a főt. és mélt. konvent által jóváhagyott számadások szerint, a közalap missiói segélyeiből a következő kiadások tétettek:

1887-ben.

1. Csikszeredai telekvásárra	500 frt. — kr.
2. Noszolyi paplak-javításra	300 —

3. Ördögkúti telekvásárra	500	frt	—	kr.
4. M.-záhi templom és paplak építésre	300		—	
5. Postadíjban Budapesttól Kolozsvárig (5750 frt. után 125. 4250 frt. után 138)	2	63		
6. Palla Károly lelkésznek az ördögkúti körlelkézség szervezése alkalmából.	40		—	
7. Bodor Antal titkárnak ugyanazon ügyben	30		—	
8. Az ördögkúti papitelek átruházási illetékében	35	79		
9. A galgói leányegyháznak	60	»	—	»
Összeg	1768	frt.	42	kr.

1888-ban.

1. Marosilyei egyházközségnek paplak építési anyagok beszerzésére	200	frt.	—	kr.
2. Szinyei közlelkézszi lak építésére, Józsa Károly kezéhez	400		—	
3. Hosszúfalusi körlelk. lak. befejezésére vásárolt telek átruházási illetékében, ez utóbbinak postadíjával együtt	295	50		
4. A mezőzáhi körlelkézség részére vásárolt harmonium árában, Triska Ferencnének	115		—	
5. A csikszeredai körlelk. tartozó gyergyó-szent-miklósi I. egyház imaház bérére	50		—	
6. A kackói körlelk. részére vásárolt templomfűtő készülékért, Heim H. cégnek	110		—	
7. A szamosfalvi körlelkézség részére vásárolt harmonium árában, Triska F.-nek	85		—	
8. A mocsai és ördögkúti körlelkézségek részére vásárolt telkek tulajdonjogi bekebelezési költségére Bodor A.-nak	11	»	20	»
Összeg	1266	frt.	70	kr.

1889-ben.

1. Fodor Farkas deési ügyvédnek, mint Katona Károly építész meghatalmazottjának, a szinyei paplaképítésből származott követelése kiegyenlítésére, postadíjjal együtt	127	frt.	88	kr.
2. A petrozsényi körlelkézség részére vásárolt harmonium árában, Triska F.-nek	125		—	
3. A medgyesi körlelkézség részére vásárolt harmonium árában, Triska F.-nek	100		—	

4. A detreheimi körlelkézség iskolája felépítésére	1500	frt	—	kr.
5. Bedeházi János lelkész utiköltségére	100		—	
6. A noszolyi iskola fűtésére	20		—	
7. A mocsai áll. isk. vallástanításért	50		—	
8. A csikszeredai körlelkésznek rend kívüli segély címen	100		—	
9. A szinyei körlelkész beköltözési költségei fedezésére	50		—	
10. A szinyei körlelkésznek, negyedévi 25 frtos részletekben visszafizetendőleg, fizetés-előleg	100	»	—	»
Összesen	2272	frt.	88	kr.

1890-ben.

1. A gyergyó-szt.-miklósi imaház bérére	50	frt.	—	kr.
2. A fejeddi egyház harmoniumáért	120		—	
A medgyesi templom festéséért	100		—	
4. A csikszeredai körlelkésznek rendkívüli segély	100		—	
5. Az erzsébetvárosi körlelkésznek rendkívüli segély	50		—	
6. A detreheimi körlelkésznek beköltözési segély	50		—	
7. A mocsai vallástanításért	25		—	
8. A gy.-szt.-miklósi vallástanításért	20		—	
9. Térképek készítése és többszörösítése	230		—	»
Összeg	745	frt.	—	kr.

1891-ben.

1. Pulyoni egyháznak	70	frt.	—	kr.
2. Piskii egyháznak harmoniumáért, Triska F.-nek	210		—	
3. Stratzinger kereskedőnek ellenőrző naplókért	40		—	
4. Gyergyó-szt.-miklósi imaház bérében	50		—	
5. Szinyei körlelk. beköltözési költségeire	30		—	
6. Pulyoni	30		—	
7. Hirdetésért egy lap szerkesztőségének	2	»	82	
Összesen	432	frt.	82	kr.

Mindezek után, főt. és mélt. püspök ur, bocsánatot kérünk kimutatásaink és kísérő iratunk terjedelmes voltaért s netaláni késedelmünkért; de amant mentse ki az ügy fontossága és ama törekvésünk, hogy a kívánt jelentést lehető alaposan és részletesen igyekeztünk, méltóságod és a főt. és mélt. konvent utján, a zsinat rendelkezésére bocsátani; emezt, maga ez a törekvésünk és az a reményünk, hogy a dolgozat, így kiállítva és fölszerelve, hosszabb földolgozásra nem szorul.

Fogadja méltóságod megkülönböztetett, őszinte tiszteletünk kifejezését.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártn, 1892. febr. 28.

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Ur atyafi szolgatársai

Dr. Szász Béla, s. k.

tb. előadó.

Szász Domokos, s. k.

ref. püspök, mint elnök.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Március 10.

10. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Az új nyugdíj-törvény.

Csalódásban ringatnók magunkat, ha azt hinnők, hogy a múlt évi december hó 27-én szentesítést nyert XLIII. törvénycikk által, mely a népiskolai tanítók nyugdíjazására, valamint özvegyeiknek és árváiknak gyámolítására vonatkozik, egészen hatályon kívül helyeztetett a már jól ismert 1875. évi XXII. törvénycikk. Ez a törvény ma is érvényben van, mint fundamentuma a hazai népoktatási tanintézetek nyugdíj-ügyeinek. Belőle mindössze tizenkilenc paragrafus töröltetett s alig néhány szenvedett lényeges módosítást. Így tehát az új nyugdíj-törvény, mely mindössze tizenhat paragrafusból áll, az eredeti nyugdíj-törvény revíziója folytán, annak módosítványául, illetőleg, pótlásául tekintendő.

Több helyről vett tudakozódás következtében, indittatva érezzük magunkat, az imént adott tájékozás mellett, felhívni felekezeti tanítóink figyelmét, hogy addig is, a míg az új nyugdíj-törvény birtokába jönnének, megtalálhatják azt egész terjedelmében a «Néptanítók Lapja» ez idei 4-ik számában, úgy szintén az «Országos Törvénytar» múlt évi utolsó füzetében. S jóllehet, nem kételkedünk azon, hogy felekezeti tanítóink nagy többsége tisztában van már az iránt, hogy mely jogok és előnyök jutottak részünkbe az új, 1891. évi XLIII. t.-c. szentesítése folytán, mégis kívánatosnak látszik, hogy párhuzamosan szembe állítsuk a régi és az új nyugdíj-törvénynek felekezetünket is érdeklő főbb rendelkezéseit.

A nyugdíj-, és özvegyi, meg árvai ellátás intézményének részesévé lehet minden okleveles, nyilvánosan működő tanító és tanítónő, akár rendes, akár segéd, vagy ideiglenes minőségben legyen is alkalmazva a szolgálatra; sőt abba belépni köteles, ha felekezeti hatósága nem mutathatja ki, hogy az országos törvény-szabta nyugdíjazásnál legalább minimális mértékben ő maga akar is, tud is gondoskodni.

Ezt a követelményt az új törvény, a mennyiben az özvegyek és árvák ellátására is kiterjeszti általános gondoskodását, annyiban szigorítja, hogy kimondja, miként az országos tanítói nyugdíj-intézethez való hozzájárulás kötelezettsége alól fölmentett iskolafentartók «a jelen törvény (1891. évi) hatálybalépte után csak abban az esetben jogosítvák tanítókat, illetve, tanítónőket saját nyugdíj-intézetükbe új tagokul felvenni, ha a jelen törvény szentesítésétől számítandó fél év alatt írásbelileg kijelentik, hogy az érintett határidő után nyugdíj-intézetükbe fölveendő tanítók és tanítónők részére, azoknak ezen törvényben megállapítottnál nagyobb megterhelése nélkül, legalább is annyi és oly mérvű végellátást és egyéb előnyöket biztosítanak, mint a mennyit a jelen törvény megállapít.» Ez a szigorítás csak előnyére szolgál a felekezet részéről nyugdíjazandóknak.

A régi törvény szerint a tanítói fizetésekből csak 300 frt. számított be a nyugdíjba. Ha azon felül akartak a tanítók maguknak valami többet biztosítani, úgy annak egyszersmindenkorra 25%-át s évenként 10%-át tartoztak illeték-képpen befizetni.

Az új törvény szerint a tanítók utolsó fizetése számított be a nyugdíjba. Beszámítottak pedig az utolsó fizetésbe (mely a szolgálati évek arányában növekedett) a készpénzben kapott rendszeres fizetés, az előbbeni magasabb fizetés kiegészítéséül húzott személyi pótlék, a rendszeres korpótlékok, a készpénz-fizetést pótló, vagy kiegészítő földilletmény jövedelmének, a terménybeli járandóságoknak és egyéb szolgálmányoknak 10—10 évi átlag szerint számítandó helyi értéke. S mind ezen biztosított és a fentebbiek szerint nagyon felszaporodható nyugdíj-összegért ezentúl mindenki csak annak 2%-át tartozik 40 évig fizetni.

Ezzel kapcsolatosan el kell oszlatnunk azok várakozását, kik azt hiszik, hogy az új nyugdíj-

törvényben gondoskodva van a felekezeti tanító-fizetéseknek 300 frtig való kiegészítéséről és a kántori fizetések beszámításáról is. Ezekről az új nyugdíj-törvényben szó nincsen. Nem is a nyugdíj és gyámügyek körébe eső dolgok ezek, hanem az országos népiskolai alaptörvénybe valók, mint a melyben a tanítók fizetéséről általában és különösen annak minimális mértékéről történik rendelkezés. A hiedelem valószínűleg onnan származik, hogy némelyek, a kik t. i. szerkesztőségünkhez kérdezősködve fordultak, összetévesztik a közoktatási miniszter ígéretét és a tanító-egyesületek memorándumaiban fejtegetett óhajtasokat a törvény rendelkezéseivel, emberi természetünkben fekvődvén, hogy a reális tudást szivesen pótolgatjuk képzelődéssel. Most még, egyelőre legalább, vissza kell vezetnünk e képzelődés-szülte illuziót arra az egyszerű reális benyomásra, hogy a közoktatási miniszter csakugyan megígérte a magyar képviselő házban, az 1890. évi országos költségvetés tárgyalása alkalmával, hogy a felekezeti tanítóknak a minimumon (300 frt.) is alól álló fizetését a lehetőségig állami dotáció segítségével óhajtaná fölemelni és egyúttal a kántori fizetéseket is szabályozni; egyszersmind kilátásba helyezte, hogy ez iránt nem sokára törvényjavaslatot terjeszt az országgház elébe. És gróf Csáky Albin miniszter szavának embere, mert, értesülésünk szerint, már beadta javaslatát az 1868. évi XXXVIII. t.-c. módosítása tárgyában és a szolgálati korpótlékok által való felemelése is függ attól a célba vett törvény-módosítástól.

A tanítói özvegyek és árvák segélyezését illetőleg, az új törvény véget fog vetni az eddigi nyomoruságos állapotoknak. Ugyanis, az özvegyek 84 frtos és az árvák 25 frtos eddigi segélyezése helyett az özvegyek segélypénze férjük utolsó beszámítható fizetésének 600 frtjáig, ennek 50%-át, a 600 frtot meghaladó résznek 20%-át teszi; a gyermekek pedig, ha az özvegy anya segélypénzt élvez, egy gyermek levonásával az anyát megillető ellátásnak $\frac{1}{6}$ -át kapják. És ez a segély 10 évi szolgálat után bekövetkezett halál esetében kiszolgáltatik. Így tehát p. o. 10 évi működés után egy 300, illetve, pótlékokkal 360 frtos fizetéssel bíró tanítói fizetés után özvegyi segélypénzül 180 frt., árvagyámpénzül 30 frt. esik. Ha pedig a tanító nem halt el, hanem munkaképtelenné vált, ő maga nyugdíjul 144 frtot kap.

A tanítónőkre is méltányosabb az új törvény a réginél. Az új törvény a tanítónőket a férfi-

tanítókkal az ellátási igény elbírálásánál úgy a jogokra, mint a kötelezettségekre nézve egyenlőknek tekinti. A tanítónő saját alkalmazása után az őt megillető nyugdíjra, vagy végkielégítésre abban az esetben is igényt tarthat, ha férje még életben van, vagy, ha utána külön ellátást élvez.

Az új törvény az öreg tanítók sorsán is tetemesen segített. Szerinte az 1870. óta szolgálatban töltött évek a tanítói nyugdíjalap terhére, a megelőző években töltöttek pedig az illető iskola-fentartók terhére esnek. Ez a kedvezmény kiterjesztetik azokra is, kik 1875-ben túl-korúságuk miatt nem vétettek föl a nyugdíj-alap tagjai közé, vagy a kik a régi törvény 41. §. értelmében csak 100 frtos nyugdíjat kaptak volna, ezen összegnek egyszersmindenkorra befizetett 20%-a és évenként fizetendő 8%-a fejében.

Ennyiben rámutattunk a nyugdíj-törvény revíziója és módosítása folytán nyert előnyökre. Mindannyian haladást jeleznek és kielégíthetik felekezetünk várakozásait is, különösen akkor, ha számításba vesszük a már beadott új törvényjavaslat intencióit, melyek szerint a közoktatási miniszter a hitfelekezetek által fentartott elemi iskolákban működő tanítók fizetését akkint kívánja rendezni, hogy az alapfizetés 300 frtja után Magyarország valamennyi tanítója részére 10% ötöd-éves korpótlék biztosíttassék, a mely pótlékok a nyugdíjba is be fognának számíttatni. Ez a törvényjavaslat tehát ránk nézve is igen fontos. E szerint, egy 300 frtos fizetéssel bíró tanítóra nézve a korpótlék 30 évi szolgálat után 180 frtnyi fizetés-javítást képez az állampénztár terhére, s e mellett, a nyugdíjazás föltételeit is sokkal kedvezőbbé teszi. Ha ez a szolgálati korpótlékozása az alapfizetéseknek csakugyan életbe léphetne, ez nagyobb fizetés-javítást jelentene, mintha a tanítói fizetés minimuma 300 frtról 400 frtra emeltetnék korpótlékok biztosítása nélkül. Reméljük és elvárjuk, hogy e nemes gondoskodásra valló javaslatot honatyáink osztatlan jóakarattal fogják törvényerőre emelni.

Parádi Kálmán.

Jelentése,

Dr. Kolosvári Sándor, egyházmegyei főgondnoknak, a kolosvári ev. ref. egyház életben fölmerült nevezetesebb mozzanatokról az 1891-ik évben.
(Vége.)

Egyházközségünk igazgatását és ügyeink intézését illetőleg a múlt év folyamán kilenc képviseleti és nyolc presbiteri, összesen 17 ülést tartottunk, a mely üléseken minden ügydarabot elláttunk. Főgondnoki hatáskörömben pedig összesen 195 pénztári, utólagosan bejelentett és

jóváhagyó tudásul vett ki- és illetőleg, beutalást végeztem. A jószágfelügyelő urral megjártam a kötelendi és fejeádi jószágainkat, hogy megtekintsem erdőrészeinket s személyes meggyőződést szerezzek azoknak állapotárul. E szemlénk alapján tett szóbeli előterjesztésemre a presbiterium intézkedett is arról, hogy a fejeádi 60 holdnyi erdő területünkön levő és aránylag semmi hasznot nem hozó tisztás helyek, fölszántás után, makkal bevettessenek s a jövő számára beerdősíttessenek. Azt pedig fölöslegesnek tartom még megemlíteni is, hogy a helybeli bérházainkat, pap- és iskola-telkeinket, azok közül főként a főtéri házat, csaknem naponkint s illetőleg, rövid időközökben folytonos felügyeletem és ellenőrzésem alatt tartottam.

A jövőre kiható nagyobb alkotás és építkezés a múlt év folyamán nem történt ugyan, de még sem mondhatjuk, hogy a sok roskatag épületeinknél minden évben előfordulni szokott igazításokon kívül semmi maradandó ne épült volna. A külső-magyar utcai iskolánknál egy díszes tantermet építettünk és szereltünk föl teljesen, a mire 2300 frtnyi áldozatot hozott egyházunk. Most már megnepesedett ez új tantermünk, több mint 70 leány-növendék nyeri ott oktatását egy helyét és hivatását derekasan betöltő, Gräf Matild, új tanítónőtül, a kit egyelőre 300 frt. fizetéssel és 50 frt. szálláspénzzel alkalmaztunk a néhez, de szép állásra.

Jól szerzett érdemei alapján, a hidelvei iskolánk harmadik férfi tanítóját, Kovács János aát is állandósíttattuk.

Nem feledkeztünk meg a kegyelet és hálás visszaemlékezésnek adóját is leróni, a mennyiben egyházunk annyi felől igénybe vett anyagi erejének korlátolt volta mellett is, tiszt. özv. Baló Sándorné úrasszony javára, özvegyi illetékének kipótlására még évi 120 frt. kegydíjat határoztunk.

Hiveink létszámának az eddigieknél biztosabb megismerése s evidenciában tartása céljából, megszereztük az országos népszámlálásnak városunkra vonatkozó adataiból, a református vallásuk összeírását, a mi 108 frt. erejéig vette igénybe pénztárunkat; de, fájdalom, a mit előre nem tudhatánk, még ez összeírás is hiányosabb és téves betétekkel teljesebb, mintsem azzal célunkat érhattük volna.

Nem egy gyűlésünknek képezte tárgyát, a három liliom című házas-teleknek kiépítése; mint egyike azoknak a teendőknél és alkotásoknak, a melyeket a múlt év folyamán írásban előterjesztett s egyházunk egész vagyoni és tanügyi életére kiterjedő indítványomban, a t. képviseleti közgyűlés előtt javaslatba hoztam.

E kérdés a csendőr-parancsnokság részéről-kiírt pályázat alapján, ama telkünkre egy csendőrségi laktanyának fölépítésére tett ajánlat-tételünkkel nyert konkrét alakot. Ajánlatunk azonban, fájdalom, a napokban kapott értesítés szerint, el nem fogadtatván: ezuttal csak a terv és költségvetés munkálatainak terhével maradtunk.

Megemlítem még azt is, hogy az eladott 3100 frt. magyar papíráradék értékéből, a presbiterium határozatához képest, az egyházkerületnél fennálló tartozásunkat, a rendes törlesztési összegben felül 3000 frtot apasztottunk.

A magánosoknál elhelyezve volt tőkékülből pedig összesen 1435 frt. 50 kr. folyt be a pénztárra.

Egyebekben az egyházközség vagyoni-ügyei az évi rendszeren elkészült és fölterjesztett költségelőirányzat és

számadás keretébe tartozók lévén, azoknak adataival nem kívánom becses figyelmüket fárasztani, miután azok ugyis rendes elbíráláson és felülvizsgálaton mennek keresztül. De mielőtt jelentésemet végezném, még van egy pár szavam, a mely az elismerésnek és hálás köszönetnek a kijelentése.

Illetti ez mindennek előtt nemes városunk előljáróságát, és annak adóhivatalát, a melynek erélyes és tapintatos eljárása tette lehetővé, hogy az egyházi kirótt illetékek, kielégítő eredménnyel folytak be pénztárunkba.

Elismerő köszönettel tartozunk a kolozsvári t a k a r é k- és a k i s e g i t ő pénztáraknak is, a melyek 50—50 frttal, és Szathmári Elek buzgó presbiter úrnak, a ki, orgona-alapunkra a szokott egy arany adománygyűléssel, a múlt évben is megörvendeztették egyházunkat. A nem is felekezetünkhez tartozó Bogyó István úr pedig, egy bizonyos alkalomból, 100 frt. adományt tett a pap-tanítói özvegy-árvai alap javára.

A midőn végezetül még emlékezetünkben fölújítom azt, hogy a múlt évben az úri szentvacsora kiosztására:

1. Bójtőre: Incédy Sámuel kenyeret és Kónya Sándor bort.

2. Husvételre: özv. Szily Alajosné kenyeret és Kónya Sándor bort.

3. Pünkösztre: Szász D. püspök aa. kenyeret és bort.

4. Új kenyérrre: Fazakas József kenyeret.

5. Adventre: Szász Gerő esperes aa. bort.

6. Karácsonra: főgondnok kenyeret és Hatházi Ferenc bort adományozni szivesek voltak; jelezni kívánom, hogy a jelen gyűlésünknek egyik tárgyát fogja képezni az ez évre való följánlásoknak megtétele, elfogadása és jegyzőkönyvre iktatása.

Nemkülönben törvényszerű teendőnket képezi az egyházi törv. 24. §. értelmében az $\frac{1}{3}$ részben megújítandó presbiteriumból kilépők és véglegesen eltávozottak helyére, az új presbiterek megválasztása. És e tárgy körül, a veszteség fölött, úgy hiszem mindnyájunk részéről mélyen érzett fájdalommal emlékszem meg a hű, igaz és még beteg állapotában is kötelességénél állott, tiszt. és tisztelt alakjáról, a már elköltözött Biró Mihály presbiter és közgyűlési tag-társunknak. Nevét öntetteivel írta be a jóknak szívébe. Mi pedig írjuk be jegyzőkönyvünkbe boldog emlékezetét, a mind haláláig hű és igaz férfinak.

Ezek után az én igen tisztelt gondnok-társamnak, a ki midőn távollétem alatt szükség volt, az elnöki széket is oly méltóan betölteni kegyes volt; a tiszt. jegyző és a jószágfelügyelő-pénztárnok úrnak is buzgó, lelkiismeretes működésükért s gyöngeségeimben való nagybecsű támogatásukért elismerésemet és hálás köszönetemet nyilvánítva, s magamat a t. közgyűlési tagok eddig tapasztalt jóindulatába ajánlva, ez évi első képviseleti közgyűlésünket tisztelettel megnyitottnak nyilvánítom.

Reflexiók,

lapunk utóbbi számának mellékletéhez.

Kilencvenhétezerhét-százhatvenegy frtos (A jelentésbeli végösszeg utólagosan javított ki e tételle.) kicsiny összegecske jutott egyházkerületünknek, az unió egyik legáldásosabb alkotásának, a közalapnak, gazdag gyümölcsiből, 1884-től fogva 1891. végéig, melynek jókora része,

80,229 frt. ugyan, minden állandó hatás és alkotás nélkül veszett el, az idők folyamán, csupán az egyházközségek (54,154 frt.) és t. pap afiaink (26,075 frt.) időszerű bajain segítvén, a helyzet teljes orvoslását a következő időknek hagyván fön; de melyből, az örökre megállapított miszsiói segélyek címén, az egyházközségek, a körlelkési javadalmakra, 16,800 forintot nyertek maradandó, halhatatlan intézmények megalapítására, éppen azokon a pontjain az egyházkerületnek, a melyeken a legimminensebb felekezeti és nemzetiségi veszélyek fenyegették, csak az imént is, szent egyházunkat és magyar nemzetünket és a melyek megmentése által, a mellékletnek a körlelkészségekre vonatkozó része tanubizonyossága szerint, már is örvendetes haladás konstatáltatott, mindkét oly fontos, oly életbe vágó irányban. És kitünt, ama jelentésnek a tőkeszerző segélyekre vonatkozó részéből az is, hogy a Szász Domokos 1889-ben tett és 1890-ben életbe lépett, hatalmasan gyümölcsöző indítványa nyomán, a rendelkezésre álló évi kiadandók 25% tőkésítése; 25% miszsiói segélyekre fordítása; 10% papi és papi özvegyárvai nyugdíj-alapra való tőkésítése után fönmaradó összegből, a kiosztandó évi segélyekből, egyszer s mindenkorra 24.75% fejében: 12,145 frt. de a tőkeszerző segélyekre, a fönmaradó 18.50%-ból, már csupán két év alatt is, az egyházközségeknek 7088 frt és a papi javadalmak fölemelésére 4570 frt adatott 32 évre, s ezen felül a romániai miszsió építkezési segélyekre 1887—1891-ben, szintén 32 évre biztosított, eddig 5000 frtot tevő összege; e ciklus leteltével ugyanennyi évi összeg új és megannyi további egyházközségi és papi javadalmi segélyezésre levén fordítandó, sőt bizonytalannal ennél is több, egyfelől annál fogva, mert az évi 25%-ok tőkésítésével maga az alap vagyona s ehhez képest, évenként kiosztandó saját kamatai is, folyton és az évek számával arányban, fognak emelkedni, s másfelől, remélhetőleg, annál fogva is, mert, talán már a most ülésező zsinat megadja az útastást, vagy bizonynyal, majd a konvent előbb-utóbb elhatározza, hogy az évi segélyek kiosztására fönmaradó összegből az egyszer s mindenkorra szóló, majdnem egészen csak elkallódó, csip-csup segélyekre, ne a mostani 60%, hanem az állandó s maradandó tőkeszerző segélyek örökeltü alkotásainak mostani 40%-ának emelése kedveért, előbb, talán csupán 50%, majd, fokonkint s pár év alatt, 40%, 30% s végül, és itt egyelőre meg is lehetne állapodni, 20% osztassék ki, tőkeszerzésre pedig 80%.

Ezekből a számokból, magukból is, nagy és messze vágó következtetéseket vonhatunk, nevezetesen, az erőnek az egyesítésben rejltő, hatványozott fokozódását; a közalap intézményének azt az áldásos természetét, hogy a nagy és így erős egyházközségek, melyek, minden valószínűség szerint, a közalap segélyét soha, vagy csak rendkívüli csapások esetén fogják igénybe venni, túlnyomó nagyobb mértékben való hozzájárulásuk összegeivel, a csak csekély járulékokat beszolgáltató kicsiny, és így erőtelen egyházközségeket istápolják nemes adományaikkal; és hogy az egyetemes konvent, az összes egyházkerületek e fő-kormányzó testülete, melyben a mi egyházkerületünk képviselői, természetesen, a kisebbséget alkotják, oly igazságos volt, kezdettől fogva, bizonyos elemek irigykedő torzsalkodásai mellett is, hogy belátva a

mi, fájdalom, nagyobb szegénységünkkel járó szükségünket, felekezeti és nemzetiségi nyomorúságainkat, nem a lélekszám, hanem a benső igazság arányai szerint osztotta föl az egész anyaszentegyház e kisebb, szegényebb, és a többi erősebb részei között, áldásosan gyümölcsöző segélyeit.

Különösen nagyra tarthatjuk, e tekintetben, a tőkeszerző s még inkább: a miszsió-szerű segélyek nagy arányait. Ezért terjeszkedik ki a jelentés oly tüzetesen az eddig szervezett körlelkészségek állapotaira és szemmel látható fejlődésére, mert ha valamiben kézzel fogható igazolását nyújthatjuk a népesség számával aránytalanul látszó ily természetű segély-összegeknek, éppen a nemzetiségi és felekezeti jelentékeny haladás az, melyet körlelkészségeink, eddig ily módon való, bemutatásának hiányában, kétesnek is tarthattak volna. Már pedig, e bemutatás határ-pontján innen, már is két új körlelkészséget (a t.-turi-val hármat) szerveznék s pedig a mi püspökünk 1886-bei tervezete s az utóbb fölmerült adatok szerint, még további körlelkészségek szervezése is következni fog.

Es reméljük, sőt bizton várjuk, hogy miszsió-ügyünk ily módon való bemutatása, nem csak saját felekezeti és nemzetiségi jövőbeli érdekeinknek, hanem az egész anyaszentegyház miszsió-ügyének is jó szolgálatot tesz, célozván e nyilatkozatunkkal, nevezetesen, a dunán-túli egyházkerület oly fontos és oly ma még kevésbé megmunkált miszsió-területére, melynek a duna melléki egyházkerület fönhatósága alá leendő átkebelezésének terve már is komoly megfontolás alá vétetett s melyet, mai zilált és gondozatlan állapotában, hosszasan meghagyni, nem csak a reformált egyházra, hanem a magyar nemzetre nézve is, veszélyes lenne.

Ha egyéb nem, már csak a szent irigység is, az ügyre nézve legalább, az így lehetővé tett összehasonlításból ösztönt merithet a jó munkának ott is egész erélylyel leendő megindítására.

Visszatérve immár és végül, saját ajtónk elé, a söpörgetés végzésére: a nyilvánosságra juttatott jelentéshez ugyan nem, de magához az előttünk jól ismert és majd, a konvent útján, a zsinat előtt fekvő, részletes kimutatásokhoz, egy további reflexiót is lúzhetünk, mely első sorban, ugyan, nt. Kovács Albert, végrehajtó-bizottsági előadó úrhoz szól; de melyből maga a tisztelt végrehajtó-bizottság is és különösen a mi végrehajtó-bizottsági tagjaink, érthet és érthetnek.

(Vége következik.)

Szász Béla,

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, február 27—28.

(Folytatás).

A sz.-kereszturi iskola és egyetlen tanítója, 284-ben kimutatott tankötelese és 141-ben kimutatott tanulói számához képest, annyira elégtelennek bizonyulván, hogy az iskolázás csak félnapos; mihez képest a tanfelügyelő e törvénytelen állapot ellen ismételve fölszólt: az egyházközség, illetőleg az egyházmegye, tekintve az egyházközség szegényes és a hivek áldozatra nem hajló voltát, valamint az ottani felekezetközi viszonyokat is, az iskola községivé átalakítását óhajtja s az előbb hiányosan föl-

szerelt kérés részletes fölszerelés végett visszaküldtén, most az újabb fölterjesztés került tárgyalás alá, kitünvén, hogy a felekezeti iskola a népességhez és az egyháztagok szükmarkuságához képest csakugyan tarthatatlan.

Szász Béla, tb. előadó azonban időközben Sz.-Kereszturott járván, tekintettel a kérdés szőnyegen forgására, megsemmisítette az iskolát s előterjesztésében igen setét képet rajzolt mind az egyházközség elhanyagolt vagyoni helyzetéről, mind az ottani hanyag és sikertelen iskolázatásról s mind az egyházmegyei törvényvel ellenkező felügyeletről.

Az Igazgató-Tanács, tekintetbe véve mind az u. n. kiegészített fölterjesztés, mind a tb. előadó előterjesztésének fölöttébb sajnos adatait, kimondta egyfelől, hogy az iskola községivé alakítása iránt megteendő a szükséges lépések; mind, hogy a tb. előadó beadványa közzendő, az egyházmegye útján, az egyházközséggel, tüzetes felelettel végett.

A toplicai és küüllővári rég tervezett és az egyetemes konvent által a közalaptól állandó segélyben részesített körlelkézségek megalapítására és szervezése utáni életbeléptetésére a szükséges intézkedések megállapíthatnak.

A marosvásárhelyi egyházközség volt pénztárnoka ellen kétezer frtnyi követelés állván fön, s az ez ügyben folytatott tárgyalásokból kitünvén, hogy a költséges és hossz-as pörös eljárás helyett, békés kiegyezésre lehet kilátás az Igazgató-Tanács, célszerűbbnek látván ez utóbbi megoldási módot, útasítja egyházkerületi számvevőjét, hogy alkalmas időben szálljon ki a helyszínére, s kísértse meg a kérdés békés elintézését.

A kollegiumi számadások felülvizsgálatánál igen sok nehézséget okozván az az abusus, hogy az alapítványok a különböző kollegiumoknál különböző elvek szerint kezeltetnek és számoltatnak el, az egyházkerületi számvevő e tekintetben új és szakszerű mintákat készített, melyeket beható átvizsgálás után, az Ig.-Tanács magáévá tett, körlevélben útasítván a kollegiumok előjáróságait, hogy az alapítványokat jövőre, c minták szerint, kezeltessék és számoltassák el.

A felvinci egyházközség egy korábbi rendeletet késedelmesen és ki nem elégitő módon hajtván végre s ezért feleletre vonatván, a most beérkezett jelentésből kitünt, hogy a bajt a pap hosszabbra terjedőnek mutató betegség okozta; mihez képest az Ig.-Tanács, az esperes útján, meghagyta az egyházközségnek, hogy a papi teendőket rendes vitéléről gondoskodják s határozatát, törvény szerint, egyházmegyei úton terjessze föl.

Az egeresi egyházközség egy 540 □^o-es fekvőjéte egy bánya-vállalkozónak 122 frt. 50 kron el akarván adni, az adás-vevési szerződés jóváhagyatott.

A bükkösi egyházközség száz frt. tartozása után a kebli pénztár 7¹/₂ évi késedelmi 6°/₁₀₀-os kamatot követelvén, mint olvasóink emlékezni fognak, az elnökség fölkérte korábban, hogy az akkor rendelkezésre nem állt szerződésből győződjék meg, ha kötelezhető-e, annak értelmében, az egyházközség e késedelmi kamatok fizetésére? Most, az ellenkező tünvén ki, a bükkösi egyházközség szegénységére is tekintettel, a pénztár ez igazolatlan követelése elejtetik; ellenben, körlevélben érte-

síttetnek az összes adósok, hogy e hirdetés közzétételétől számítva, minden késedelmes fizetőn föl fog hajtani a 6°/₁₀₀ késedelmi kamat.

A közép-ajtai papi, kántor-tanítói, meg nyugalmazott papi díjlevelek, a már engedélyezett kepeváltás bejelölésével, a papi, az eddigi 809 frt. 27 kr. helyett 1103 frt. 17 krban, kántor-tanítói pedig, az eddigi 413 frt. 11 kr. helyett, 551 frt. 91 krban állapíttatván meg, az Ig.-Tanács, a közgyűlés jóváhagyásának föntartásával, örömmel erősíti meg az új díjleveleket és a ny. pap ellátására vonatkozó határozatot.

A n.-móni egyházközség, a papi istálónak a műszaki előadó aa. megjegyzéséhez képest átalakított terv szerinti kiépítésére, dézma-kárpótlási tőkájének fölgylt kamataiból, 157 frtot kér és nyer.

A szovátai újan alakult l.-egyházközség kér tanítói állomása javára, 100 frt. rendszeres segélyt, s kérése átétetik a segély-osztó bizottsághoz.

Az 1890. évi kerületi közgyűlés határozata alapján kiegészített n.-sajói egyházmegye újan alakulása bejelentetik, azzal a jelentéssel, hogy esperessé Muzsnai Károly, főjegyzővé pedig Csejdi István, somkerekű pap aa. választattak meg, mit az Igazgató-Tanács tudásul vesz és a választásokat, jóváhagyás végett, be fogja jelenteni az egyházkerületi közgyűlésnek.

A bölöni egyházközség új papi díjlevele, mely a nyugalmazott pap halálával változott, a szokásos jóváhagyó záradékkal ellátott.

A kolozs-kalotai esperes, tett kérdésére, értesítetik, hogy az oly egyházközségekben, melyekben a kepe örökség után fizettetik, a 2—3 örökség tulajdonosa 2—3-szoros képét tartozik fizetni; arra a kérdésére pedig, hogy azok az egyházközségi tagok, a kiknek több községben van fekvő birtokuk, hol kötelesek képét fizetni?, felelet nem adatik, miután az éppen ülésező zsinat e kérdést kötelező törvényvel fogja megoldani.

(Vége következik.)

É—n.

Az egyházmegyéből.

Az ördög-keresztúri körlelkézségből.

Egy elkésett jelentéssel hadd adjak számot én is a mi «ünnepeinkről», melyek a mult évben folytak le. Ha ugyan nem érdem feletti cím az «ünnepe» (a desoláták ősi hazájában, deési egyházmegyénkben) három népiskola nyilvános közzvizsgálatára.

Míg azonban a számadásra térnek, egy-két körülményt kell felemlítenem körlelkézségünk életéből, melyek igazolnak, miért voltak jelen vizsgáink ünnepek az előző évek mellett, miért jöttem a számadással e lap hasábjaira, miért veszem ki a mult esztendő a «közönséges esztendő» sorából s van-e a kivételnek közérdeke?

E körlelkézség mindeneket megvizsgáló püspökünk működése óta időrendileg az első. 1886-ban szerveztetett. A szervezés előtt a papi székhely Babuc vala és a mostani egész körben csak Magyar-Fodorházán volt egy osztályozhatatlan népiskolánk. Az iskola kántor-tanítónknak, családjának és egyuttal minden ingóságának egyedüli meenedeke vala. Az iskolai butorzatot csak az a lóca képezé, melynek nagy mosáskor más szerep jutott, mint a tanulóknak ülőhe-

lyet adni. Egyetlen taneszközünk az ajtó háta vala, melyen nemzedékről-nemzedékre meglátszott nyoma az írásmester-ségének. Szemléltetési eszközül az ablak és környezete ki-nálkozott, honnan bátorsággal lehetett szólani a természet három országáról. E helyen szorongott néhány iskolás gyer-mek, azon időtül, mikor a jószág jászolra szorult, egész bá-rányozásig; tevéen ez időszak (ő szerint) egy iskolai eszten-dőt. Ördög-Keresztur és Kis-Esküllő tanköteleseinek pedig az utca és a volt úrbéres közönség közlegelője volt az is-kolája.

A körlelkészség szervezése alkalmával a papi székhely Ördög-Kereszturra tétetett át. Azóta Magyar-Fodorházának tisztességes iskolája van. Kis-Esküllőn diszes új iskolát épí-tettünk. Ördög-Kereszturon a paplak egyik osztályában a törvényes kívánalmaknak megfelelő népiskolát állítottunk. E népiskoláink ünnepeltek, midőn a kicsinyek 1891. május 24-én, 31-én és június 7-én elmentek az ő iskolájukból, a templomba (a nagyok iskolájába), hogy tanulások zsengejét bemutassák édes szülőiknek és az érdeklődő gyülekezetnek.

Május 24-én Magyar-Fodorházán tartották meg, a kör-lelkész hivatalos elnöklése mellett, a vizsgát. Kicsiny ima-házunk nem volt képes befogadni a különböző nemzetiségű és felekezeti érdeklődő közönséget. Megnyitó ima után tizenhat felekezetünkbeli magyar, hét Mózes vallású és három oláh tanuló vizsgázott. Gyönyörűség volt hallgatni a gyermekek értelmes, tiszta és határozott feleleteit. A szülők, kik az idegenek közül is esztendőről-esztendőre többen ke-resik fel (távol falvakból is) iskolánkat, nem csalatkoztak; hanem a legnagyobb meglepéssel hagyták el imaházun-kat, mely ez órákban valami internationalis csarnoknak tűnt fel a szemlélő előtt. Vizsga után minden gyermek egy-egy «jó könyvet» kapott a körlelkésztől ajándékba. A kis ta-nuló gyermekek egész évi magokviselésével, ügyes felele-teikkel igen nagy dicséretet hoztak öreg tanítójuk Aknai Elek kántor-tanító aa. fejére, ki, zárójelben mondva, 27 évig szolgálta egyházunkat s nem kis mértékben hazánkat, nemzetünket, 16 «tizenhat» o. é. frt. fizetéssel, míg a körlelkészség szervezése óta «irigylésre méltó» 116 «száz-tizenhat» o. é. frt. fizetése van.

Május 31-én Kis-Esküllőn, az ős-magyarok megálló, Tuhutum esketése helyén, volt rendes tanítóval az első ren-des vizsga. Ezelőtt két évvel még működött volt ideiglene-sen egy rendkívüli tanerő rövid ideig. Elnökölt mlts. Szacs-vay Sándor úr, körlelkészségünk felügyelő gondnoka, ki el-hagyatott, pusztá helyeinken egyedül éltető lelke anyaszent-egyházunknak. Zsufolásig megtelt iskolaházunk érdeklődő közönséggel, a gyülekezet soraiban volt Sombory Sarolta ő nagysága is, egyházunk kegyes pátronája, ki nagy lelki öröm-mel kíséri és várja egyházunk fejlődését. Vizsgára állott 16 reform. és 2 Mózes vallású tanuló: az eredményt csak ahhoz képest mérhettük, hogy a tanítás, a megszűnt sok akadály után, január 10-én kezdődött. De tudva, hogy igen kevés idő kellett volna még arra, hogy csekély számú aai a nyílt tengeren alámerüljenek, mint Péter hajója; látva, hogy nyel-vünket csaknem teljesen eltejtették: jól esett lelkünknek megállítva látni a romlást s hallgatni a kis tanulók lelkes énekét:

«Magyar az én nemzetségem,
Önállás a büszkeségem.»

Az özönviz óta az idén történt meg először, hogy a

hat konfirmandus tudott írni, olvasni s a maga erején tanult. Eljő tán az idő, hogy a mieink lesznek ismét s aztán a mieink maradnak örökre.

Június 7-én Ördög-Kereszturon vizsgáztak gyermekeink 18-an, és 2 Mózes vallású, együtt 20. Elnökölt mlts. Szacs-vay Sándor felügyelő gondnok úr. Gyülekezetünk hívei megtöl-tötték kicsiny templomunkat s azután örömmel dicsekedtek, hogy gyermekeik tudnak írni és olvasni. S ha megemlítem, hogy 1886-ban egyetlen gyermek se tudott tisztességesen ma-gyarul beszélni, templomunkban 2—3 ember énekelt; azóta pedig egy rendbeli konfirmandus tulajdon szemeivel látván, készült el, templomunk hangos a 20—25 énekes szájától, sűrűn van a faluban, a ki egy-egy jóízű «szerencsés jó na-pot» kívánjon, van ki megkésztse a «júh-listát» házi használatra s vezesse a kalendariumot az ajtó szemöldökön s egy magyar házból se kell hogy kimenjünk «névirókat» keresni: akkor eléggé kitüntettem a párhuzamot a végpon-tok között. Kis tanulóink az idén is, mint mindig, serken-tésül és buzdításul, egy-egy kedves emlék-tárgygyal lettek megajándékozva mélt. Szacs-vay Sándorné, báró Wesselényi Jozefin által. Kegyes jöltevőjüknek úgy köszönték meg az ajándékokat, hogy kis-küküllői tanító aa. vezetése alatt, ki az énekben oktató, egy pár darabot elénekeltek palotája előtt. Azóta igen gyakran hallom ismételni a csinosan be-tanult «Hertelendy» induló refrainjét: «Győzni vagy halni tanul seregem.»

Nincsenek e sorokban rendkívüli, világot rázó körül-mények előadva, melyek pillanatok alatt újjáteremtenek el-hagyott pusztá helyeket, megváltoztatják a világnak képét: mint örömmel olvassuk egy pár körlelkészi jelentésben. Még az az érdekesség sincs bennök, hogy hangos hitfelekezetközi sérelmek zajongó panaszával betöltsék a levegő eget, mint keserűséggel látjuk némely helyeken. Élhetetlenségünkben annyira mentünk, hogy még egy nyomtatott «adakozásra hívó szóval» se adtunk jelt magunkról «hit és vérroko-nainknak.» De, talán ez egyszerű jelek megmutatják majd, hogy «az isten előmenetelt ad» a mi zajtalan munkálkodá-sunkra is.

S még egy, megszámlálhatatlan esztendőkn keresztül páratlan «ü n n e p ü n k» volt június 1-én. A kétszer porrá égett kis-esküllői templomot emeltük ki hamvaiból, az ujon-nan építendő templom alapkövét helyeztük el. Kalapácsüté-seket e jelmondattal tettünk, melylyel soraimat bezárom, «Isten nevében, anyaszentegyházunk virágzására!»

Mellékelem az alapkőbe helyezett okmányt a mint kö-vetkezik.

Az erd. evang. reform. egyházkerület deési egyház-megye; ördög-kereszturi körlelkészségbe kebeleztetett kis-esküllői leányegyház temploma épült istennek dicsőségére 1891-ben, «ezernyolcszázkilencvenegyben». Ez alapkő elhelyeztetett ju-nius 1. napján; püspök Szász Domokos, kolozsvári pap; esperes Nagy Lajos, dobokai pap; főgondnok lécfalvi Szacs-vay Sándor, ördög-kereszturi nagybirtokos; lelkész Irsay Jó-zsef, ördög-kereszturi pap; tanító Pap Gyula, helybeli tanító. Az építés költségeit hordozta egyházkerületünk, kétezernégy-száz forint kölcsönrel; magyar-nagy-zsombori Sombory Sa-rolta, helybeli nagy birtokos, egyezer forint kegyes adomány-nyal. A kölcsön terheit az egyház pénze fedezi. Népeség 42 férfi, 48 nő, összesen 90 ref. lélek. Tanuló 11 fiú, 8

leány, összesen 19 ref. gyermek. Legnépesebb a «Koszarus» család.

Az egész építés felügyelő vezetője lécfalvi Szacs vay Sándor, főgondnok atyánkfia. Az első lépést az építésre néhai osdolai gróf Kuun Károly tette, 1886-ban.

(E cikk régóta hever fiókunkban. A benne leirt dolgok is már régiek, de a mennyiben egy körlelkészségről, mely éppen e lapok szerkesztőjének szülőföldje, rajzol biztató képet, ha későn is, szívesen szoritunk helyet, hiszen a dolog lényege a fő, és az kiolvasható a derék körlelkész tájékoztató soraiból. Szerk.)

Irsay József,
ördög-kereszturi körlelkész.

Külföldi egyházi szemle.

Oroszországban folyton pusztítja a protestánsokat az oroszosítás vészes munkája. 1892. máj. 1-től még prédikálni sem lesz szabad máskint a keleti tenger melletti tartományokban, csak is oroszul; sőt minden lelkésznek vizsgát kell tennie az orosz nyelvben való jártasságának bizonyítására. Az is ki van jelentve, hogy állami segélyre semmi jogot, de még csak kivánságot sem táplálhatnak ezután a prot. gyülekezetek. A napfényt és esőt változtatták át már istenné és démonokká, de az ész, felvilágosodottság, a műveltség angyalait olyan zöldszemű szörnyetekké, melyek állandóan sötét zárkákban székeljenek, még nem s hiszszük, talán ezután sem.

A németországi protestáns tudósok még mindig élénken fájlalják azt a veszteséget, mely őket de Lagarde halála által sujtotta. Valóban ez embernek emlékezete, ki sok vonásban hasonlít Goethe Tassójához, meg is érdemli ellentétes nézetei mellett is a teljes tiszteletet, hiszen, talán azok az állításai is, melyeket a zsidó kérdésben, vagy a protestantizmus csekélylésére, mire sem becsülésére vonatkozólag tett, talán éppen nagy és nemes buzgalmából származtak. Az igaz, hogy oly fenomenalis tudással és oly csaknem démoni emlékező tehetséggel ritka tudós dicsekedhetett, mint ő; fájdalom, hogy aztán éppen ezekben való kiválósága lett végzete is, ezek hozták ugyanis meghasonlásba őt a világgal és önmagával. Ő volt az, kinek óriás célja nem volt kisebb, mint az, hogy a bibliának eredeti szövegét teljesen helyreállítsa s a helyes értelmet megállapítsa. Ezért tette meg rengeteg nyelvészeti tanulmányait, összehasonlításait, örök kár, hogy nem sok pozitív eredménnyel Emléke mindenestire sokáig fennmarad azok előtt, kik az exegesissel és a syr nyelvvel foglalkoznak.

Tirolban mostanáig félig-meddig állami volt a középiskolai oktatás, mert néhány állami gimnázium is állott fenn a szerzetes iskolák mellett. Ujabbban azonban maga a közoktatásügyi miniszter buktatja meg ez intézeteket s adja át hol egyik, hol másik szerzetesi rendnek. Oka igen egyszerű; saját bevallása szerint, a szerzetesi iskolák túlszárnyalják az államiakat. S vajjon miért? Ez is igen egyszerű. A jámbor patresek összecsoditik az alsóbb néposztály fiait, nem hogy tandíj kötelezettsége mellett, sokkal inkább, jutalmak s ellátás ígéreteivel s aztán kikiáltják intézeteiket látogatott, helyes módszerű iskolának, melyeknek népessége mellett az államiak tanulóinak száma elenyészően csekély. Holott intézeteikben

a tanítás oly gyarló lábon áll, az egészséges pedagogia anynyira el van hanyagolva, hogy a növendékek tehetségének alkalmilag ostor és fenyték kell, hogy működjenek. Szép igazsága lehet aztán még ezeknél is annak a közmondásnak, hogy abeunt studia in moris.

Különfélék.

== **Főtiszt. püspök, Szász Domokos**, aa. még márc. 4-én; dr. Kolosvári Sándor, Deési Gyula, esperes, Parádi Kálmán és Szász Gerő, e lapok szerkesztője, márc. 8-án mentek fel Budapestre, az egyetemes zsinat folytatólagos üléseire. A lapunkhoz címzendő leveleket, kérjük, csak Kolozsvárra küldeni, gondoskodva van, hogy azonnal elintéztessenek.

== **Id. Gáspár János** hirtelen és váratlan, tüdővész-től származott, szomorú halál-híret vesszük Nagy-Enyedről. Az egyházkerület, a hazarész és a magyar népnevelés ügye, meg a magyar gyermek-irodalom, a család és a barátok, tisztelők széles köre sajnosan tudják, érzik, hogy mit és kit veszítettünk e csak 76 évet élt derék, buzgó, magyar tanügyi férjában, igaz hazafiban. A Zeyk családnál viselt nevelői, a Bethlen-kollegium pedagógiai és tanító-képezdei igazgató tanszékén oly kitűnően betöltött tiszte; kir. tanácsosságot érdemelt tanfelügyelősége; egyházkerületi közgyűlési tagsága és nagyenyedi egyházközségünk főgondnoksága; megyei és városi bizottsági tagsága, valamint az Olvasó Könyv és a Csémegék gyermek-irodalmi műveivel szerzett elévülhetetlen érdemei, egykint széles körben és az egész nemzet szívében, biztosították részére a halhatatlan hálás és előismerő emléket. Az a deli, korához képest erős, férfias alak, immár megtörött; az a tiszta, jámbor, buzgó magyar szellem elröppent az oly rövidre terjedt nyugalom utáni örök nyugalom s megdicsőülés honába, hol folytatja azt a szép életet, melyet már e föld porában is oly szépen kezdett! Emléke áldott marad sokunk, nagyon sokunk szívében! Szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy a lapok minapi közlése, mely a berlini egyetemi magyar egyesület alapításának történetét ismerteté, téves vala, mert nem jelzé, hogy az egyesület alapítói, a most elhunyt id. Gáspár János mellett, János Ferenc, az elhalt kitűnő pulicista és természetbúvár s Mentovich Ferenc, a páratlan hatású tanár és örök-vig pajtás valának, 1841—1843. táján, a mikor itt folytatták tanulmányaikat.

== **A t. lelkész, tanár és tanító urak szíves** figyelmébe. Van szerencsém «Somogyi Péter fogsága» című művet, mely hazai prot. egyházunk első rendszeres üldöztetésének képét tárja fel Somogyi Péter végselyei tanító vértanu fogsága s szenvedései (1556.—1558.) rajzában, s melyet megjelenésekor a hazai prot. egyházi és tudományos sajtó egyiránt osztatlan elismeréssel fogadott, a t. lelkész, tanár és tanító urak szíves figyelmébe ajánlani. A Somogyi saját följegyzései alapján, széles forrástanulmányal készített, VIII+132 lapból álló s felette diszesen kiállított kötetet képező mű igen alkalmas arra is, hogy a konfirmációi s iskolai vizsgák alkalmából jutalomképpen kiosztassék. Az ösök szenvedéseinek közvetlen szemlélete megszeretteti az ifjúsággal mártiregyházat s megérteti vele e szeretetnek, melyre őt az iskolában s konfirmációban tanítják, történeti s erkölcsi rugóit is. Egy példány ára fűtve 1 frt; mely összegnek előre való be-küldése (címemre, theol. akadémia, Pozsony), vagy egyszerű jelentkezés mellett is én a művet azonnal bérmentve szállítom. Gyűjtőknek 5 példányra egy tiszteletpéldány jár. Stromp László, theol. akad. m. tanár.

== **Nyilvános köszönet.** Folyó év január hó 3-án egyházunk félben levő temploma kijavítására igen szépen sikerült táncmulatságot rendeztünk, melyen felülfizettek a következők: Görgényi Ignác körjegyző 2 frt, Csulak Zsigmond ev. ref. lelkész 1 frt 50 kr, Gidófalvi Kázmér 1 frt, Csiki József (mohai) 1 frt, Boér Mihály szolgabíró 1 frt, Apáthy Vince 1 frt, Berkó Kálmán 1 frt, Széki Lajosné 1 frt, Menyhárt András ev. ref. esperes 1 frt, Pál Károly újfalusi lelkész 1 frt, Kovács József haszonbérő 1 frt, Zsigmond Sámuel 1 frt, Albert József 1 frt, Apor Péter 1 frt, Szörcei Zsigmond 1 frt,

Schuster János körjegyző 1 frt, Bück József 1 frt, Luzzai Sándor 50 kr, Gálfi István 50 kr, Wagner Adolf 50 kr, Simon Endre 50 kr, Schul Aron 50 kr, Boér József 50 kr, Szepesi Károly 50 kr, Jeszenszky János 50 kr, és Sipos Albert 10 kr. Volt összes bevételünk 46 frt 10 kr, ebből megmaradt templomjavításra 30 frt 30 kr. Fo-

gadják úgy magam, mint egyházam nevében tiszta szívből származó köszönetemet mindnyájan a kegyes felülfizetők. A kegyelemnek istene fizesse vissza gazdag tárházából százszor, meg ezerszer mind azt, mit szegény egyházunk javára adományoztak Voldorfon, 1892. január 30-án. Benedek Pál, ev. ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

1284—1892.

KÖRLEVÉL.

Mindenik legatust járató egyházközségünk t. presbiteriumának és mindenik, legatus küldésre jogosult kollegiumunk Méltóságos tt. Elöljáróságának.

Fölmerült esetekből konstatálván Ig.-Tanácsunk, hogy ünnepi legatust járató egyházközségeink gyakran eltérnek a legatio ügyében követett eddigi hosszú gyakorlat által törvényesített szabályoktól, a mennyiben tetszésük szerint egy évben kétszer is hívják ki legatust, sőt néha minden indoklás nélkül, egyszerűen csak tudatják a legatus küldésre jogosult intézet elöljáróságával, hogy legatusra szükségük nincs: eme szabálytalanságok megszüntetése végett, figyelmeztetjük egyházközségeinket, hogy egy évben csak egyszer hívhatnak ki legatust s hogy a legatus elfogadása, csak valamely elemi csapás, vagy más rendkívüli szükség beállta esetén mellőzhető.

Minden előforduló kihívásról, köteles az illető egyházközség elöljárósága az ünnepet megelőző 20 nappal előbb jelentést tenni a legatus küldésre jogosult illetékes theologiai dekáni hivatalhoz, vagy kollégiumi Elöljáróságához, míg a legatus el nem fogadhatásának engedélyezése iránt kérés intézendő az egyházmegyei Tanácshoz, mely hatóság rövid idő alatt, határoz a kérés fölött, értesítvén határozatáról az illető egyházközséget s oly esetekben, midőn a legatus el nem fogadhatását indokoltak találja, szintén az ünnep előtt, 20 nappal előbb, az illetékes, legatust küldő intézet elöljáróságát is.

A fenti szabályok mellőzésével beadandó jelentések, vagy kérések, legatus kérésre jogosított hatóságaink által figyelmen kívül hagyandók.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvár, 1892. február 29.

Bodor Antal, _____ *Dr. Kolosvári Sándor,*
k. előadó, mint h. titkár. _____ elnök-helyettes.

345—1892

KÖRLEVÉL.

Valamennyi egyházközségünk tt. presbiteriumának.

Egyházkerületi közpénztárunknak, több alkalommal, szenvedett lényeges kamat-vesztései további kikerülése végett, mihez tartás céljából, értesítjük a címet, hogy nevezett pénztárunkból, az egyházközségek által indítandó perek költség-előlegeit, többé mit sem utalhatunk ki, hanem a jelzett perköltség-előlegek az illető egyházközség, központban kezelt tőkéiből fognak kiutaltatni.

A mennyiben azonban, a pert indító egyházkerület ily központban kezelt tőkével nem rendelkeznek: a perköltség-előleget, saját pénztárából köteles fedezni s csak, ha a per sürgőssége által követelt rövid idő alatt azt beszerezni nem tudná, kérelmezen hatóságunkhoz s ez esetben a szükséges perköltség-előleg egyházkerületi közalapunkból, szabályszerű kötelezvényre fog kamatozó kölcsönképpen kiutaltatni.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvár, 1892. febr. 28-án tartott üléséből.

Sárkány Lajos, _____ *Dr. Kolosvári Sándor,*
számvevő. _____ elnök-helyettes.

582—1892.

KÖRLEVÉL.

Mindenik ev. ref. kollegium m. t. t. Elöljáróságának.

Igazgató-Tanácsunk a kollegiumok számadásai, valamint a múlt évben betervezett vagyon kimutatásainak felül vizsgálata közben arról szerzett meggyőződést, hogy némely kollegiumunknál nincsenek kellő nyilvántartásban az alapítványok. A netaláni mulasztásnak egyöntetű eljárással leendő helyrehozása céljából felhívjuk a kollegiumok m. t. t. Elöljáróságait, hogy f. évi július hó 1-ig táblázatos kimuta-

tást terjesszenek hatóságunkhoz a kollegium javára tett alapítványokról a következő rovatokkal:

1. Az alapító neve és az alapítás ideje.
2. Az alapítvány eredeti összege (o. é. frtokban).
3. Az alapítvány összege, vagy értéke 1892. január 1-én.
4. Az alapítvány célja.
5. Az alapítvány kezelésmódja. (A közalapban beolvastva, vagy egyházkerületi pénztárban kezeltetik-e? ha külön van kezelve, magán kölcsönökben, értékpapirban, pénzüntézetnél van-e elhelyezve, vagy ingatlanba fektetve).
6. Az alapítvány egy évi rendes jövedelme mennyi? (1891-ben.)
7. A jövedelemből:
  - a) mennyi tőkésítettik az alapító levél értelmében?
  - b) mennyi rovatik le kezelési költség címen?
  - c) mennyi adatik ki és mi célra, minő részletekben, milyen alakban? (Pénz, kenyér, koszt stb.)
  - d) a tanulóknak adott jutalmat vagy ösztöndíjat hány tanuló élvezi és milyen részletekben kapja?
8. Megjegyzések.

Az Igazgató-Tanácsához egy példányban terjesztendő kimutatás másolata megtartandó a kollegium rendelkezésére s az évi számadások vizsgálata alkalmával mindig revideáltatván, az időközben felmerült változások rávezetésével kiégszítendő.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvár, 1892. febr. 27-én tartott üléséből.

Sárkány Lajos, _____ *Dr. Kolosvári Sándor,*
számvevő. _____ elnök-helyettes.

431—1892.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. t. Elöljáróságának.

Tudomásvétel végett értesítjük a m. t. t. Elöljáróságokat, hogy a vall. és közokt. m. kir. miniszter úr 1716—1892. sz. a kelt leiratában tudatta hatóságunkkal, hogy Feuerer Miksát, Schorr Ármint és Szőke Gézát, a szegedi közs. polgári iskola II. osztályának növendékeit, többszörös lopás vétsége miatt; a hazai összes polgári-, felső-, nép-, közép- és ezekkel egyenrangú iskolákból kizárta.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvár, 1892. március

Parádi Kálmán, _____ *Dr. Kolosvári Sándor,*
tanügyi előadó. _____ elnök-helyettes.

289—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a dézsi egyházmegyébe kebeleztetett kide-csomafáji egyház IV osztályu papi állomására ezennel másodszer pályázat nyitattik.

Javadalma: kerttel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági becslés szerint 470 frt. 9 kr, melyből 355 frt. készpénz. Megválasztandó köteles első évi fizetésének felét az özv.-árvaik pénztárba fizetni.

Pályázati határnap március 31. Folyamodványok nt. Nagy Lajos, esperes aához küldendők, Dobokára.

Kolozsvár, 1892. márc. 7-én. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

MEGHÍVÓ.

A Rikán belöli ref. özvegy-árvaik gyámintézetnek Igazgató-választmányát van szerencsém március 15-én, délelőtt 9 órára Nagy-Borosnyóra összehívni a szokott ügyek ellátása végett.

Szörce, 1892. március 2-án. *Péter Károly,*
gyámint. elnök.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Március 17.

11. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Böjti gondolatok.

«A vallás, mely a nagy lel-
keket kápráztatja, mintegy az ilyen-
kért látszik teremtvé lenni, s az
embernek nagygyá kell válnia,
hogy igazi keresztyén lehessen.»
Massillon.

Mindennapi apró bajaink és örömeink any-
nyira igénybe vesznek bennünket, hogy kevés
időnk s hangulatunk marad saját magunkról s tet-
teinkről elmélkedni s e tettek okairól és követ-
kezményeiről számot adni magunknak. Ha ez
gyakrabban történnék, mennyivel boldogabb, mert
mennyivel erkölcsösebb lenne a világ!

Azt hiszem, hogy nem csak iskolák, nevelő-
intézetek, zene, művészet, színház, társadalmi egy-
letek hatnak oktatólag, s művelve az ember ke-
délyi és szellemi fejlődésére, hanem ugyancsak a
templom. És mégis mily nagyon gyér a templo-
mok látogatása. Pedig szükséges valóban, hogy
lelkeinket néha a hétköznapi sürgés-forgásból föl-
emelve, a pap szavai által mind azt vissza-vissza
varázsoltassuk sziveinkbe, a mit boldog gyermek-
korunkban annyiszor hallottunk szeretett szülők
ajkairól.

Nem csak a népnek szükséges a vallás. Báró
Eötvös József, emez élite-szellem mondta, hogy
az ember a mennyivel tovább halad, annival job-
ban érzi a vallás szükségletét és végtelen jóté-
kony befolyását, hogy semmi sem szükségesebb
boldogulásunkhoz, s hogy nélküle még a legki-
válóbb ember is csak gyöngé nád, melyet a szél
annál könnyebben ingat, minél magasabban hordja
a fejét.

Verulamii Baco is konstata, hogy a
valódi tudomány visszavezet istenhez és Voltaire
soha jobban nem tüntette ki isten létében való hitét,
mint ama verseiben, melyek kételyt akartak ki-
fejezni.

«Adjatok nekem egy rovar szárnyát», mondá

egy szellemes és hitében erős férfiú, «s bebizo-
nyitom nektek isten lételetét.»

Zschokke szerint a vallásos eszmék és ér-
zelmek hiánya nem más, mint elvadás.

De ha meg van is bennünk a hit, ez még
nem elegendő; külsőleg is kifejezést kell adnunk
neki; több kifejezést. Legelső sorban az által, hogy
föl-fölkeressük az isten házáat s fölmelegedünk is-
ten hivatott szolgájának szaván. Mert jól mondja
Eötvös, hogy nincs semmi, mi nem csak a val-
lás, de egész civilizációnk kifejlődésére nagyobb be-
folyást gyakorolt, mint az egyházi szónoklat.

Ha az imádság a lélek mennybe-menetele,
úgy egy szép eszmékben gazdag prédikáció meg-
hallgatása a lélek megifjodása.

Élvezettel emlékszem vissza pár ilyen prédi-
kációra, melyet különböző ajku, különböző vallásu
férfiaktól hallottam különböző országokban. Hal-
lottam prédikálni a fényűzés, a kisértések, az en-
gesztelhetetlenség, a hazugság bűneiről.

A fényűzés, mondá az egyik szónok, szár-
mazását a hiuságból veszi, a ragyogásra s tekin-
télyre vágyásból; abból a kivánságból, hogy gaz-
dagokul tessünk, vagy még rosszabb indokból:
ama szándékból, hogy az embereket megcsalva,
kizsákmányoljuk.

Bizonyos, hogy általában oly fényűzést visünk,
mely majdnem mindig anyagi erőnk, vagy ha
szerencsésebb esetben nem is ezeket, de minden-
esetre társadalmi állásunkat túlhaladja. A külső
fényűzés oly általános, hogy az iparos lánytól már
nem lehet megkülönböztetni a magasabb tisztviselő-
nek gyermekét; a polgárnétul a hercegnét. Annyira
nőtt, hogy a valódi high-life már csak a legegy-
szerűbb szövetekre és disztelenebb ruhákra szo-
ritkozik s nagy vagyonát már csaknem a szolgál-
személyzete arannyal borított lirróján csillogtatja.

Ismerek egy ifjú hercegnét, egy király-leányt,
a ki egész nyáron át egyszerű mosható ruhákat
visel előszeretettel, melyekre esős napokon sima

könnyü köpenyt vet. Menyasszony korában pedig egyszer maga varrta meg egyik ruhájának fodrát, mely leszakított volt, azt mondván: «Hja, nekem takarékoskodnom kell: csak egy szegény katonatisztnak neje leszek!» S ismerek, több mint egy, sötét származásu parvenuet, ki a házban is csak selyem-ruhát, pongyolát visel.

Igaz, hogy azoknak, a kik boldog anyagi viszonyokban élnek, nemcsak joguk, de kötelességük is nagyobb fényt űzni; nagyobb mérvű háztartás által nagyobb számu embereknek munkát és kenyeret adni. De mindenütt mértéknek és céltudatosságnak kell lennie. De vannak asszonyok, kik évenként ezereket költenek ruhákra, s aztán gyermekeik nevelőjének fizetésén, vagy varrónőik és mosónőik számláján ejtett levonások által, vagy a szegényektől megtagadott alamizsna által kívánnak megtakarításokat elérni. Sokszor megesik, hogy mennél telibb lesz az erszény, annál üresebb a szív.

A vallás bizony nem kívánja, hogy szükségét szenvedve adjunk másoknak; csak azt, hogy fölöslegünk egy részét, mely annyinknak megvan, juttassuk a szűkölködőknek. A szent-írásban is olvassuk, hogy mi a reánk bízott vagyonnak nem tulajdonosai, csak gondviselői vagyunk.

A kísérések! E kétszeres érzés, e kettős hajlam, melynek egyike arra indit, a mitől a másik visszatart. «Két lélek van a keblemben!» sohajt fel Faust. Ki ne érezte volna soha e két lelket magában? De őrizkedjünk azt tenni, a mitől egy benső, s ha még oly gyöngye hang, visszatart.

A köningsbergi világ-bölcs azt a tudást, hogy valamely elkövetendő tett helyes, feltétlen kötelességnek nevezi s Plinius óva int: ne cselekedjünk olyat, a melynek helyes voltárul a legcsekélyebb kételyünk is van.

Első kötelességünk persze az, hogy ne kövessünk el semmi roszt; s aztán az egyik morál: az érdek nem igen fogja megölhetni a másikat: a lelkiismeretet s így a kísértések sem igen hatalmasodhatnak el rajtunk.

Nincs kísértés, melynek az ember szilárd akarrattal s éber vigyázattal ne tudna ellenállni. Shakespeare persze azt kérdezi. «Ki oly erős, hogy semmi sem ingathatná meg?» És Szt. Jéromos hasonló értelemben írja: «Ha valaki azt hiszi, hogy élhet a kísértések közepette s nem eshetik el, az megcsalja önmagát. Ki aludt valaha biztosan vipera mellett?» Senecánál ellenben ezt olvasuk: «Nyomorultnak tartlak, ha soha nem szen-

vedtél nyomoruságot s küzdelem nélkül töltötted életedet. Senki nem tudja, még magad sem, mily nagy erőd; mert hogy ezt megtudjuk, ahhoz kísértés szükséges.»

Mégis, így összegezem, hogy ha az ember kísértetbe esik, az nem annyira a kísértés erejének, mintsem az ellenállás gyöngye voltának tulajdonítható.

Ah! és az engesztelhetetlenség! Nagyön gyöngén szeretjük egymást s nagyön keveset bocsátunk meg egymásnak! Mily szép és igaz Schiller e szava: «Ha gyűlölök, megfosztom magamat valamitől; ha szeretek, gazdagabb vagyok azzal, a mit szeretek.» A paradicsom azoké, kik haragjukat és bosszujokat mérsékelni és azoknak megbocsátani tudnak, a kik őket megsértették, tanítja a Korán.

S kit ne hatna meg I. Ottó kibékülésének története testvérével?

A Quedlinburgi székesegyházban a karácsoni misét tartották. I. Ottó császár birodalmának nagyjai s hivei ezrekre menő nép közepette részt vettek a szent szertartáson. A császár ugyanis éppen mint győztes jött vala vissza egy hadjáratból, melyet nem országának valamely ellensége, hanem a háromszor is fellázadó testvére, Henrik ellen vívott.

Egyszerre csak kinyilnak a székesegyház ajtói, s egy férfi vezeklőruhában lép be lehajtott fővel; a császárhoz közelit s annak lábaihoz borulva, fölkiált: «Bocsánatot, kegyelmet bátyám!» A császár képe elhomályosodik s szigoruan felel neki: «Kétszer is megbocsátottam neked, de most vége. Halálra vagy ítélve és három nap múlva bűnös fejed le fog hullani.»

Henrik herceg s vele minden jelenlevő elszápad. S felhangzik egyszerre a pap erős ünnepeles szava, a ki a könyvek könyvét kezében olvassa: «És Petrus mondá a Megváltóhoz: Uram! hányszor bocsássak meg testvéremnek, ha ellenem vétkezik? hétszer? De Jézus szóla: Mondom neked, hogy ne hétszer, hanem hetvenhétszer bocsáss meg neki.»

A császár szívéről leolvad a jég, s ezerszeres örömríadal hallatszik, a midőn ő könnyező szemmel testvérét keblére szoritja.

Az önzés is túl kifejlik bennünk. Néha oly rideg önzéssel találkozunk nyers természetknél, hogy félelem s irtózás fog el. Az állatok megelégsznek azzal, a mi szükségöknek elég; nem tanultak az embertől. Az ember pedig: mily ke-

véssé becsüli a más jogát, s mily ritkán, tán soha sem mondunk le a magunk jogáról a más boldogsága javára.

Mindnyájunk vagyona, tekintélyre, fényre, dicsőségre vágyunk, holott mindenek előtt belső éniünket kellene emelnünk és tökéletesbíteniünk, mielőtt külső nagyságra törekednénk.

Seneca állította fel azt a szeretetre méltó tételt, hogy a világ, habár észrevehetőleg, de folyton halad a rosztól a jobbfelé, hogy legalább a hajlam meg van hozzá az emberi természetben s hogy a természet maga segítségünkre van emez erkölcsi hajlamunkat a jóhoz, bennünk kifejleszteni.

Alig lehet kétség, hogy az embernek maga ellen többet kell küzdenie, mint külső hatalmak ellen; mert nem csak a hibáink, de jó tulajdonságaink is végzetesebbé válhatnak számunkra. Bizvást ezért adott ama bölcselkedő költő azon embernek, ki saját magában a roszhoz vonzó hajlamait leküzdeni tudja, magasabb helyet a lények morális fokozatában, mint magoknak az ég lakóinak, kik már természetük szentségénél fogva, minden ilyen küzdelmen fölül állnak.

A beszéd és tett hazugsága felette veszedelmes és elterjedt bűn. Boldog állatok! Ti nem ismeritek a tettétést és hazugságot! Csak az embernek van ama kiváltsága, hogy rágalmazzon, vagy hizelegjen. Vajjon melyik a kettő közül végzetesebb következményeiben?

«A vadállatok közül a zsarnok, a szelídek közül pedig a hizelgő a legveszedelmesebb állat» írja Locke; Ludovicus de Vivis majdnem ugyanezt mondja: «A vadak legnagyobb ártalmassága az irigység, a jámboroké a hizelgés.» Theokrit meg az erdőkben s hegyekben az oroszlánt s medvét; falukon s városokban pedig az uzorást és a rágalmazót tartja a legtolvajabb állatnak. Valóban a tolvajok közé számítható az az ember, a ki felebarátja becsületét rágalmazásaival tönkre teszi; sőt a hóhérok közé, mert a rosz nyelv úgy vágja ketté a más becsületét, akár csak bárdal.

«Emlékezzél fiam», mondá Zeno egy fiának, a ki sokat össze-vissza beszélt, «azért adott a természet két fület s csak egy száját, hogy ne fedjük el soha, miképp kétszer annyit kell hallanunk, mint beszélnünk.»

Vannak olyan emberek, kik voltaképp se nem hizelegnek, sem nem rágalmazznak, de folyton hazudoznak, a saját s a más ember dolgában egyaránt. Az olyan ember szava valótlan és hazug,

akár érzelmeiről, hajlamairól, viszonyairól, ismerőseiről, vagy csak az időjárásról is van szó. Eltitkolja vagy túlhajtja nézeteit, vágyait, érintkezéseit; ürügyeket s álokokat talál ki akárminő tekintetben; elhamisítja, összezavarja egész benső és külső létét és boldogtalannak érezné magát, ha az igazság és tisztaság légkörében mozogni kénytelen lenne. S gyakran még a tisztességes kinézése is hazug, hasonló ama mesebeli almához a holt tenger partján, melyek külseje szép, belseje hamu.

«Nincs drágább, mint az igazság hallása vagy beszélése», mondja Plató. De az isteni és emberi dolgokat illető igazságért küzdeni kell s nem nyeri el mindegyik a pálmát. Szoktatni kell a gyermekeket leggyöngébb koruktól fogva a legkövetkezetesebben a gondolkozás és cselekedet igazságához, hogy ne csak testileg haladjanak, hanem lelkileg is emberhez méltók legyenek.

Helytelen erkölcsi aritmetikának nevezi Bentham «kötelességtanában» a bűnt. Imádság, foglalkozás és a tiszta, vidám kedély igen magasra vihetik az embert. Törekedjünk csak isten törvénye szerint élni s nem fogunk soha az emberek alkotta törvénnyel összeütközni.

A valóban erényes embernek korántsem kell lesütött szemmel, összekulcsolt kézzel, hajlott derékkal és sanyargatott testtel az életen át járni. Korántsem kell elszakadnia embertársaitól s valamely messze remeteségben folytonos imákat rebegnie. Nem. Emelje fel fejét, nézzen nyíltan és vidáman maga körül; szeressen és működjék ama körben, a melylyel az isteni végzés eleve összekötötte a földön s nevelje gyermekeit erényre és nyugodt vidámságra.

Jegyezzük még ide, hogy e szó «erény» görög és latin nyelven: bátorságot jelent.

Vajmi kevesen vannak köztünk bátrak magukkal szemben!

Reflexiók,

lapunk utóbbi számának mellékletéhez.

(Folytatás).

Jelentésünkhöz mellékelt táblázataink közül ugyanis, némelyekből, igen sajátságos tények tűnnek ki, melyek az osztó igazság mértékét nehezen ütik meg.

Ime csak, lássunk egy kis statisztikát.

Egyházkerületünk egyházközségeinek és papjainak egyszer s mindenkorai segélyekben jutott egyházmegyénként: I. az egyházközségeknél: 1. Vajdahunyadi egyházmegyének (l. sz. 5916) 3520 frt; 2. a gyulafehérvárinak (l. sz. 3031) 2800 frt; 3. a n.enyedinek (l. sz. 22,455) 4101 frt; 4. a kolozsvárinak (l. sz.

12,407) 84 frt; 5. a kolozs-kalotainak (l. sz. 26,560) 1675 frt; 6. a szilágy-szolnokinak (l. sz. 49,924) 3318 frt; 7. a deésinek (l. sz. 9747) 2089 frt; 8. a székeinek (l. sz. 20,890) 3063 frt; 9. a n-sajóinak (l. sz. 5086) 1600 frt; 10. a görgényinek (l. sz. 20,696) 2950 frt; 11. a marosinak (l. sz. 41,755) 13,166 frt; 12. a küküllőinek (l. sz. 21,753) 3638 frt; 13. a szebeninek (l. sz. 6215) 2554 frt; 14. az udvarhelyinek (l. sz. 36,459) 2180 frt; 15. az erdővidékieknek (l. sz. 12,880) 1280 frt; 16. a sepsiinek (l. sz. 23,263) 1650 frt; 17. az orbainak (l. sz. 13,540) 1600 frt; a kézdiének (l. sz. 9670) 1436 frt; 19. a romániai egyházmegyének (l. sz. 7000) 350 frt.

II. A papoknak: 1. a vajdahunyadi egyházmegyében 1560 frt; 2. a gyulafehérvárban 450 frt; 3. az enyediben 1200 frt; 4. a kolozs-kalotainban 1330 frt; 5. a kolozsvárban 00 frt. 00 kr; 6. a szilágy-szolnokiban 1555 frt; 7. a dézsiben 685 frt; 8. a székeiben 900 frt; 9. a n-sajóban 375 frt; 10. a görgényiben 480 frt; 11. a marosiban 5550 frt; 12. a küküllőiben 3425 frt; 13. a szebeniben 1285 frt; 14. az udvarhelyiben 2850 frt; 15. az erdővidékiben 1025 frt; 16. a sepsiiben 1920 frt; 17. az orbainban 905 frt; 18. a kézdiiben 350 frt; 19. a bukovinai Andrásfalvában 50 frt; a sz-udvarhelyi papnak 80 frt.

Ellenben, a tőkeszerző segélyeknél, a melyekre nézve nem nt. Kovács Albert úr volt az előadó, egészen más arányok tűnnek ki a táblázatokból. Ime:

I. Az egyházközségek kaptak: 1. a vajdahunyadi egyházmegyében 908 frtot; 2. a gyulafehérvárban 200 frtot; 3. a n-enyediben 420 frtot; 4. a kolozsvárban 180 frtot; 5. a kolozs-kalotainban 380 frtot; 6. a szilágy-szolnokiban 320 frtot; 7. a deésiben 260 frtot; 8. a székeiben 400 frtot; 9. a görgényiben 400 frtot; 10. a marosiban 500 frtot; 11. a küküllőiben 770 frtot; 12. a szebeniben 220 frtot; 13. az udvarhelyiben 580 frtot; 14. a sepsiiben 1200 frtot; 15. a kézdiiben 350 frtot.

II. A papoknak jutott: 1. a vajdahunyadi egyházmegyében 290 frt; 2. a gyulafehérvárban 200 frt; 3. a n-enyediben 500 frt; 4. a kolozs-kalotainban 470 frt; 5. a szilágy-szolnokiban 500 frt; 6. a deésiben 280 frt; 7. a székeiben 570 frt; 8. a marosiban 400 frt; 9. a küküllőiben 150 frt; 10. a n-szebeniben 370 frt; 11. az udvarhelyiben 520 frt; 12. a sepsiiben 210 frt; 13. a kézdiiben 110 frt.

Mi erdélyrésziek, kik alaposan ismerjük a mi egyházmegyéink, egyházközségeink s a népességnek számát, erejét, bajait és szükségeit, látjuk tisztán az igazságtalanságot, mely az egyszer s mindenkorra szóló segélyek kiosztásában nyilvánult, valamint a lehetőségig megtartott helyes arányt, mely a tőkeszerző segélyek megállapításánál érvényesült. És tudjuk azt is, hogy az egyszer s mindenkorra szóló segélyek kiosztásánál az előadó, nt. Kovács Albert úr volt, kezdettől fogva, a ki theol. tanársága mellett, nem csak előadója a közalap végrehajtó bizottságának, hanem, gondolom, két cikluson át, országos képviselője is volt a marosszéki marosvásár-

helyi választó-kerületnek, míg a tőkeszerző segély-ügy előadója alólírott vala. Azt is olvastuk, az idei választások idején, a «Kolozsvár»-ban, hogy nt. Kovács Albert úr, mint ugyan ama választó-kerület egyik megbukott nemzeti párti képviselő-jelöltje, saját korteskedésében utaztában, a nagyobbbrészt reformatus községekben, a papok és tanítók, meg a hivek között, azt hirdette, illetőleg suttozta, hogy nála van a domestika ládájának a kulcsa s a ki nem reá szavaz: az a pap, tanító és egyházközség, nem kap a közalaptól segélyt. Ezt mi itthon jól tudjuk.

De, hogy a Királyhágón tuliak, in specie a közalap végrehajtó bizottsága is, értesüljenek és tájékozódjanak, a jövőre nézve: pár példán explikáljuk az egyszer s mindenkorra szóló segélyek dolgát és az erdélyi egyházkerület üdvössége iránt, p. o. a mostani zsinat kezdetén s a 9. §. tárgyalása közben, oly hivséges erdélyrészi szülöttnek bizonyult, nt. Kovács Albert úr felől. Az itteni tényekből, aztán, vonják ki a Királyhágón túli superintendenciák férfiai a maguk konsekvenciáit.

Vegyük például a szilágy-szolnoki egyházmegyét, melynek egyik legfőbb kereseti forrását: a bortermelést, a philloxera majdnem teljesen elpusztította; melynek talaja sovány, agyagos, meszes; melynek a mi újabb ültetésü erdei vannak, azok fája sem szolgál semmi ipari földolgozásra és így jobb értékesítésre. Népessége nagy tömegü oláhság közt szórva szét, mint mondók, 49,924; anya-egyházközségei száma 62, leány-egyházközségei 17, diasporáié 21, r. lelkészeié 52, körlelkészeié 4, pap-tanítóé 7, segédlelkészeié 2, nyugalmazott lelkésze van 1; egy lelkészre jut 780 lélek. Vegyük, továbbá, a vajdahunyadi egyházmegyét, melynek nemzetiségi viszonyait mindenki sajnálkozva ismeri; melynek földje egy részében a Marosmentén kitünő ugyan, de vannak hegy-völgyes, kopár, kipusztult erdős-talajú, területei is, hol egy hold föld 5—8 frtért kapható; népessége, pedig, részint beszédjére nézve is, de legnagyobb része szokásaira, tunyaságára nézve, fájdalom, egészen eloláhosodott s félős, hogy a nagy alapító, gróf Kun Kocsárd, nem jól számít, a midőn minden magyar legénynek, ki oláh fátát vesz el, egy tehenet biztosít, mert tudjuk, hogy a vegyes ajku házások közt, legtöbbször, a nő és anya győz.

Ez egyházmegye l. száma 5916, anyaegyházközségeié 23 (egy községre jut nem is 267. l. sz.), leány-egyházközségeié 4, a diasporáké 82 (!), a rendes papoké 17, körlelkészeké 2, pap-tanítóké 4, segéd pap van 1 s egy papra esik 268 lélek.

Végül, vegyük a deési egyházmegyét, melynek földje, legnagyobb részt, termékeny ugyan, de népessége szintén oláhság és zsidóság között van szétszórva s magában is át, meg at van szürve a beköltözött «Kurta nemesség»-gel, mely élödi parasitakint emészti, fojtogatja a kicsiny csoportokban tengődő reformátusságot. Lélekszáma csupán 9747, anya-egyházközségei száma 24, leány-egyházközségei 52 (!), diasporáié 34 (!), rendes lelkészeié 18, körlelkészeié 5, pap-tanítója van 1, s jut egy papra 430 lélek.

És, ezekkel szemben, nézzük már most, Marosszéket, illetőleg, marosi egyházmegyénket, ugyanezek szerint a szempontok szerint. Marosi egyházmegye-

gyéne fekszik Maros-Tordamegye áldott területén, a Maros, a Nyárád, s más kisebb vizek, áztatta termékeny földeken; gabona, szőlő, dohány művelésére, marha- és lótenyésztésre kiválóan alkalmas vidékeken; erdős hegyek közt, tüzi-, szerszám-fa és házi ipari készítményekre alkalmas anyagok (káka) bőségében, legnagyobb részt tősgyökeres székely népessége, köztudomás szerint, ép, takarékos, szorgalmas, vállalkozó s üzleti szellemmel gazdagon megáldott. Népessége 41,755, anyaegyházai száma 63, leányegyházaié 32, diasporáié 11, rendes papjaié 61, pap-tanítóié 2, segédlelkészeié 2, nyugalmazott papjaié 2, egy pap esik 663 lélekre.

És ilyen viszonyok, körülmények, népességi, nemzetiségi, felekezeti arányok, meg gazdasági, kereseti állapotok közepette, kapott a közalaptól, a nt. Kovács Albert úr végrehajtó bizottsági előadósága kegyelméből, 1884—1891. között, egyszer s mindenkorra: a) a vajdahunyai-arádi egyházmegye: 5080 frtot;

b) a szilágyszolnoki egyházmegye: 4873 forintot;

c) a deési egyházmegye: 2774 frtot és

d) a marosi egyházmegye: 18,716 frtot.

Ilyen igazságos osztályra engedte magát, a végrehajtó bizottság, a tisztességes emberek, magukból kiindulva, bizalmától indítva, vezetetni.

(Vége következik.)

Szász Béla,

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, február 27—28.

(Vége.)

A brailai egyház templom-terve és költségvetése, a műszaki előadó véleményéhez képest, díszes és előnyös voltánál fogva, jóváhagyatik, minél fogva a 15,460 frcba kerülő építkezés annál inkább engedélyeztetik, mivel az egyházközség a szükséges fedezettel rendelkezik, elismerés nyilvánítván t. Nagy Sándor lévita-tanítónak, ki sorsjáték rendezésével kilencezer frankot szerzett és az ottani híveknek, kik ugyane célra 3500 frankot adományoztak, elismerés nyilvánítottatott.

A m.-bogáti egyházközségnek, a b. e. gróf Bánffy Béla örökösei ellenében folytatott s a papi és mesteri kepe biztosítására szolgáló pörben, a közpénztár által előlegezett 200 frt. és 28 frt 12 krnyi kamatja, az egyházközség központban kezelt pénzéből visszahelyeztetik s ez összeg a pör közeli befejeztével, a megnyerendő értékből fog a községnek visszafizettetni. Ugyanez alkalomra hivatkozással, körrendelet bocsátatik ki, hogy a közpénztár többé ilyes előlegeket nem nyújt, hanem vagy az illetők központban kezelt pénzeiből, vagy az egyházközségek kértére, segély-kölcsön útján, fognak az ily előlegek fedeztetni.

A csüdötélki iskola és tanítója eddig a volt tanító által adott hajlékban nyert elhelyezést, de most, az illető tanító elköltöztvén, s az ingyen hajlék rendelkezésre nem állván, az egyházközség az állomás 1894-ig való üresen hagyását kéri, hogy a 86 frt. 05 kr. közmívelődési egyleti segélylyel pótolts 100 frtot tevő tanítói javadalom tőkésítése alapján, a jelzett időre hajlék legyen építhető és a javadalom emelhető, kimondatik, hogy az egyház-

kerület, a maga részéről, ez engedélyt megadja, a közmívelődési egyesület pedig fölkéri a segély állandósítására és ily módon leendő fölhasználására, annyival inkább, mivel e segély eddig csak az alatt a föltétel alatt ígertetett, ha a tanítás sikere a segélyre a tanítót méltónak bizonyítja.

A mező-paniti egyházközség kértére, hogy egy korábbi határozat ellenére, évi 114 frtnyi fölöslegét ne kelljen kepe-váltó alapja tartalék-tőkájére a központba beszoolgáltatnia, megengedi az Ig.-Tanács ez összegnek a m.-vásárhelyi takarékpénztárban való gyümölcsöztetését, oly feltétel alatt, hogy az esperes minden év elején mutassa be hatóságunknak a könyvecske hiteles másolatát az egyházközség, pedig, igyekezzék a fölgylendő pénzen ugyane célra szolgáló, fekvőt vásárolni, természetesen az Ig.-Tanács jóváhagyásának kikérése mellett.

A m.-nemeyei egyházközség engedélyt nyer annak az előnyös vásárnak megkötésére, melylyel egy 14 h. 104 $\square^0$ -es fekvőt 1820 frton szerez meg s miután e célra csak 1120 frttal rendelkezik, az Ig.-Tanács kész a hiányzó 700 frtot, közalapi segély-kölcsön tőkájéből, a törvényes föltételek mellett, kiszolgáltatni.

A Székely-Mikó kollegium a n. Antal Zsigmond hagyományából Maksán nyert 2 h. 189 $\square^0$ -nyi fekvőjét 1000 frton eladván, a szerződés jóváhagyatik.

Alsó-szováthi egyházközségünk 1888-ban 100 forintnyi közalapi segélye helyett, 200 frtot vett tévedésből fel s a fölösleg visszatérítésére köteleztetvén, kéri, hogy a még főálló 50 frtnyi tartozása, melyet visszafizetni nem bir, mivel templomjavításra fordította, töröltessék. Kérése áttétetik a segély-osztó bizottsághoz.

Barátosi egyházközségünk több tagja panaszt emel a miatt, hogy 1045 frtos papi állomása 648 frt. javadalomra van köröztetve. Miután a körözés az utóbb jóváhagyott díjlevél értelmében történt meg, a pályázati hirdetés érvényben tartatik, de nagyobb biztonság okáért. az esperessel közöltetik a panasz, fölvilágosítás adása végett.

Nagy László, esperes, maga személyesen érdekelve levén, az Ig.-Tanácsot kéri Péntek Ferenc, ér-szent-királyi pap ellen a fegyelmi kereset megindítására, miután nevezett notórius pap, több rendbeli szabálytalanságot, esperesi rendeletek elleni engedetlenséget követett el és az esperest alattomosan rágalmazta. A vád-irat közöltetik, felelettételre, a pappal.

II.

Kolozsvár, március 7.

Elnökölt dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes; jelen voltak Szász Gerő, dr. Vályi Gábor, Szász Béla, tb. előadó, dr. Sárkány Lajos, Deák József, Bodor Antal, k. előadó, Márkus János, titkár, Kádár János, s.-titkár.

Az időközben elnöki úton ellátott és bejelentett ügyek jóváhagyó tudásul vétettek.

Ezután az elnök, a gyűlésben először megjelent új titkár aát, meleg hangon tartott szívélyes szavakkal üdvözli és mutatja be az Igazgató-Tanácsnak s kifejtve ez új tisztének fontosságát, nehézségeit s öntudatban jutalmazó voltát, isten legjobb áldását és segítségét kéri szép hivatásának munkáira. Az Igazgató-Tanács tagjai, szintén szívélyes készorításokkal fogadták a közös munka terén új

társukat, ki pár köszönő és komoly elhatározásra valló szóval viszonzá e szívélyes fogadást. Részünkről, a félhavi rövid időre terjedt tapasztalatok alapján, a legjobb reményekkel tekintünk adminisztrációnk ez új munkaerejének működése elé.

Titkár aa. azonnal örvendetes próbáját is adá szak-képzettségének és buzgóságának, a midőn írásban terjeszté elé az iroda berendezésének, a levéltár kezelésének, az előadványok elintézésének és nyilvántartásának s az időközben elnöki úton ellátatott ügyek gyűlési jelentésének, általa tervezett, új módjait, mit az Ig.-Tanács, beható tárgyalás után, egész terjedelmében magáévá tett.

Szász Béla tb. előadó egy, m.-vásárhelyi kollegiumunknál előfordult, és szabálytalan megoldást nyert, feyelmi esetet terjesztvén elő, kéri az előjáróság fölszólítását jelentéstételre és az összes iratok fölterjesztésére, mit az Ig.-Tanács elfogad.

Károly Lajos, főherceg ő fensége, fölhívást intézvé, mint a Vörös-kereszt egylet fővédnöke, Ig.-Tanácsunkhoz, hogy háború esetére, a hatóságunk alatt levő középületekben, hol és mily helyiségeket lenne hajlandó kórházaknak és üdülő helyeknek átbozsátani és hogy orvosi szolgálatokat teljesítő egyéneket bocsáthatnánk-e rendelkezésre: Ig.-Tanácsunk körlevélben szólítja föl a kollegiumi és oly egyházközségi előjáróságokat, a hol e célra szolgálható helyiségek vannak, hogy a megküldött táblázat-minták rovatait a valóságnak megfelelően töltsék be, az orvosi szolgálattétel, természetesen, legtöbb helyt a Vörös-kereszt egylet föladatának maradván fön, legfőlebb, a kollegiumi orvosok vállalkozhatnának e nemes és hazafias tisztt végzésére.

(Vége következik.)

É—n.

Az ev. ref. egyház zsinatja.

Az egyetemes zsinat szinte három havi szünetelés után folyó hó 9-én gyűlt ismét egybe Budapesten. Ezúttal már annak tudatában, annak elhatározásával, hogy e második ülészakban végre kell hajtani a nagy munkát, teljes alkotmányt kell adni a ref. egyház egyetemének. A külső kép nem sokat változott, maradt csaknem minden úgy, a hogy volt az elnapolás előtt, mindössze néhány képviselő költözött el az élők közül, hogy csöndes álmát aludja az édes anyaföld ölében. Belsőleg is megmaradtak a régi állapotok, ugyanazok a pártok küzdik egymással a bizony sokszor áldatlan, mert jórészt csak a betük hosszabb és rövidebb szára miatt folytatott harcot; számbelileg és csoportosulás szerint éppen az az arány, mint volt az első ciklusban. Az elvek is ugyanazok maradtak, a különböző természetű és jogosultságu momentumoknak ezekre való, sokszor túlzott visszavitele most is éppen úgy uralja a küzdelem hátterét, mint azelőtt. A dikció most is nagyon sok, az idő most is kevés. A könnyebben elintézhető, mert csak egyházipolitikai kérdések, most is jobban elfoglalják az atyák némely részének figyelmét, mint a nagy, mert az egyház egyetemét, fejlődését, erősödését célzó intézmények iránti fokozottabb buzgólkodás.

A tárgyalásokról a következő tudósítást adjuk.

Az első napi ülést, melyet a zsinat országos képviselő tagjaira tekintettel csak délután tartottak, Kun Bertalan

nyitotta meg, már ez alkalommal is kérve a zsinatot, állapítsanak meg olyan tárgyrendet, hogy a tanácskozásokat Husvét előtt be lehessen fejezni, tehát olyat, hogy minden perc jól legyen felhasználható. A tanácskozást aztán ő és a gyöngéledő ősz Vay helyettese, Tisza Kálmán vezették. Szőnyegre került az egyházmegyéről szóló fejezet, mivel ott vették fel a tárgyalások fonalát, hol a múlt zsinat végén elhagyták. Itt mindjárt nagyobb vita fejlődött ki. Bernáth Elemér ugyanis, a tervezet azon pontját, hogy «több egyházközség egyesülése alkotja az egyházmegyét», úgy kívánta megpótolni, hogy egyházmegyét egy egyház is alkothat, ha hat lelkészi állomást és megfelelő számú iskolát tart fen, hivatkozott Kolozsvárra is, mely fen tud állani, mint egyházmegye. A hosszú vita azonban nem vezetett semmi eredményre, mert meghagyták az eredeti tervezetet.

Szintén nagyobb vitát provokált az egyházkerületekről szóló rész. Itt ismét Bernáth Elemér állott elő indítványával. Azt a módosítványt terjesztette ugyanis be, hogy az egyházkerületi gyűlésre küldendő egyházmegyei képviselők az egyházak presbiteriumai által választassanak három évre. A vita itt is tartott vagy másfél óráig. Sokan szólottak ellene is, mellette is, a többség végre sem fogadta el, hanem a javaslat mellett nyilatkozott. Ez alkalommal történt meg az első mérkőzés, az első szavazás. Az ellenzék húsz szóval kisebbségben maradt, mert a módosítvány ellen ötvenegy, mellette csak harmincegy képviselő szavazott. Mindenki érezte, hogy ez még nem volt, úgyszólván semmi, a nagyobb összecsapás csak ezután, csak majd a konventi képviselők választásánál fog megtörténni. A szavazással záródott be az első napi ülés.

Másodnapon, március 10-én, Tisza Kálmán és Kun Bertalan püspök társelnöksége alatt folytatták az alkotmánytervezet tárgyalását. Az egyházkerületekről szóló fejezetet letárgyalták s módosítás nélkül elfogadták a javaslatot, csak az egyházkerületi közgyűlés tárgyainak megállapítását hagyták függőben.

Ezután az egyetemes konventről szóló fejezetet vették tárgyalás alá, mely már előzetesen is vitát ígért, a mennyiben a zsinati tagok egy része a zsinatpresbiteri elvet hangoztatva, azt követelte, hogy a konventi küldötteket a presbiteriumok válasszák, ne pedig az egyházkerületek, a mint ez a törvénytervezetben van.

A kérdéshez legelső sorban Degenfeld József gr. szólt. Még világosabban szeretné szövegeztetni a szakaszt, mely azt mondja, hogy a «konvent 28 tagja pedig az egyházkerületek által választandó: Ő azt tartja, hogy a teljes fokozatosság elvének csak akkor van elég téve, ha a törvény világosan kimondja, hogy «az egyházkerületi közgyűlés» válassza a konvent tagjait.

Az ellenzék részéről elsőnek Lukács Ödön szólt. Az evangyeliumi elvekből magyarázza, hogy a presbiteriumokat joguktól megfosztani nincs jogosítva senki, véleménye szerint még maga a zsinat sem. Ne vonjon el a zsinat jogokat a presbiteriumoktól, mondja, mert ez veszedelmes térre vezetne. Módosítást nyújtott be a szakaszhoz, mely szerint a konventi tagokat a presbiteriumok választják.

Szász Károly püspök a Degenfeld gróf módosításához csatlakozott. Figyelmezteti az előtte szólót, hogy az evangyeliumban egyházszervezetről szó sincs s ő fejtegetéseiben egy kissé messze ment, midőn az egyházi szervezet és a kormányzás mikéntjét az evangyeliomból akarja kiolvasni. Refor-

mált egyházunk a zsinatpresbiteri alapon áll, s ha volna valaki, a ki nem ezen az alapon áll, az nemcsak annak a zsinatnak, de reformált egyházunknak sem lehetne tagja. A zsinatpresbiteri alapon nyugvó egyházi képviselőben van lefektetve egyházunk szervezete. A presbiterium a képviselő legalsó foka, a zsinat pedig a legfelsőbb foka. A konvent nem törvényhozó testület, hanem adminisztráló, intézkedő, ellenőrző, ítélő testület s így nem lehet analog a zsinattal, melyet a presbiteriumok választanak.

Ezután megindult a szónoklatok áradata. Szász Károly után Mitrovics Gyula szólalt fel Lukács Ödön módosítványa mellett, majd utána Mecner József és Cike Lajos ugyanezen értelemben, míg Szilágyi József, Molnár Béla, kit a Lukács Ödön beszéde győzött meg arról, hogy a módosítvány nem helyes, Szeremlei József és Tisza Kálmán az eredeti tervezet mellett. A vitát e napon nem is tudták befejezni, kénytelenek voltak másnapra halasztani.

A harmadik napon ismét az alkotmány-szervezet tárgyalását folytatták. Hosszas vita után elfogadták Degenfeld József grófnak az 56. szakaszhoz beadott módosítványát, mely szerint «a konvent 28 tagja pedig az egyházkerületek által választandó.» A vita folytatása röviden ez volt:

Kis Áron, a tiszántúli egyházkerület új püspöke a presbiteriumok jogainak védelme mellett lépett sorompóba, állítván, hogy ha a presbiteriumok választhatják a legfőbb tisztviselőket, választhatják a konventi tagokat is. Mért volna rosszabbul összealkotva az a konvent, melyet a presbiteriumok választanak, mint a melyet az egyházkerület szervez össze. Lukács Ödön javaslatát pártolta. Révész Kálmán tekintélyek véleményére hivatkozva, állította, hogy a zsinat-presbiteri elvvel nem ellenkezik az, hogy a konventi tagokat az egyházkerületi közgyűlés válassza. Hozzá szólott még a kérdéshez Várady Gábor és Uray Imre, utóbbi a presbiteri rendszert olyan főforrásnak tartván, melyből az egyháznak mindig merítenie kell, a mikor kétségei vannak, hiszen valahányszor válságban volt, mindig ehhez a forráshoz tért vissza s kimenekült a veszedelemből Uray az erdélyieket is megtámadta, ismételvén a régi nótát a törvényességre vonatkozólag. Tisza Kálmán rövid tiltakozása után az ellen, s hogy bármely irányban befolyásolni akarta volna a zsinatot, Tisza István tartott nagyobb beszédet. Felhozta, hogy a külföldi egyházakban kardinális elv az, hogy a felsőbb egyházi hatóságot a közvetlenül alatta álló szervezetek választják. A magyar egyház az ilyenforma intézkedésnek köszönheti egyházalkotmánya fönmaradását abban a korszakban is, mely az egyházra nézve legnehezebb, de egyszersmind legdicsőbb is volt. Ezután Kovács Károly szólott az eredeti javaslat mellett, Vályi Lajos pedig ellene. Horthy István főgondnok az ellenzéki szónokok érveit boncolgatta. Az egyházszervezethez legillőbbnek és annak komolyságához legméltóbbnak azt tartván, hogy a konventi tagokat az egyházkerületi közgyűlések válasszák s ezért Degenfeld gróf módosítása mellé állt. Szabó Károly, Begedy István, Szabó Endre, Peterdy Károly a presbiteriumok választási joga mellett szólaltak fel, de a türelmetlen zsinat már ekkor zajosan követelte a szavazást, a mit az elnök elrendelt.

A névszerinti szavazás eredménye a következő lett: Degenfeld József gróf módosítványára szavazott 68, ellene 35 s így Lukács Ödön módosítványa elesett.

A zsinat folytatását ezzel más napra halasztották.

A negyedik napi ülésen a 61. szakasz hosszabb vitát idézett elő. Kiss Albert ugyanis azt indítványozta, hogy a zsinati előmunkálatokat a konvent a zsinati választások előtt küldje meg az egyházmegyéknek, hogy a zsinati képviselőjelöltek programot adhassanak. E módosítás ellen Beöthy Zsigmond, majd Szász Károly szólalt föl. Mellette Bernáth Elemér érvelt, de csak olyan értelemben, hogy a «választások előtt» szót hagyják el. Degenfeld József gróf szólott azután, helytelennek tartván az országgyűlési és zsinati képviselőválasztások közt vont analogiát. De ha már ezt hozzák föl, kérdé, hogy vajjon a képviselőválasztások előtt is közlik-e a polgársággal az országgyűlési ciklusban tárgyalandó törvényjavaslatokat. Nem fogadta el a javasolt módosítást. Hosszú vita után Kiss Albert maga is kijelentette, hogy módosítását visszavonja. Erre a zsinat Bernáth Elemér módosítását fogadta el. A vitával le is záródott a negyedik szakasz tárgyalása, mely igen nagy hullámokat vert fel vita közben. Utána megkezdtek mindjárt az ötödik szakasz feletti tanácskozásokat, de a fontosabb és érdemlegesebb határozatok hozatalát kevés idő múlva megszakították, a hétfői ülésre halasztván azt, a mikor már délelőtt fogják a gyűlést tartani.

A hétfőn délelőtti ülésben a zsinatról szóló ötödik fejezet tárgyalása foglalta el a tanácskozások menetét. Mint tudva van, a zsinati választások, képviselők igazolása, a zsinat megalakulásáról intézkedik ez a fejezet; nagyobb vita nélkül elfogadták. Majd megállapították a zsinat jog- és hatáskörét az egy havi törvényhozás és legfőbb intézkedések tekintetében. Csak a zsinat jogkörének megállapításánál támadt élénk vita egyes pontoknál. A c) pont azt mondja, hogy a zsinat határoz az egyházkerületek felosztásáról is, de csak az egyházkerületek és az egyetemes konvent beleegyezésével. Többen azt a véleményüket fejezték ki, hogy ez a beleegyezés a zsinat önálló törvényhozási működését befolyásolja s Tisza Lajos gróf azt indítványozta, hogy az alkotmányozó bizottsághoz utasítsák a kérdést. Mások, köztük Tisza István, abban a nézetben voltak, hogy a zsinat már az egyházkerületekről szóló fejezetben elfogadta ezt a szövegezést s veszedelmes precedens volna egy kérdés miatt új vitát provokálni, mikor arra vonatkozólag már rég döntöttek. A zsinat többsége a Tisza Lajos gróf indítványát fogadta el. A zsinatról szóló szakaszt ezután néhány jelentéktelen módosítással elfogadták. Legutoljára az egyes bizottságokba választottak be néhány tagot. Ezzel az ülés véget ért.

Külföldi egyházi szemle.

Az anhalti hercegségben ismét meg van zavarva a protestánsok közti békés egyetértés. Most azonban a zavar keltésnek határozottan a lutheránusok az okai, ők mérgeztették el a két felekezet közt fenforgó s esetleg békés úton is eligazítható kathekismus-kérdést. Mert tulságos felekezetiességük s merev pozitív maguktartásánál fogva egészen le akarták törölni azt a kevés református színezetet a református eredetű egyházakról is, mely azokon a legujabb ideig rajtuk volt, állítván és követelvén, hogy az unio teljesen a lutheránus rész javára vitessék keresztül s ennek következtében a luth. hitvallás fogadtassék el és taníttassék. Erős luth. színezetű fordulatot vett az unio Hannoverben és Hessenben is, mely utóbbi helyen a többek közt a göttingai tanárok csatlakoztak a luth. tendenciák mellé. Nem szükség

említeni, hogy az egyházi sajtó élénken foglalkozik e kérdéssel s igyekszik álláspontot foglalni el. Sajnos, hogy éppen nem pártatlanul. Sőt, Stökker lapjának új évi számában egyenesen ki is mondja, hogy az unionak luth. színezetet kell adni, a ref. egyházak önállóságát el kell törölni, mert az unio célja a lutheránizmus. Baj mindenenesetre, hogy Németországon a ref. egyház magában véve éppen nem erős, pedig csak igaz marad mindig: nunquam est fidelis cum potente societas!

Az osztrák protestánsoknak még 1889. és 1890-ben tartott zsinatjaikon megalkotott közös egyházalkotmányi tervezetüket és törvényjavaslatukat, melyek mind a ref. mind a luth. részre egyformák, ő felsége a múlt év végén szentesített dec. 9-én kelt legfelsőbb elhatározásával. A törvények mint ismertetik, sokban hasonlítanak a mieinkhez. Szomszédaink azt hiszik, hogy e törvényeket oly jól alkották meg, hogy évtizedekig nem lesz szükségük hasonló munka végzésére.

Különfélék.

== **Zsinati képviselőink** panaszkodnak, hogy a tárgyalások, a konok és bőbeszédű kisebbség megátalkodott vitatkozásai miatt, fölöttébb lassan és hosszadalmasan folynak. A 35-nél soha többnek nem bizonyult kisebbség, 65—68 főnyi többséggel szemben, nagy hosszadalmasan és unalmasan vitázik, facsaroskodik s a végén elbukik. Ehhez képest, több, mint valószínű, hogy a tárgyalások még március havában sem fognak véget érni, kivált, ha meggondoljuk, hogy mi minden fontos kérdés vár még megoldásra: a közigazgatási biráskodás egészen új intézményének megállapítása; a papválasztás, szintén hosszú vitát ígérő, új módjának elhatározása; a fegyelmi esetek vitás §-ai; a közalap történetének tárgyalása és új határozmányainak megállapítása, stb. Előre látható tehát, hogy áprilisbe is átnyúlik, ha bevégzett munkát akarunk látni, zsinatolásunk s az idei konventi ülészek, majd csak május havának derekán, vagy éppen végén, nyílnak meg, miután a zsinati ülések, a képviselőház szorgos munkái és az egyik elnök s több zsinati képviselőnk országos képviselőse mellett, csak délutánonként folyhatnak. A mi egyházkerületünk azonban, noha a jelzett kérdések nagyobb része minket egyenesen nem érint, nyugodtan nézhet e sok idővesztegetéssel szemben, mert nálunk, istennek hála rendben folynak a dolgok s van elnök-helyettesünk, t. Domokos Antal, igazg.-tanácsos aa. derék, buzgó személyében.

== **Értesítés.** Azokat, a kik a barátsági papi állomásra pályáztak, értesítem, hogy a körözüvényben kitett fizetés csekély volta okán az egyházközség felfolyamodott a főt. püspök urhoz, illetve a m. Ig.-Tanácshoz; ennek alapján a jelölés elnapoltatott s a kinek talán folyamodványára, illetve, bizonyítványaira az ügy elintézése előtt szüksége lenne, folyamodják hozzám. Zabola, 1892. márc. 9. Földes György esperes helyettes.

* **Beküldetett hozzánk a görgényi ev. ref. egyházmegye papi temetkezési egyletének alapszabályait** tartalmazó füzetke. Az eszmét, mely a füzet megjelenését okozta, bizonyára jól ismerik olvasóink, nem szükség tehát, hogy azt ékes szavakkal ajánlgassuk a lelkészek s az egyházmegyéek figyelmébe, csak szívünköl óhajtanók, hogy bár mindenütt pártolásra, utánzásra találna a papi temetkezési egylet felállításának eszméje.

A bukaresti ev. ref. egyház értesítője az 1891. évről is megjelent. Ismertette van benne e fontos miszsziojú egyháznak múlt évi rövid története. Hogy milyen buzgóság uralkodik e távoli egyházunk kebelében, hazájoktól elszakadt fiaink részéről, mutatja az is, hogy bár nem rég emelte fel az egyház diszes új iskoláját, most már ingyen-iskoláztatási alapot akar teremteni. Isten minden áldása legyen továbbra is e messze földön virágzó egyházunkon.

== **Nyilvános számadás és köszönet.** Oláh-ujfalusi evang. reform. egyházunk tornyának felépítése javára Rusz Károly h.-főszolgabíró elnök, Albert József alelnök, Bisztrai József h. szolgabíró jegyző, dr. Comsa Sofron, Páparád Damoschin, Negruz Aurélián, Apris Valérián, Veisz Gedeon és Pál Károly bizottsági tagok közreműködésével folyó év február 28-án Alsó-Árpásán táncmultságot rendeztünk. A táncestély tiszta bevétele 152 frt. 25 kr. Ebből kiadás volt 56 frt. 77 kr. Tiszta jövedelem a jótékony célra 95 frt. 48 kr. Felülfizettek: Rusz Károly 3 frt. Albert József 3 frt. Könpfler Jakab 3 frt. Gelb Ignác 3 frt. dr. Comsa Sofron 2 frt. Pál Károly 1 frt. Hitter Jéromos 1 frt. Hadnagy Vilmos 1 frt. Nyegrutz Aurél 1 frt. Bisztrai József 1 frt. Páparád Domaschin 1 frt. Borza György 25 kr. Knöpfler és Kohn-cég 1 frt. A nemes célra kegyes adományaitat beküldötték: Felek-fogarasi helyi érdekű vasút építési vállalata 20 frt. dr. Légrádi Károly 5 frt. Kapocsányi Mór 3 frt. Boér Olivér 2 frt. Monea Pál 2 frt. Herszényi Bálint 2 frt. dr. Kabdebó Ferenc 2 frt. Krammer Lukács 1 frt. Papp István 1 frt. Koncey Károlyné 1 frt. Boné Gyula 1 frt. Hirschfeld Lipót 1 frt. Ferenci Benedek 1 frt. Rottler József 1 frt. Herszényi Imre 1 frt. Schvárcer Bernát 1 frt. Fogarasi takarékpénztár részvénytársaság 1 frt. tisz. Páncél Károly 1 frt. Kökösi György 1 frt. Ugy a felülfizetők, mint a kik adomnyaikat beküldötték, fogadják magam és a szegény egyházam nevében legőszintébb hálás köszönetemet, legyen jutalmuk az a nemes öntudat, hogy az urnak adtak kölcsön, ki azt majd gazdag kamattal fizeti vissza. Fogadják köszönetemet a szives közreműködők, kik vallási és nemzeti különbség nélkül buzgólkodtak a szép eredmény elérésében s fogadják bizottságunk elnöke Rusz Károly h. főszolgabíró, ki ígéretet tett, hogy a 95 frt. 48 kr. tiszta jövedelmet 100 frtra emeli fel. Adjon isten egyházunknak sok ilyen barátokat és sok ilyen. estét. Oláh-Ujfalu, 1892. március 5-én. Pál Károly, ev. ref. körlelkész.

Hivatalos rész.

215—1892.

KÖRLEVÉL

összes utteletti esperes aaitos.

Igazgató-Tanácsunk, hosszas időközön át szerzett tapasztalataira hivatkozva, föl hívja ezennel, nt esperes aait, hogy a hatáskörükbe eső egyházközségek által célba veendő építkezések tervezeteit és költségvetéseit, mindig oly időben terjesszék hatóságunk megállapítása és jóváhagyása alá, hogy a téli és kora tavaszi idő föl legyen használható a szükséges anyagok beszerzésére s az előmunkálatok megtételére, hogy aztán az építkezés, a nyár folyamán kivethető és befejezhető legyen.

Ez általánosan kötelező határozatunk folyton szem előtt tartását és foganatosítását, bizonyra elvárjuk nt. esperes fiaitól.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvárt, 1892. febr. 7-én tartott üléséből.

Szász Béla,

t. b. előadó.

Domokos Antal,

ig.-tanácsos, elnök-helyettes.

168—1892.

MEGHÍVÓ.

A nagy-sajói ev. ref. egyházmegye m. t. t. tanácsát Besztercára a Sálíng-szálló 3. sz. szobájába folyó évi ápril hó 5-én délelőtti 10 órára; a házassági törvényszéket ugyanazon nap délutáni órára van szerencsém összehívni, mely ülésekre a m. t. t. tagokat tisztelettel meghívom.

Felkérem lelkészársaimat, hogy a házassági törvényszéki ülés idejét és helyét tegyék közzé egyházaikban s mivel több egyházból nem lett még beküldve, az 1891. évi zárszámadás és az 1892. évre szóló országos közalap bevallási ív: ezeknek beküldésére az illetőket felhívom. Szegő, 1892. március 11.

Misnai Károly,

ref. pap.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Március 24.

12. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Pályázom.

A mozdulatlan tó felett büzhödt a levegő, melyben csak a halál találja magát otthon. A mozgó, habzó forrás üdítő cseppeket ad. A tessedés halált lehel ki magából. A hol van a mozgás, ott van az élet.

Az egy helybe gyökerezett fát, ha nem mozdítják ki a nem neki való sovány talajból, kiszárad, míg, ha tovább viszik, az átültetés által felüdül, új életre támad.

Mintha hallanám a «Pusztai fűz» panaszát:

Ki ültetett engem sivatag pusztába,
Örökös botrányul a csavargó szélnek,
Ki ásta gyökcrem égető buckába,
Hogy ne virágozzam, hanem mégis éljek?

Kit sovárgás emészt, hogy az égető buckából enyhébb talajba jusson, miért és ki akarhatná azt a szivtelenséget, hogy a tért elzárja előlle?

Oh, mily édesen hangzik itt a biztató szó: «tovább, tovább!»

A madárnak azért van szárnya, hogy repüljön; a szabadság arra való, hogy mozogjunk benne; az út azért áll nyitva előttünk, hogy haladjunk rajta. A lépcsőt nem azért találták föl, hogy üresen maradjon, hanem azért, hogy rálépjenek, a kik emelkedni akarnak.

A pályát nem fönn kezdjük, hanem alant; gyermekből lesz a tanuló, tanulóból a diák, diákból a pap, papból az esperes és így tovább. Ha mindenki egy helyen megállva, alant maradna: hogy lehetne a pályán előre haladni, és fokról-fokra emelkedni? A ki püspökséget kíván, jó dolgot kíván, mondja az irás, és nagyon szomorú állapot lenne, ha senki sem kívánna püspökséget. Hogy is mondta Tompa, az a mélyen járó pap-költő: «fölfelé, csak fölfelé!»

Mikor lépcsőre talál valaki, miért ne igyekeznék, lábát arra tenni inkább, semhogy alant maradjon?

Ha egy kisebb állomáson szeretnek valakit,

de nagyobbra hívják, miért ne mehetne? Hiszen, kötelessége, hogy a kevesek után a többre-bizásnak is szolgáljon. Valakit valahová elküld az úr, azt kell mondania: követlek, uram, tégedet!

Azokra igyekezvén, a melyek elől vagynak, úgy fussatok, hogy a jutalmat elvehessétek. Ime, itt is a tovább-lépésre hívó nyilatkozása az igének, a mely nem akar a helytt-állás bilincsébe zárni.

Az apostolok is egyik helyről a másikra mentek, egyik gyülekezetet elhagyták a másikért, ha hívta a szeretet szava.

Sokszor hallottam tovább-lépett paptól, hogy a hol voltam, szerettem, de itt még jobban szeretem. Hallottam gyülekezetbeliektől: hogy elment papunkat szerettük, de ezt az újat, a ki helyébe jött, még jobban szeretjük.

Rosz közlegény az, a ki tábornokságra nem vágyik s még rosszabb pályafutó az, a ki megfélekezik kenyéréről, mert út közben megéhezik. Ha annál a kis kenyérenél, melyből csak apró falatok jutnak, nagyobbval kínálják és ő nem fogadja el, akkor önmaga ellen vét, főleg ha családja van; hiszen, még a madár is siet, falatot vinni övének az ő fészkébe.

Nem vágytam én nagyobbra, meg voltam elégedve itt a kicsivel is, mondá és mondja még most is egy öreg pap; nem pályáztam soha más-hová, itt szökött ki bajuszom és itt fehéredett meg. Rég itt vagyok. Hiveim szerettek s én is őket, mindig mondták, nehogy elmenjek, nehogy pályázzam. Engem ez a szeretet, ez a ragaszkodás boldogított. Nagyobbra becsültem ezt fizetésemnél és nem hallgattam semmi hívó szóra; nem mentem, maradtam. Ez a szeretet, gondolám, majd öreg napjaimban mily jól fog esni nekem; elnéző lesz fogyatkozásaimért, tehetetlenségemben támogatni fog, s ha szükségét látok, segítségemre jön. Itt maradtam hát, itt vagyok, hajam ide fehéredett, ide vénültem. Jaj, de hogy megváltoztak azóta a körülmények!

Most már, hogy a szolgálatot nem birom éppen úgy, mint ifjú éveimben, félfizetésre nyugalomba helyeztek. Kenyerem, a mig egész volt, addig is kicsi volt, s most, a mióta ketté vágták és fél lett belőle, még szűkösen sem elegendő, csak éppen az éhenhalástól ment meg. Kényelmet mellette, a mi egy öregnek szükséges volna, éppen nem szerezhetek, csak kinlódok, vergődök, mint a hal-dokló. Még ezt a fél kenyereket is, mely pedig ötven éves szolgálatomnak a jutalma, megirigyelték már s azt mondják, hogy ingyen veszem, ingyen húzom. Jó nekem ennyi is, hiszen, úgy se tudok szolgálni már.

Most hát, hiában keresem azt a szeretetet, melytől oly sokat reméltem öreg napjaimra, mert nincs sehol, nincs, mi enyhítsen nyomoromon.

Lehet, hogy azzal a szeretettel, a mit a nép csak úgy száján hord, egyebütt se mentem volna többre. De ha pályáztam volna arra a kenyérre, melynek fele is nagyobb lenne most, mint itt az egész volt: nem nyomorognék végnapjaimban. Ha a szeretet el is mult, de volna legalább, hogy miből éljek.

Elgondolkoztam az öreg, nyugalmazott lelkész bánatos panaszában, és föltettem magamban, hogy pályázom.

A drámai olvasmány pedagógiai jelentősége általában.

Midőn az atheni görög ember áthaladt a propileumon, ott találta magát a természet s művészet szépségeitől ragyogó akropolison; fölötte a végtelen tisztaságu, átlátszó kék ég, alatta a végtelen messzeségbe vesző, imádkozó csendességű tenger, mellette s előtte az ezerféle színben pompázó szárnyatlan Nike temploma, távolabb a hatalmas dór oszlopaival erő s komolyságot kifejező Parthenon, vele szemben részben a vidámságot és elegánságot feltüntető ion oszlopokon, részben a karcsu karyatidokon nyugvó Erechteion, ott Skopas érclova, itt Pallas hatalmas ezüst sisaku szobra, mindmegannyi termékei a görög szép léleknek.

Ily tényezők között fejlődött ki az az esztétikai műveltség, mely harmonikus egységet teremtett az ész és érzékiség, a szív s kötelesség között.

Minden szépmű első sorban érzékeinket, szemünket, fülünket ragadja meg, de hatása sokkal mélyebb; működésbe hozza fantáziánkat, érzelmekkel tölti el szívünket. Így érzelmeket kelt egy szobor, a melyből belső, lelki állapot megtestesülését olvashatjuk ki oly módon, hogy a merev alakban a cselekvő szellemet szemlélhetjük; így érzelmeket kelt egy festmény, melyet az alapul szolgáló rajzon élettelen egészsze a színezés tesz, az a színezés, a mely a lelki élet minden nyilvánulását élénk tárhatja, így a pirulást, elhalványodást s a szem csodás fényét, a melyben az érzelmek, indulatok s szenvedések oly megkapóan

nyilvánulnak; így érzelmeket kelt a zene, a melyben a magas és mély hangok összeillő hullámszája az érzelmek mozgásának felel meg; így érzelmeket keltenek a költészet termékei; minthogy azonban a képzőművészetek s zene termékeinek hatása nem egyetemes, figyelmünket csak az egyetemes hatású költői termékekre s pedig különösen a drámára fordítjuk.

Midőn valamely drámát olvasunk, vagy látunk, lelkiünk minden ereje működésbe jön, egész valónkon bizonyos esztétikai hangulat terjed el; csak az a kérdés, hogy ezen esztétikai hangulat oly általános természetű-e, hogy az minden emberben érvényesülhet, mert csak ez esetben lehet fölhasználni az ember pedagógiai képzésében. A tapasztalás azt mutatja, hogy nincs ember, kiből a természet szépségei, tüneményei bizonyos hangulatot ne keltenének; de midőn azt megvizsgáljuk, hogy miképpen hatnak a művészi tárgyak a növendékekre pedagógiaiilag, egészen más hangulatot veszünk figyelembe. Tény, hogy bizonyos esztétikai, erkölcsi s értelmi érzelmek a természet szemlélése s az emberekkel való érintkezés közben is fejlődnek, csak hogy ezek folytonosan változnak, nem állandósulnak meg a lélekben, a pedagógiának pedig oda kell törekednie, hogy, pl. a dráma segítségével, esztétikai hangulatot keltsen s az ennek alapján keletkezett érzelmeket állandósítsa, a mit oly módon ér el, hogy a tárgy iránt lelkesedést kelt a növendékben, mit annyival könnyebben tehet, mint hogy a növendékben, midőn már drámát olvashat, megvannak előzetesen bizonyos föltételek, u. m. a szépséget megérező fül, bizonyos foku képzelem, s ismeret.

Az ily módon keltett lelkesedés alapját képezi az ifjuság tovább képzésének, minthogy az esztétikai érzésekkel, gyönyörrel erkölcsi s értelmi érzelmek társulnak; s ez folyik a dráma természetéből. A dráma az élet; a drámai esemény a hős szabad elhatározásából, jelleméből indul ki s benne a hős egyéni céljainak megvalósításáért küzd s ha a hős céljának megvalósítása közben akadályokra bukkan, nem tér ki előlük, hanem lelke egész erejével (pathos) szembe száll velök; célja érdekében megtámadja a fennálló társadalmi, politikai, vallási állapotokat, a hagyományos szokásokat, korának előítéleteit, sőt törvényeit is, szóval, az ugynevezett egyetemes s mindez okozati összefüggésben jelenik meg előttünk; a szereplők beszédeiben érzelmek, gondolatok hullámszája. Feltünteteti tehát a dráma az embert bizonyos helyen, bizonyos korban, szenvedélyeiben, melyek miatt jog, vagy jogtalanság mellett küzd, szenved, bukik s mindez költőileg épül föl előttünk a dráma szerkezetében, mindez költői nyelven hat be lelkiünkbe. A cselekvény, hely, idő, ember, szerkezet, nyelv bőséges anyagot szolgáltatnak első sorban az értelem képzésére; a keletkezett gondolatok nagyon általánosak, de a pedagógia nem elégedhetik meg pusztán az értelmi érzelmek fölkelésével, a dráma hatásának mélyebbnek is kell lennie; a tetszés a külsőségekhez tapad, a dráma pusztán látásával is hatást kelt, az igazat ellenben tanulmányozni kell, épp ezért föl kell dolgozni a drámában előforduló gondolatokat; fogalmilag kell kifejtenünk a cselekvényt, az okot, célt, az előforduló igazságokat, lelki állapotokat, szerkezetet, nyelvet, stb. S minthogy mindez a szépmű

olvasása közben történik s minthogy ezen olvasás közben az ifjak fantáziája is működik, foglalkozik, tapad a drámához, a tanár magyarázása közben az ifjak észre sem veszik, hogy értelmük fogalmakkal képződik, hogy az igaz ismerete belopódzik lelkükbe, ellentétben a szoros tudományos fejtegetéssel, mely az ifjakra csakhamar lankasztólag hat.

Az értelmi érzelmek mellett, a dráma erkölcsi érzelmeket is kelt. A drámában emberek szerepelnek, te-teiknek rugói hajlamok, vágyak, indulatok, szenvedélyek; a meglevő társadalmi rendet, erkölcsi világot akarják romokba dönteni, hogy ezen romokon új világot teremtsenek; a dráma tehát erkölcsi alapon, általános erkölcsi igazságok diadalát hirdeti; mindezek alapján erkölcsi érzelmek keletkeznek az ifjakban: vonzalom, rokonérzés, ellenérzés, szeretet, tisztelet, erkölcsi megnyugvást, stb.

De ezen az aesthetikai gyönyörködés útján támadt erkölcsi érzelmek csak homályosságukban élnek az ifjakban s mint ilyenek kedvező alapot szolgáltatnak arra, hogy a tanár az erkölcsi érzelmeket s azok okait fogalmilag is meghatározza s ily módon erkölcsileg is képezze az ifjakat; feltüntetvén az emberek erkölcsi kötelemeit a fensőbb erkölcsi hatalom, isten, haza s társadalom iránt, kimutatván azoknak a gyakorlati életben való alkalmazását s fontosságát.

Az értelmi s erkölcsi nevelés tehát az aesthetikai hangulathoz fűződik, melyet a szépmű kelt az ifjakban, de ez az aesthetikai hangulat még nem aesthetikai nevelés; az aesthetikai nevelésnek oda kell hatnia, hogy a növendék megértse mindazon szépségeket, melyek benne a gyönyört fölkeltezték, hogy tudatosan élvezhesse a szép tárgyakat, tehát, pl. a dráma ismertetésében, ki kell terjeszkedni a nyelv, a rythmus, a szerkezet, az egyes széptani fogalmak aesthetikai méltatására, csakis ily módon tudja meg a tanuló a költői nyelv szépségeit, a szép mű alkotásának titkait, tartalmának aesthetikáját. Szükséges tehát, hogy aesthetikai érzelmek keletkezzenek, de szükséges, hogy magyarázat alapján ezen érzelmek világos tudatra emelkedjenek, fogalmilag is éljenek a lélekben s így a növendék minden alkalommal fölismerhesse, ne csak érezze az érzelmeket.

Igy lesz a dráma eszköze az ifjuságnak az igazra, jóra s szépre való nevelésében. Az igaz ismerete, melyet a drámai olvasmányból nyer az ifjuság: többnyire azon viszonyokra vonatkozik, melyek között az emberi élet mozog, tehát oly ismeretekre, melyeket az ifjuság elméleti tanulmányozás útján rendszeresen nem szerezhet meg; az értelemnek ily módon történt képzése előkészíti az erkölcsi s aesthetikai képzést.

Az erkölcsi képzésnek hatalmas támogatója a dráma, mert a növendék értelmi nevelése alapján megismervén az erkölcsi fogalmakat, azokat megtestesítve látja a dráma személyeiben s így példányképpül szolgálnak neki a követésre, vagy az őrizkedésre; épp így hatalmas támogatója az aesthetikai képzésnek is a dráma, mert a növendék látja, minő tulajdonságok szükségesek arra, hogy a mindennapi élet köznapiságából kiemelkedjék s eljuthasson azon ideális világba, hol a szépet megtestesül, megvalósul.

A drámai olvasmány tehát központot képez, a

melyből kiindul s ugyanoda visszatér az ifjuságnak igazra, jóra és szépre való nevelése, mert a dráma által keltett aesthetikai hangulatból értelmi, erkölcsi s aesthetikai érzelmek keletkeznek s ezek alapján a nevelés az ifjuságot fogalmakhoz, itéletekhez s ideákhoz vezet; szükséges azonban, hogy ezek mindig szoros összefüggésben maradjanak az érzelmekkel, mert ezeknek élénkségétől, hatásától függ az akarat tevékenysége, a melyet mindig érzelmek előz meg s kelt működésre. Ily fontosak tehát az érzelmek, de magukban véve, még nem elégségesek; a nevelésnek oda kell törekednie, hogy az ifjakat arra képesítse, hogy megfontolásukban, választásukban s elhatározásukban önállóak, nem ingadozók legyenek s minél inkább jut oda a növendék, hogy minden akaratát, minden tettét saját, tudatos tettének ismeri föl, annál inkább tud uralkodni vágyain, indulatain s szenvedélyein, így fejlődik ki a klasszikus művek olvasása alapján az az aesthetikai műveltség, mely harmonikus egységet teremt az ész s érzékiség, sziv s kötelesség között.

Ezekben van a drámai olvasmány hatása általában, a részletes fejtegetésnek kell tüzetesen kimutatnia, miképpen történik az észbeli, erkölcsi s aesthetikai képzés nyomról-nyomra a dráma elemzésével; de ez már kívül esik kérdésünk jelen tárgyalásán.

Reflexiók,

lapunk utóbbi számának mellékletéhez.

(Vége.)

Érzem, hogy akkor, a midőn múlt közleményem végén így szóltam: «Ilyen igazságra engedte magát, a végrehajtó bizottság, a tisztességes emberek magukból kiinduló bizalmától indítva, vezetetni», magát a bizottságot, sőt a konventet is, bizonyos mértékben érintetem, érzékenyebb lelkű ember mondhatná: vádoltam.

Am, ezzel szemben, hivatkozom arra a köztudomás szerinti tényre, hogy az évenként beérkező 1500—2000 petició alapos, minden rubrikájának tételét latra vető, összehasonlító bírálat alá vétele a proponáló bizottság, meg a szankcionáló konvent tagjaira nézve pozitív lehetetlenség, a mint hogy a történeti tények állandó gyakorlata azt bizonyítja, hogy egy-egy vakmerőbb, vagy reménykedőbb konventi tag koronként föl-szóltalt ugyan a szankció közben, valamely előtte ismerősebb, inkább szíven fekvő kérelem érdekében, de a konvent, természetesen, soha sem adott a föl-szólnak, a végrehajtó bizottság pro-pozíciójával szemben, igazat, azzal a helyes érveléssel, hogy egy 800—1000 tételből álló költségvetés egy-két tételét megbolygatva, az egész operatum újra készítésére vezetne, a mire sem a végrehajtó bizottságnak, sem, és annyival kevésbé, a konventnek ideje nincs.

És, hogy már magamról is szóljak egy szót, a tőkeszerző segélyek kiosztása, melynél én voltam a konventi előadó, egészen más bírálat alá tartozik, mert egészen más modus procedendi szerint történt meg.

Az öt egyházkerület összes szükségleteinek, papi javadalmak és építkezésekkel, petitumai, legalább is egy félmázsza tabellán, kísérelve iratokkal és jegyzőkönyvi határozatokkal föl-szereltem, érkezett, a főt. és mélt. konventi elnökség útján, a konventi ülészek előtt több hóval,

hozzám s tessék megnézni az 1889. és 1891. évi konventi jegyzőkönyveket, mennyi betűt szolgáltatam én vaskos köteteikhez. Az első évi elvi harc diadalmas küzdele után, a Kovács Albert úr ellenére elfogadott tőkeszerzés, a következő évi konventen volt effektuálandó. A tőkeszerző segélyek konventi bizottsága, gróf Tisza Lajos ő exelenciájának, akármelyik tekintetes professzor úrnál is számot tevő, buzgósággal együttműködésével elvégezte előmunkálatát, megállapította proposícióit. Ekkor a konvent elrendelte, hogy a tőkeszerző segélyek bizottsága tartson közös ülést a miszsió-ügyi bizottsággal, előadója volt nt. Szabó János, békés-bánati esperes, a kinek majd akkora az egyházmegyéje, mint a mi egyházkerületünk és a végrehajtó bizottsággal, előadója volt nt. Kovács Albert, a tőkeszerző segélyezésnek esküdt ellensége, az egyszer s mindenkorra szóló, hatalmában álló, segélyezésnek rajongó védelmezője.

Hogy ez az igazság, nt. Kovács Albert úr be is bizonyította azzal, hogy furt-faragott, ismeretes facsaros elokvenciájával, mindent elkövetett, először az elv újra elejtésére, ennek meghiusulta után pedig, a tőkeszerző segélyek összegének lesrőfolására, az egyszer s mindenkorra szóló fölszigazására s ebből az érdekből arra is, hogy az évi kiosztandók összege a valóságnál kisebb numerusban tüntetessék föl s az ő tisztelt konventi pártja meg is kísérlette, az előterjesztés tárgyalása alkalmával, az elvnek ismét elejtését; de az egyik elnöki székben Tisza Kálmán ült, a konventben jelen volt egy gr. Tisza Lajos, a hármass bizottságnak is elnöke, egy gr. Degenfeld József, egy Kerkápoly Károly, egy Beöthy Zsigmond, egy Szabó János, Tóth Sámuel, egy Szilágyi Dezső és dr. Kolosvári Sándor, a két Szász püspök, Károly és Domokos, az indítványozó s mindezek és még sokan, kik megbocsássanak, ha nevüket nem ismétlem (a konventi jegyzőkönyvből kiolvashatja bárki), és már ezekkel szemben, kik az elvet megvédték, a kiosztandó évi összeget a valóság szerint és a tőke kamatainak is hozzászámításával, állapították meg; ugyan mire mehetett volna egy Mocsáry Lajos, egy Lükő Géza, egy Mitrovics Gyula, egy dr. Kovács Ödön, egy Fejes István s még egy nt. Kovács Albert is?! S pedig mentek legalább annyira, hogy az egyházközségek és papok közt kiosztandó segélyek összegéből, 60%-ot kaparintottak meg az egyszer s mindenkorra szóló, elfecsérelt, állandó orvoslást nem nyújtható segélyekre s csak 40%-ot hagytak meg az áldásos, a segély-összeget meghuszoszó és 32 év multával egészen fölszabaduló és így: hasonló új célokra, fordítható tőkeszerző segélyekre.

Szász Béla, a tőkeszerző segély-ügyi, meg a hármass bizottsági előadó, tehát dolgozott, de sem az egyházkerületi ajánlatokon túl nem mehetett, sem a gróf Tisza Lajos elnöklete alatti tőkeszerző és hármass bizottságban, a hol ott ült nt. Kovács Albert úr is, részrehajlást nem érvényesíthetett, per absolute. Sőt, ha a mint igen valószínű, vagy mondjuk: bizonyos, emberi gyarló voltához képest, tévedhetett és tévedett is, ez a tévedés nem oly végzetes, mert 32 év multával helyrehozható, mint a nt. Kovács Albert úr po-

sitive kimutatott marasszéki tévedései, mert az egyszer s mindenkorra bőkezűen (p. o. egy ottani pap, a ki négy lovas hintón jár, állandó segélyt kapott ezen az egyszer s mindenkorra szóló címen) osztogatott segélyek vissza nem szerezhetők soha.

Megbocsáss t. Szerkesztő barátom, megbocsássanak tisztelt olvasóim és a Királyhágón túli testvér-superintendenciák férfiai, hogy magamról is beszéltem. De, hiszen, a féreg is visszafordítja fejét a rátaposott láb felé s az önzetlen, mondhatom: fáradtságos munkáért, melyet Domokos bátyám elfogadott indítványa alapján szeretett, hálásan szeretett Anyaszentegyházamért végeztem, talán nem azt érdemeltem, hogy olyan személyes ellenségeim gyanúsításaival jutalmaztassam.

Szász Béla,

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolossvár, március 7.

(Vége.)

Az ér-szodorói egyházközség kérvén, hogy 90 éves elaggott papja egész fizetésével nyugalomba bocsátatván, a beszolgálásra kirendelendő pap javadalmazására 100 ft. segély adassék az Ig.-Tanács utasítja az esperest jelentéstételre a nyugalomba bocsátandó családi és vagyoni viszonyainak föltüntetésére, az egyházközséget pedig rendes segély-kérvény beadására.

A n.-somkúti fiók-egyházközség, beszolgáló papjának állandó tiszteletdíjat biztosítván, kéri leány-egyházközségkint való elismerését. Az egyházközség útasított, hogy az átalánykint följált tiszteletdíjat a hivek állandó kepejárulékai útján megfelelő részletekben biztosítsa, mely esetben kérése teljesíttetik.

Ince Lajos, erzsébetvárosi körlelkész, az egyetemes egyház különböző népesebb egyházközségeiben, isten-tisztelet tartásával, egyházközsége építendő temploma javára könyör-adományokat kíván gyűjteni s e végett engedélyt kér e körútja megkezdésére. A kért engedély megadása, föt. püspök aa. engedélye mellett, a konventnek a közalapra való tekintettel hozott határozata értelmében, az e. konvent jogkörébe esvén: Igazgató-Tanácsunk meleg ajánlattal terjeszti föl a kérvényt az e. konventhez.

Báró Bánffy Dezső, főgondnok, képviselőházi elnök voltára hivatkozva, kéri kollégiumaink vizsgáló-bizottsági elnöksége alól való fölmentését. Az Igazgató-Tanács e lemondást elfogadván, az elnöki tisztre dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes aát nevezi ki, az ő előléptetése által megürült vizsgáló-bizottsági tagsági helyre pedig nt. Bartha Lajos, esperes és igazgató-tanácsos aát.

A m.-bogáti pap ellen fölmerült panaszok ügyében esperes aa. jelentvén, hogy a kérdéses ügyek egy része már elintéztetett, egy része pedig esperesi hatáskörben láttatott el e jelentés tudásul vétetik.

A k.-lónai pap ellen beérkezett panaszok vagyoni ügyet nem érintvén, a beadvány, illetékes ellátás végett, áttétetett fötiszt. püspök aához.

A seprődi egyházközségnek a m.-vásárhelyi kollégium javára hajdan följált 24 frtnyi adománya, az egyházközség erőtelen levén, behajthatatlanná vált s így az Igazgató Tanács, a kollégium ajánlatára, törli ez összeget.

A zilahi kollegiumnak a Bölöny-Büdeskuthy-féle alapítvány javadalmának kiosztása körül követett eljárása ellen panasz érkezvén be, az Igazgató-Tanács, az előljáróság igazolt fölvilágosítása alapján, elútasítja a panaszt.

Az esperes útján a m.-frátai magyar népiskola megvásárolt telkének és épületének betáblázása iránt tett korábbi kérdésre az a válasz érkezvén, hogy a telekkönyvi bekebelezés maig sem történt meg: a bekebelezés elrendeltetett.

A göde-mesterházi egyházközség egy erdeje eladóvá tétetvén a kedvező vásári szerződés megerősítették.

A sz.-városi II. papi díjlevél, némely korábbi változások értelmében, most átalakítottván, az új díjlevél jóvá hagyatik.

A n.-ernyei egyházközség egy korább megszavazott 700 frtos építési kölcsöne iránt kitűzött feltételeknek eleget tévén: a kölcsön, a fölterjesztett szerződés alapján, kiutalványoztatott.

É—n.

Az ev. ref. egyház zsinatja.

(Folytatás).

Kedden, március 15-én, indítvány tétetvén e célból, nem tartott ülés. Így a zsinat csak szerdán folytatta tanácskozásait. Ekkor az egyházközmányi törvény harmadik része, t. i. a lelkészválasztási törvények kerültek szőnyegre. Mindenek előtt azonban Tisza Kálmán elvi kérdéseket vetett fel, hogy azokban állapodjék meg a zsinat, bizonyos lévén, hogy e nélkül nem lehet belemenni a javaslat tárgyalásába, melynek alapját a kidolgozásban éppen azok az elvek alkották. Ez elvek a következők voltak: 1. Legyen-e lelkészválasztás meghívás útján? Osztályoztassanak-e az egyházak? 3. Megállapíttassék-e a lelkészi kvalifikáció az egyes osztályokra nézve? 4. Legyen-e kandidáció?

A három első kérdésre a zsinat egyhangulag igennel válaszolt; de már a negyedik igen éles vitákra szolgáltatott alkalmat. A kérdéshez Horthy István szólott először, határozati javaslatot nyujtván be olyan értelemben, hogy szükség esetén kandidáció melletti választás is lehető legyen, mely által a felsőbb egyházi hatóságok befolyása biztosíttassék. Nem fogadták el indítványát; 18 szótöbbséggel elvetették, hosszú vita után, melyben részt vettek a többek közt Beöthy Zsigmond, szólván a javaslat ellen, Szász Domokos püspök, ki másfél órai nagy beszédében a kandidáció fentartása mellett nyilatkozott, hivatkozván ez intézmény régiségére, használhatóságára, a külföldön is életben léte, s kérdvén egyszersmind: hogy vajjon szabad választás-e az, hogy az egyházközség száz pályázó közül válassza ki azt, a melyik neki tetszik, s nincs-e jöltevé hatással, a mit a helyes tapasztalat nagyon bizonyít, hogy ha van valaki, a ki az egyházközséget felvilágosítja, a neki alkalmasokat megjelöli? Szóltak még többen is, kik közül többeknek érvei minden alkalommal egyre mennek ki, a minthogy különösebb és megkapóbb eszmét nem igen hoztak most sem felszínre, ezért csak a szavazat eredménye emelkedik ki, mint megfogható és mérlegelhető esemény az egész vitából. Főnnebb mondtuk, hogy a szavazás a kandidáció eltörlése mellett ütött ki. Így lettek az általánosabb elvek eldöntve, most már következtek az egyes, részletekbe menő szakaszok.

Ezekkel foglalkoztak a március 17-iki ülésben. Leg-

töbnyire a törvényjavaslat szövegét fogadták el, nem tevé magukévé egyes változtatási javaslatokat, minő volt pl. a Körmendy, ki elejtetni akarta azt, hogy az osztályok határait mindenik egyházkerület a helyi és vidéki szokások szerint állapítsa meg. A lelkészek minősítésénél emeltek aztán inkább szót s itt meg is tette a zsinat azt a változtatást, hogy másodosztályu egyházba a jelesek két, a jók három, az elégségesek négy évi szolgálat után választhatók; első osztályu egyházba pedig csak jeles, vagy jó osztályzatu segédlelkészek választhatók, és pedig a jelesek öt, a jók hat évi szolgálat után. A tudori rangnak, a docensi minősítésnek beszámíthatóságát is elfogadták. A lelkészképzésre kerülvén a sor, előfordult a dunamelléki egyházkerületnek az a javaslata is, hogy a második lelkészképzési vizsgát az illető jelöltek az összes egyházkerületek küldötteiből alkotandó bizottság előtt tegyék le. A zsinat e kérdésbe nem ment bele, hanem a konventre bizta, hogy léptessen életbe egy ideiglenes theol. vizsgálati rendet s aztán majd annak alapján fog határozni. A lelkészválasztókhöz a zsinat hozzá sorozta a vegyes házasságban élő ref. nőket és a fiók-egyházak adófizető tagjait is, valamint azt is kimondotta, hogy az erdélyi egyházkerület, sajátos helyzete szempontjából, felhatalmaztatik a lelkészválasztó jogosultságnak saját viszonyainak megfelelő megállapítására.

A március 18-iki nyolcadik ülés napirendje az egyházi bíróságok szervezetének általános tárgyalása volt. Tisza Kálmán a tárgyalások menetének megkönnyítése végett pontokba foglalta össze a kérdéseket s indítványozta, hogy ezeket egymás után beszéljék meg. A kérdések ezek voltak: 1. Közigazgatási vitás ügyek törvényszékhez utasíttassanak-e, vagy nem, s ha igen, ezek számára külön bíróság alkottassék-e, vagy pedig ugyanazon bíróság ítéljen bennük, mely a fegyelmi ügyeket bírálja? Miképpen legyen szervezve a bíróság, mely a fegyelmi és közigazgatási ügyek felett ítél? 3. Befejeztessenek-e a vitás ügyek az egyházkerületekben, vagy megengedtessek-e a föllebbezés a konventhez? 4. Legyen-e a felsőbb forumnál szóbeliség, vagy nem?

Miután a kérdések illetén föltevéséhez a zsinat hozzájárult, megkezdődött a vita az első kérdés fölött. Karap Ferenc, mindjárt a vita elején, rövid indokolással határozati javaslatot nyujtott be, mely szerint a közigazgatási vitás ügyeket bírósághoz utasítsák, de e célra nem kell külön bíróságot alkotni, hanem a már létező bíróság hatásköre terjesztessék ki a közigazgatási ügyekre is. Külön közigazgatási bíróság föllállítását nem indokolja, mint mondá, sem az ilyen természetű ügyek eddigi száma, sem pedig azok természete. Mecner Béla szólott azután és nem fogadta el Karap javaslatát. Molnár Béla, Tisza Lajos, Degenfeld József gróf rövid indokolása után, hogy miért pártolják a közigazgatási bíráskodást, még Vay Béla báró szólott, utána pedig Tisza Kálmán, a felhozott szabadsági érvekkel szemben kijelentvén, hogy ha az egyházmegyei gyűléseken az érdeklődés ébrentartását csak az képes előidézni, hogy az aprólékos vitás dolgoknál jelen legyünk csak azért, hogy egy-egy barátunknak szavazatunkkal kedveskedhessünk, az nem egészséges állapot. Az egyházmegyei gyűlések semmivel sem tudnák ezt az ügyet jobban elintézni, mint a bíróságok. Még több szónok is beszélt s ezek után elrendelték a szavazást. A közigazgatási vitás kérdéseknek bírósághoz való utasítására szavaztak 60-an, ellene 27-en.

Ezután egyhangulag elhatározták, hogy csak egy bíróság alakíttassék, mely úgy a közigazgatási, mint a fegyelmi ügyeket tárgyalja.

Ezután áttértek a második kérdésre, hogy mikép szerveztessenek a bíróságok, tudniillik: hogy kettős elnökség legyen-e, vagy csak egyes?

Karap Ferenc azt a megoldást ajánlta, hogy legyen egyházi és világi elnök, de csak az egyik, az idősebb vezesse a tanácskozásokat, a másik elnök, mint szavazatbíró szerepeljen. A szervezetre nézve az indítványa az, hogy a bíróságot a konzisztoriumból az egyházkerületi közgyűlés választása évről-évre.

Tisza Lajos gróf ezzel szemben, teljes érvényben kívánta fentartani a kettős elnökséget. Hosszú vita után, Degenfeld József gróf, a konventi javaslat álláspontjára helyezkedett, mely szerint a két elnök közül az idősebb vezeti a tárgyalásokat s akadályoztatása esetén a másik elnök helyettesíti.

Az elnök végre a három vélemény fölött szavazást rendelt el s a zsinat többsége Tisza Lajos gróf indítványát fogadta el.

Ezután a bíróság szervezetére vonatkozólag a többség azt határozta el, hogy a bíróság megalakítását magára a konzisztoriumra bizza, tetszésére bizván azt is, hogy a saját kebeléből tanácsokat alakítson.

Március 19-én folytatták a bíraskodási szervezet általános vitás kérdéseinek tárgyalását, azt vetették fel, hogy a közigazgatási vitás ügyeket befejezzék-e az egyházkerületi bíróságok, vagy pedig megengedtessek-e a főlebbezés a konventhez? A zsinat nagy többséggel kimondja, hogy közigazgatási ügyeket a konventhez megfélebbezni nem lehet. Ezután az a kérdés jött, hogy a felső forumoknál is legyen-e szóbeli és közvetlen tárgyalás, vagy ne? A zsinat kimondta, hogy a felső forumoknál szóbeli tárgyalás ne legyen.

A következő kérdés, hogy mikép rendeztessek a vád és védelem képviselőit? A zsinat az eredeti javaslatot fogadta el, de kimondta még, hogy ott, a hol hivatalból indítottak fegyelmi eljárást, a vád képviselőit is hivatalból rendelendő el.

Ezután a lelkészválasztási törvények tárgyalását folytatta a zsinat. A lelkészválasztás módzatairól szóló szakaszokat elfogadták néhány lényegtelen módosítás után.

(Folytatása következik.)

Külföldi egyházi szemle.

Az erfurti lelkészek azt az indítványt terjesztették még a múlt évben a szászországi lelkészi értekezlet elé, hogy változtattassék meg a konfirmációi oktatás rendje és módja s különösen, hogy határozassék el a konfirmációnak csak érettebb (pl. 17—18. év.) korban végrehajtása. Nálunk is jó volna, e tekintetben valami reformot hozni be, tisztázni az eszméket e tárgy körül s főleg egyetemes szokásként behozni, hogy mindenütt lelkészek vegyék kezükbe a konfirmációi oktatást, ne pedig, mint nagyon sok helyen van, a népiszkolai tanítókra bizzák. Szászországban magát az indítványt elvetették, nagyon helyesen, mert azokba a kérdésekbe nyult bele, melyek a családi élet körébe tartoznak főképpen, de azért maga az eszme, mely az indítványt szülte, kétségen

kívül nagyon helyes volt, a mint maguk a szászországiak is elismerték ezt.

A praktikus amerikaiak igen helyes módját találták ki az újkori nagyon szétágazó, éppen ezért egy ember által fel nem dolgozható egyháztörténet megírásának. Mivel különösen Amerikában annyi a felekezet s annak fejlődés-története oly különféle: mindeniknek történetét egy-egy szakférfi által íratják meg s éppen csak a főelvekben való megegyezést kívánják az egyes írótól. Ezt a módot használja Schaff, ki immár nagy egyháztörténeti művének újkori részéhez jutott el. Az általa alapított egyháztörténeti társulat múlt évi gyűlésén összegyűjtötte Amerika nevezetesebb történetíróit, kikkel a követendő főbb elveket megbeszélte, a megírandó részeket elvállaltatta s ha a vállalat sikerülni fog, öt év múlva Amerika s általa az egész tudományos világ részesévé lesz oly eredményeknek, minőket eddig sehol sem értek el, értem, t. i. az újkori történelem írását. A munka helyes végzésére a felügyeletet egy hét tagu bíráló bizottság fogja végezni, magának Schaffnak elnöklété alatt. Kétségen kívül áll, hogy a munka nem lesz egységes, de a mit az így veszíteni fog, meg fogja nyerni a részletek gazdagságában, a nagyobb gondal végzett kritikában és a jobban megbízható hűségben.

Érdekes eszmecserére szolgáltatott alkalmat a Prot. Kirchenzeitungban Sulzenek egy javaslata. Sulze, u. i. fellevelte, hogy jó volna, ha a lelkészek az u. n. egyházi beszédek helyett történelmi előadásokat, leírásokat adnának magáról Jézusról, aztán a bibliai alakokról, a ker. világ nagy hőseiről, hiszen, a történelmi jelenséget, és mi más a keresztyénység is, nem lehet máskint, csak történelmileg felfogni. E nézetnek jogosultságát kétségbe vonta Zittwitz, kérdésbe téve: vajjon, az isteni tiszteleteken történelmi előadásokat kell-e tartani, vagy pedig predikációt, melynek célja az, hogy szívünket, lelkünket meghassa, Jézushoz, a mi hű pásztorunkhoz vezessen; s vajjon, a történetnek elsőrendű jelentősége van-e, vagy pedig csak olyan, hogy a maga helyén világosítson, építsen; van-e annak a történetnek valami haszna magában; nem inkább úgy kell-e, hogy az a mostani étellel, ennek vonatkozásaival kapcsolja össze a régi időket? S ha így van, nem lehet-e Sulze kívánságait elérni a predikáció mostani formájában, van-e szükség az ő javaslatára? Zittwitz ellentétesen felel Sulzenak. Nézetünk szerint, helyesen. Egy predikáció keretébe igen gyönyörűen lehet bele vinni a történelmet, nem csak egyházi, hanem világi oldaláról is. Egy találó példa, bárhonnán véve is, olyan egy szép, hittől átlékelített beszédben, mint egy drága gyöngy a legszebbik koszoruban; az hatni tud s ez elég. Spurgeon azért tudott oly vonzó, oly nagy hatású beszédeket tartani, mert értette a történetek behozásának titkát. De ennyi elég is aztán. Historizálni a szószéken, nem szép, nem célhoz vezető. Mégis csak tán alaposabb itt is a régi kérdés: miképpen kell predikálni? Ha erre jól meg tudnánk felelni, nem lenne szükség Sulze után indulni.

Megkapó képét nyújtja Grimm Eduárd a Prot. Kirchenzeitungban megjelent részlet-tanulmányában annak a változásnak, melyen a század eleje óta a prot. Németország átment. Összehasonlítja a jelent a múlttal, az akkori esz-

méket s a mostani gondolatokat. Akkor, úgymond, minde-
nütt a szabad protestantizmusnak szabad szelleme győzedel-
meskedett, míg aztán a század uralkodó vonása mind in-
kább-inkább kezdett kidomborodni, nem volt elég a gon-
dolat, tette volt szükség, az idealist eldobták a láthatóért,
az adottért, a konkrétet kezdték többre becsülni, mint az
abstraktot. Majd jött a materializmus, jött a socialdemokra-
tizmus, mely égő, nyílt sebbé vált, a század legveszedelme-
sebb nyílt sebévé. A theologiában is egészen megfordult a
világ, új irányok, új eszmék léptek előtérbe, de a melyek-
nek veszedelmességeért csak egyik oldalról hibás az egyház,
a másik oldalért a kor a felelős. Itt még csak a protestan-
tizmus tud segíteni, melynek jövője ugyanaz Németország jö-
vőjével.

Az «Ev. Kirchenzeitung» igen meleg hangon ismerteti
hazánkfiának, a tápio-szelei rabbinak, Lichtensteinnak múlt
évben megjelent «Judenthum und Christenthum» című művét.
A könyv e rokonszenvet megérdemli. Annak idején mi is
láttuk, forgattunk is benne s tanultunk belőle ismerni egy
férfit, ki a mumizált enyészett helyett életet keres, mert látja,
hogy azon a sziklán, melyen áll, nem fakad a gyógyító for-
rás, ki mert felfogja, hogy népének régen ragyogó szelleme
ma már megkövült, észrevette azt is, hogy ennek rideg kő-
sziklájából nem lehet kisajtolni azt a vizet, mely enyhítené az
epekedők szomját. Két ezer év óta tekint a porszemnyi zsidó
nép keletnek, onnan várva az igazság felderültét, s ha ez alatt
folyton tespedett a teste, folyton vágyódott a lelke, de az
még sem lehet, hogy mindig igazsága legyen annak a tannak,
mely parancsol a szívnek, hogy csak akkor dobogjon, midőn

a talmud engedi, csak akkor szeressen, midőn tudja, hogy
az, ki mozgásba hozta, titkos értelmű idegen nyelven fohász-
kodik istenéhez. A lélek nem lehet a tél rabja, mert a tavasz
után vágyódik, az után az enyhe tavaszi fuvallat után, mely-
ben Jehova prófétájának megjelent; a vér lüktető életforrása
nem lehet posvány, mert a gyűlölet marcangoló égése ezt
magát epesztené el. Lichtenstein könyve szól a zsidó népnek
arról az új tavaszról, mely még nem jött el hozzá, de el kell
jönnie, mert ez a könyv is azokhoz a jelekhez tartozik, mi-
nőkhez hasonlók az apostolok korában igen, de azóta nem
voltak láthatók.

Az utramontán történetírás már régibb idő óta felkapta
annak a bizonyítgatását, hogy az úgynevezett boszorkányperek
a prot. vallási türelmetlenségnek és iszonyatosságoknak röv-
hatók fel, a katholicizmus benne egyáltalában nem hibás. E
tendenciózus kísérletezésre egész raja jelenik meg folyton a
kiválóbbnál kiválóbb műveknek, melyek e képtelen vádakat
mind visszahárítják, a mire tartozik, magára a katholicizmusra.
Jeles írók, minők Diefenbach, Römer, Rapp, mint szinte több
híres amerikai író is sorompóba léptek a katholicizmus túl-
ságos szerénykedésének visszautasítására s méltó érdemeinek
felmutatására. Tehát, az utramontánizmus már idáig is el-
jutott! Vajjon, ha igaz az, hogy a fejlődésben minden sorozat
nem pontoknak egymásmellettisége, hanem olyan haladások-
nak egymásba öltődése, melyek folyton következnek egymásra
nagyobb és nagyobb intenzitívással: vajjon, csak ezt a sze-
rény kérdésünket kockáztatjuk meg, vajjon, azok a jámbor
ultramontán urak, már Jansen után, milyen állításokra fogják
még magokat ragadtatni?

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

I.

*A karancsi (Baranyamegyében) bírák és esküdtek mestert
kérő levelök 1619.*

Velünk szövény szerint ismeretlenségben levő tisztöletes
Uraink! Mivel hogy nyomorult földünkben az scholák schola-
mesterek nélkül igen szükösek, nevezetesen pedig az karancsi
ecclesiában az schola most csakhamar mester nélkül marad,
deaki gyermekeink eloszolván, elfogynak: azért kénszerítettünk
az távol való földről a kegyelmetek böcsületes Collegiumához
(kolozsvári, gyulafehérvári, vagy váradi?) scholájához folya-
modni scholamesterért. Annak okáért kérjük alázatosan ke-
gyelmeteket tisztöletes és istenes szent tudományyal büvöl-
ködő professor uraink és scholának böcsületes seniori, több
böcsületes szent dolgokban forgolódo urainkkal együtt, hogy
egy böcsületes, szegény országunkhoz illendő, szelid, jámbor
erkölcsü, tiszta tudományu ifjat szörözzön és küldjön kglmetek
ecclesiánkba schola-mesterül, hadd épüljön s gyarapodjék mi
közöttünk is az istennek anyaszentegyháza és fiaink hadd
növekedjenek a szép tudományban, melyet kegyelmetek is
akarjon az idegenek között.

Ha jöveteliben valamit költ az ifjú, ha isten békével
hozzánk hozza, föl tudván, mit költ, meg adjuk ő kegyelmé-
nek. A salarium pedig ez: két karika fa, bor, szalonnára
másfél forint, tizenöt oka só, kenyere valamennyi esztendő
által asztalán elkelhet; azonkívül a gyermekek s több jó-
akarattal is leszünk.

Az ifjúnak pedig alájövele (ha találkozhatik) legyen
ez levelünket praesentáló ecclesiabeli böcsületes személyekkel,
ugymint Martonfalvi urammal és Uzoni Tamás urammal, mely
böcsületes személyek földünknek, sőt ugyan falunknak is ál-
lapotját, nyelvét is meg tudják beszélni.

Ezeknek utánna legyen az úr oltalmában kegyelmetek.
Irtuk Baranyában levő Karancson, 1619. die 18 maji secun-
dum vetus calendarium.

Nagyobb igazságnak okáért falunk pöcsétivel is meg-
erősítettük levelünket.

Mi karancsi bírák és esküdtek minden időbeli szolgál-
tatunkat ajáljuk kegyelmeteknek. m. pr.

Eredetije a Teleki levéltárban, 2202.

II.

*A görgény-szt-inurei ref. ecclesiától, a m.-vásárhelyi nemes
collegiumból kijövő böcsületes schola-mester uram fizetése
esztendeig így ígértetik. 1730.*

Ecclesiabeli gyermekek tanításáért 15 magyar forint.
Bér-garaspénz 4 magyar forint 50 pénz. Búza 35 kalongya.
Búza véka.

A méltóságos udvarból járandó bor és búza quarta-
nak a harmada.

Minden gazda-ember egy-egy szekér fával tartozván
praedicator és mester uraiméknak, annak is a harmada.

Minden gazda-embertől egy-egy harangozó kenyér az
estvéli takarodó harangozásért.

A mester uram réjtét az ecclesia megkapálja, mester

uram a maga tanítványával fel takarja, az ecclesia behozza, mely is teszen két szekér szénát.

Ezekon kívül az ecclesia Szent-György napjától fogva aratásig tehetsége szerint ő kegyelmének prospicial intertentioja iránt úgy, hogy meg nem fogyatkozik.

Az exitusért kívántató három magyar forintot is ezek felett az ecclesia megadja. 1730. martius 24. Gr. Teleki Sándor jegyzése.

Teleki levéltár 2201. sz. Közli: Konc József.

Különfélék.

Felhívás előfizetésre.

Új évnegyed előtt állunk. Csak ismét kérjük olvasóinkat, hogy gondoljanak az előfizetésre. Ez ideig oly kevesen küldték be, hogy átalljuk kirni a számot. Mentől tovább halogatják a befizetést, annál terhesebb lesz és ránk nézve annál lankasztóbb, ha nem elcsüggesztő. Mi igyekezünk meghozni minden áldozatot, olvasóinktól csak méltatását kérjük törekvésünknek, jóakaratumknak.

Kolozsvárt, márc. 23. 1892. *Szász Gerő.*

— **Az egyetemes zsinat csak hömpölyög** tovább a maga méltóságos bőbeszédűségében. A képviselők közül némelyek már nem várhatván be a virágvasárnapi szétozslást, részint hivatalos dolgaik elintézése, részint némelyes szórakozás és pihenés-keresés végett egy-két napra haza kérekednek, vagy pöttogot hivatnak be maguk helyett. Annyi már kétségtelen, hogy ez alkalommal sem nyer befejezést a zsinat és szükség lesz egy harmadik ciklusra is, ha ugyan ez aztán elég lenne. Közel áll azonban a föltevés, hogy még ez sem futja ki. Zsinati tagjainknak egy része a bőbeszédűségben találja a bölcsességet és elfáradhatatlanul beszél haza. Egy-egy vidék zsinati atyái mintha össze volnának esküdve, vagy utasítással bírnának, hogy obstrukciót csináljanak, a legegyszerűbb kérdés felett is órákig eldeklamálnak és kéri a névszerinti szavazást. És az idő telik és ez a mulatság belekerül az egyházkerületeknek sok, igen sok ezer forintjába, melyet a végén is valakinek meg kell fizetni, legyen az a túlmagasztalt zsinat-presbiteri elv, vagy a lenézett konzisztoriális elv. És még mind hagyján, ha azt lehetne fölteni, hogy mint az országgyűlési politikai pártoknál miniszteri székről, hatalomról, befolyásról volna szó: ám, de nincs. Előtünk nem állhat egyéb, mint az egyetemes ev. ref. egyház előmenetele, virágzása, melyet vállvetve kellene munkálnunk, tele szeretettel, önmérséklettel, ha kell, kedvenc eszméinkről

való lemondással is. De nem. Egy része a zsinatnak erre nem gondol, hanem beszél, beszél, beszél és nem mond semmit; de unalmat okoz, szaporítja az egyházkerületek költségét, és pusztítja a drága időt, mely ha elrepült, vissza nem tér. Nem jól van ez így. Semmiképpen sincs jól.

— **Azt hisszük, hogy olvasóink tudomással** bírnak arról a mozgalomról, mely az egész kontinensre kiterjed, és a melynek célja: a nagy tanügyi reformátornak, Koménius Ámos Jánosnak háromszázados születése évfordulója alkalmából Emlékünnepélyeket rendezni és felújítani emléket annak a férfinak, ki megelőzte korát és oly mélyen bevésődött nyomokat hagyott maga után, hogy azokat a jelenkor tisztelettel keresi föl és azokra rálépni, el van határozva. Lesz módunk bőven foglalkozni ez ünnepélyekkel, melyeket Magyarország főleg protestáns kollégiumai és tantestületei is megülnék, és a melyek márc. 27. és 28-án fognak megtartatni. Most csak azt említjük fel, hogy a kolozs megyei tankerület tanítótestülete a jövő vasárnap, d. e. 11 órakor tartja meg ünnepélyét, melyen Emlékbeszédet dr. Lázár Gyula fog tartani, dicsőítő ódát, felkérésre, e lapok szerkesztője írt és ő fogja felolvasni. Mindkettőt közölni fogjuk.

— **Papválasztás.** A kolozs-kalotai egyházmegyében fekvő ketesdi egyházközség a folyó hó 20-án megtartott papválasztás alkalmával Lajos Jánost, székely-udvarhelyi köztanítót és esperesi káplánt választotta meg lelkészül. Megválasztottban ezen exponált helyen lévő egyház egy minden tekintetben derék embert és oly lelkipásztort nyert, a ki nem szégyenli a munkát és a mit tesz, az isten országa iránti lángoló szeretetből, lelkesedésből teszi. Koronázza siker a nemes törekvést, s áldás az egyházat.

— **Halálozás.** Tóth Mózes, felvinci paptársunk, életének 63-ik, lelkipásztorságának 34-ik évében, hosszas szenvedés után, folyó hó 16-án meghalt. Igazi fájdalommal és megdöbbenéssel írjuk le e már gyászkeretbe foglalt nevet. Tanulótársak voltunk, az ötvenes évek elején; szeretünk egymást oly igazán, mint az akkori emberek egyáltalában szeretni tuhtak. Papok lettünk. A nekünk adott tehetségek szerint, munkálkodtunk az úrnak szőlőjében. Sok minden változott; de az ifjúkori szeretet változatlanul maradt. És most, csak vesszük a hirt, hogy soha többé baráti jobbot nem szoríthatunk! Egyszerű, derék, becsületes, puritán jellemű férfiú volt. Az egykori vidám kedélyű ifjú barát, egyszerre olyan hallgatag férfivá lett és mintha integetne felénk, hogy menjünk utána. Még nem; de már megindultunk. Özvegyének, rokonainak, egyházának, mindnyájunknak, az ur adjon megnyugvást. A hiv. pásztornak már megadatott a valódi nyugalom.

— **Két egyháztörténelmi munka jelent meg** Mocos Gyulától Pápán. Az egyik «A dunántúli ág. hitv. evang. egyház 1598-iki törvénykönyve», mely történelmi felvilágosításokkal van ellátva, a másik «Adalékok a dunamelléki reform püspökök életéhez», mely Tóth Ferenc kézirat-gyűjteményéből közöl igen érdekes adatokat. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

HIVATALOS RÉSZ.

339—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az erdővidéki egyházmegyébe kebelezett m. hermányi III-ad osztályú egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: igen tisztességes, egészen új lakás, gazdasági épületekkel és egyházmegyeyileg 586 frt. 77 kr-ra becsült kepe. Ezen fizetés fele része a megválasztandó pap és a néhai nyugalmazott pap özvegye közt, az özvegyi kegyév alatt, oszlaní fog, fele pedig egészen az új papot fogja illetni.

Pályázati határnap ápril 20. Folyamodványok nt. Kövér András, esperes aához küldendők, Közép-Ajtára (u. p. Nagy-Ajta).

Kolozsvárt, 1892. márc. 22-én. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

261—1892. HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Sepsi-Szt-Györgyi lakós, Sándor Rózália, férjét, Szócs Károlyt, ki őt ez előtt 17 évvel hűtlenül elhagyta s azóta sem tartózkodási helyéről, sem életben létéről tudomással nem bír, ezennel a sepsii ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéke elé hirdetményesen válóperbe idézti, azon kijelentéssel: hogy, ha a t h ó lefolyása alatt említett házassági törvényszék előtt meg nem jelenik, ellene a válóper ügy is megindítja s le fogja járatni.

A sepsii ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától, N.-Borosnyón, 1892. márc. 16-án.

Zágoni Pál,
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Március 31.

13. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmentve*
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

„Elkeresztelés” ügye a primás ajkain.

Budapesten, a szent Istvánról nevezett r. kath. közgyűlését folyó évi márc. 1-én nyitotta meg Vaszari Kolozs herceg-
ás. A politikai sajtó nagy érdeklődést tanu-
t e megnyitó beszéd iránt s minden oldalról
világítani törekszik a primási beszédet, mely-
még nagyobb érdeket kölcsönöz azon körü-
ly, hogy az a kath. főpap mondotta, kit a
nyilvános közjog Magyarország hercegprimásának
z, ki csak imént foglalta el királyi kegyből
t magas hivatalát s kit urbi et orbi a béke
ambjakint üdvözölt új hivatalában az egész
élelmény.

Mi, protestánsok is érdeklődéssel tekintünk
imási szék új tulajdonosa felé; sőt fokozza
érdeklődésünket a béke galambjának nimbusza.
; hogy előttünk áll az új primás ez első meg-
tkozása, legyen szabad, megemlékezni nekünk
sajtó által oly hévvel tárgyalt primási be-
ről.

E lap keretén kívül esik, hogy a primási be-
egész terjedelmével foglalkozzunk. A herceg-
ás nagy horderejű beszédének csupán azon
jával kívánok röviden foglalkozni, mely az
„elkeresztelést” tárgyalja.

Ha a pannonhalmi főapátot a béke galamb-
jának ismerte a közvélemény, nem mondhatjuk
ezt iménti megnyitó beszéde után az új herceg-
primásról; mert abban a megnyitó beszédben na-
gyon is nem a béke evangéliomának a meg-
nyilatkozását, sokkal inkább a kath. klérus pár-
tikuláris szemüvegét mutatja be a tudós főpap.

Ugyanis, az 1868. évi 53. törvénycikk, mint
Magyarország vallásközi helyzetének sarkalatos
alapelve, fundamentomának egyik föntartó oszlopa:
«hosszu tapasztalat és történeti fej-
lődés alapján jött létre», s kik azt al-
koták, bizony, bölcs honatyák voltak, bizonyítja

e törvény huszonhárom éves története. Ha az asz-
tal-főn ülő édes apa joggal koppint a körme he-
gyére erősebb, de rakoncátlan gyermekének akkor,
midőn az gyöngébb testvére tányérába nyul: miért
ne érvényesíthetné egy alkotmányos állam törvény-
hozói bölcsessége szülői jogát ott, hol az erősebb
testvér a gyengébbtől elvonni törekszik annak
táplálékát?

A primási beszéd a kath. klérus szemüvegén
át egészen új világításban tárgyalja az «elke-
resztelés» amugy is elmérgesült kérdését; s
nem annyira a február 26-iki rendelettel, mint in-
kább az ennek alapjául szolgáló 1868. évi 53.
törvénycikkkel foglalkozik és a sorok között annak
eltörlését óhajtana. A baj okául nem annyira a
miniszteri rendeletben, mint inkább a miben ez
gyökerezik, az 1868. évi 53. törvénycikk 12. §-ában
foglaltakat találja.

A primási beszéd hangsúlyozza, hogy az 1868.
évi 53. törvénycikk 12. §-a által «a kath. lelké-
szek vallási meggyőződésükkel, hivatásukkal és
kötelességükkel összeütközésbe jutottak.»

Hát, hogy e törvény által a kath. papok «val-
lási meggyőződésükkel összeütközésbe jutottak»:
ezt elhiszem; mert, a legtöbb kath. papnevelő in-
tétetben, az élet maga igazolja, olyan szellemben
növelik a fiatal klérikusokat, hogy a legtöbb plé-
bános elleuséget lát, jogbitorlót a protestáns fe-
lekezetek papjaiban, gúnymosoly lebeg ajkaikon,
ha nevüket emlegetik s még a püspök kifejezést
is monopolizálva, gúnynyal, macskaköröm között
írják le a szót: protestáns «püspök».

De, hogy a kath. lelkész urak az 1868-ik évi
53. törvénycikk s az ebből folyó többi törvények,
miniszteri rendeletek által «hivatásukkal és köte-
lességükkel» is «összeütközésbe jutottak» volna:
eme primási kijelentést nem írhatjuk alá.

A Magyarország állami létét biztosító, közjogi
alapját képező 1868. évi törvényeket s így az 53.
törvénycikket is «bölcs» honatyák alkoták, s hogy

sarkalatos alapelven nyugvó alaptörvény ez az 53-ik cikk is: bizonyítja főállásának huszonhárom éves története, hogy t. i. nem hogy csonkították, avagy eltörölték volna azt, sőt inkább kibővítették, magyarázták későbbi törvényekkel (79. évi 40. cikk) és rendeletekkel Trefort és Csáky, stb.

Magyarország főnálló törvényeit pedig minden magyar állampolgárnak nem csak elismerni; de azt tisztelni, megtartani kötelessége. S vajjon, a magyar kath. lelkésznek az-e a «hivatása és kötelessége», hogy az ország főnálló, érvényben lévő törvényeivel «összeütközésbe jusson»!

A kath. egyház dogmái szerint, meglehet; de, mint magyar állampolgár, nem irom alá e pártikuláris hitvallást. Pedig, a primás is azt mondja, hogy «abból nem enged egy szemernyit sem.» Lehet bármiféle «vallási meggyőződése» bárkinek, s így a kath. lelkésznek is; de mint állampolgár, a haza törvényeit tiszteletben tartani, rendeleteinek engedelmeskedni: «hivatása és kötelessége»! S midőn Magyarország hercegprimása ezzel ellenkező tant hirdet: akár csak egy Lepsényi Miklóst látnánk.

Megnyitó beszédében a hercegprimás érvel a «szülők természetes jogai biztosítása» mellett gyermekeik vallásának megválasztásában. E szülői joggal ellenkezőnek mondja a 68-ik évi 53. törvénycikket, mely «természetelenséghez az anyakönyv-vezetés iránti intézkedés is hozzájárult.» (Febr. 26-iki rendelet.)

Nó hát, a vegyes házasságban élő szülők természetes jogát, gyermekeik vallásának megválasztásában, én sem vonom kétségbe s mint a valódi liberális egyik doktrináját, én is aláírom; de csakis egy föltétel alatt: tessék eltörülni a kath. lelkészknél divó «reverszális» kicsikarásának keresztyén paphoz semmiképpen nem illő mesteriségét; vagy, ha el van törülve, tessék megbüntetni azon hecc-káplánokat, kik a viszonyok rájuk nézt előnyös helyzetét fölhasználva, reverszálist csikarnak ki a nem kath. féltől, midőn összeesketik őket. Mert paphoz egyáltalán semmiképpen sem illő eljárás az, midőn reverszálist kérnek, sőt követelnek születendő gyermekeinek vallására nézve attól a féltől, kinek tulajdonképp vallásához, meggyőzéséhez nincsen semmi közük. Sokkal inkább itt található föl a «baj oka», e visszás eljárás idézi inkább elő a «sok surlódást, keserűséget», stb. mintsem amaz 53. törvénycikk, s ezt magyarázó rendeletek. S hogy ez így van, s a baj oka itt van: «erről bőven tanuskodnak

ismét az élettapasztalatok» (a primási beszéd részei); mert azt hiszem, más protestáns papok is vannak azon helyzetben, mint én, hogy alig hét-száz lelket számláló polgári községben ketten, hárman legeltetjük a hiveket «ama szép kies mezőkön» s a köztünk élő hecc-káplánok «elkeresztelgetik» hiveinket s midőn elégtételért a polgári igazság-szolgáltatáshoz folyamodunk: száz esetben kilencvenkilencszer nem mi vagyunk a nyertes felek. Magam már több ízben jelentettem be a helybeli plébános urat elkeresztelésért, ám, sikertelenül, legutóbb még meg sem idéztettünk tárgyalásra. Nem a törvényben, hanem annak meg nem tartásában van a «baj oka», excellenciás uraim!

És bár törvénykönyvünkben egészen lanyha formában ugyan ki van mondva, hogy «a tértvény ezentúl is érvénytelen»; de míg a reverszálisok kicsikarásának barbár ténye szigorúan büntető törvény alá nem lesz vetve; míg a kath. papnevelő intézetekben úgy nevelik a klérikusokat, hogy a magukén kívül minden vallást, minden hitet, és meggyőződést gyűlöljenek: csak hadd maradjon épségben ama törvénycikk; és minden kath. lelkész is tartsa «hivatásának», tisztelettel hajolni meg az országnak őt is kötelező törvényei előtt.

Egy régi, de lakható, s elég egészséges épület fundamentomát csak akkor bontsuk meg, ha új épületanyagokról s a meglévónél jobb fundamentomról már gondoskodánk. Míg ez nincs birtokunkban: addig ne bolygassuk, hagyjunk békét az 1868. évi 53. törvénycikknek s járulékainak; ne igyekezzünk azon rést ütni, ne kezdjük azt lerombolni, ne még akkor sem, ha Magyarország hercegprimása mondja.

Rajztanítás a népiskolában.

Ha végig pillantunk az újabb időben keletkezett és oly rohamosan elterjedt tankönyv, és tanügyi lapjaink irodalmi terén, bizonyára mindnyájunk keblét örömmel tölti el annak édes érzete és tiszta öntudata, hogy e téren is minő nagy és rohamos haladást tettünk. S ha vissza tekintünk csak az egy-két évtized előtti évekre, már sajnosan kell tapasztalnunk a tankönyvek és tanügyi szaklapok akkori égető szükségét és hiányát. És ime, ily rövid időköz alatt, most már eljutottunk azon örvendeztető és egyiránt aggasztó labirint-szerű pozícióig, hogy a különbkülönb-féle tankönyvek nagy és tágas piacán ma már alig-alig tudjuk magunkat tájékozni és elhatározni arra, hogy voltaképpen már valamely tantárgy tanításánál minő és melyik szerző könyve felelne meg leginkább a kitűzött célnak. Mert, ma már épp úgy özönlik a sok tankönyv, szaklap és folyóiratok száma, mint nyáron át esős idő

alkalmával a pipacs, a bogáncs és a csalány száz meg száz féle nemeivel. A magas kormány is átlátva ezt, orvoslandó a bajt, közegei által magas és mindenek felett leginkább célhoz vezető rendeleteivel igyekszik a tankönyvek nagy piaca teréről leszoritani a kontár műveket, s kiválasztva a legjobbakat, azaz, a konkoly közül kiválasztva a tiszta búzaszemeket, intézkedéseiben ajánlatja az érdeklődőknek azokat.

S ha végig pillantunk a már jeleztem szakirodalom tágas mezején, sajnosan kell tapasztalnunk, hogy csaknem legszűkebb körre van szorítva a rajztanítás kultiválása. Forgassuk csak figyelemmel akármely nagy könyvkereskedői cégnek árjegyzékeit, bizonyára benne minden más szakmájú könyvek rovatai csaknem az untatásig hosszan húzódnak el szemeink előtt, s a dióhéjra terjedő rajztanítást és rajztanulást mutató rövidke rovatot vagy éppen átfutja figyelmünk, avagy alig-alig bukkanunk talán éppen véletlenül reá. Vagy csak a naponkint megjelenő szaklapjainkba pillantsunk be, nemde, minden tárgynak igenis részletes, hosszadalmas, szakszerű elősorlásait és tanításiainak megvitatásait százszor és százszor fel-felnyitva, megtaláljuk. S a rajztanításról? Oh, arról már, mint a fehér hollóról, csak hébe-korba, s akkor is mintegy mellékes, kontemnált tantárgyról, talán, csak úgy fitymálólal találunk, vagy hallunk egyetmást pár szóval elmondva. Ebből kiindulva, mint a legkevesebbszer előforduló, de igen érdekes és fontos tárgyról, a rajztanításról a népiskolában, igyekszem én is időhez, és alkalomhoz mérten a lehető röviden, nehogy unottá legyek, szerény nézetem és véleményem illusztrálásával s tolmácsolásával együttesen a következőkben nyilatkozni.

Míndnyájan jól tudjuk, kik a történelem lapjait forgatjuk, hogy a népek milliói között műveltségben a görögök kezdettől fogva elsők voltak. S ha kutatnók összhangzatos miveltégük mibenlétét, csaknem arra vezethetnők egyszerűen vissza, hogy a miveltetés előmozdításának egyik igen-igen sarkalatos alap-elvét, a rajztanítást is, mint a szépészeti művészetek egyik fő-főtárgyát felkarolták. S a mint idő folytán leverettek, s megszüntek önálló szabadságnak élő nép lenni, szunnyadásba s feledésbe ment a rajztanítás hasznos és egyiránt áldásos elve is, s ezzel náluk a művelődés is delelni, szünetelni kezdett. Pedig, úgyszólván, Görögország volt bölcsője a rajztanításnak, mint a népek bölcsője a nagy Ázsia vala. De a leveretés s a rabiga hosszas viselése után is igen sokáig, csaknem ezeréves álomba burkolózott a rajztanítása nálunk is. Mígnem Pestalozzi, a népnevelés feledhetetlen és fáradhatatlan nagy apostola, újabban, csak a múlt században, szemléltető tanítási módszere alapján, annak is sürgető támogatását ismét fel nem újítja az összes mivelt népek előtt.

Ebből láthatólag tehát, mint a közmiveltetésnek egyik fő-főtényezője, nem csak kell, de nélkülözhetetlenül szükséges a rajztanítása. Annyira összejátszik ez a népek miveltetésének fejlődésével, és történetével s annyira szükséges a nemzetgazdászati terén is, hogy ennek elhanyagolása egy egész nemzet miveltetésének fejlődését és előmenetelét teheti függővé.

Hiszen, tekintsünk csak a mindennapi életbe. Nézzük

csak a legegyszerűbb iparágnak üzését a különböző műhelyekben. Például, az asztalost. Ha a modern viszonyoknak megfelelőleg akar már ma dolgozni és munkájának kelendőséget, azaz, piacot akar csinálni, nem a rajzlapokat tanulmányozva, készíti-e el a megrendelt bútor darabot? S elkészített munkájával, hogy a vásárlók tettségét is megnyerhesse, nem egyik igen fő-feltétele-e az, hogy a lehető csinnal és finom izléssel készítse el a megrendelt munkát, hogy bármely szempontból tekintve is, az kifogásolható ne legyen? S a csinos izlést és a szép-művészet iránti fogékony, finom érzéket nem a rajznak tudása és mikénti bírása idézi-e elő? Vagy, tekintsük a lakatosokat és gépészeket. Hogy elkészített és esetleg talán önmaguk által fölaltalt oly komplikált és oly figurális műgépeik és műlakatjaik nem a rajz lapjain láttak-e legelőbb világosságot; s vajjon, elő tudták volna-e teremteni azokat, ha előbb bárminő primitív vonásokkal is papírlapjaikon meg nem örökítették volna? És éppen így a cipészek és csizmadiák is, hogy csinos cipőket és szép alakú csizmákat csinálhassanak, szerintem, a cipők és csizmák eszményképét, mintegy megörökítve, tán folytonosan képzelő-tehetségük előtt kell hogy lebegni lássák.

(Folytatása következik.)

Az ev. ref. egyház zsinatja.

(Folytatás.)

A lelkészválasztási törvények megállapítása képezte, mint említettük, a márc. 19-iki ülés utolsó nagy tárgyát. A tanácskozők korántsem tudtak egymással mindenben meg egyezni, így tehát a következő ülésen, márc. 21-én kellett tovább folytatni a vitát s a kérdések megbeszélését. Csak ekkor végezheték be aztán ennek a szakasznak tárgyalását, melynek folyama alatt, természetesen, sok megjegyzés és beszéd hangzott el, de csaknem minden eredmény nélkül, mert a zsinat legtöbb esetben eredeti alakjában fogadta el a konventi törvényjavaslatot. Annyi változtatás történt csak, hogy a lelkészválasztásnál pecsétetes szavazó-lapoknak a kibocsátását határozták el, aztán, hogy a mely lelkész a választást tizen-négy nap alatt el nem fogadja, a költségek hordozására ítéltessék s a pályázatból egy évig kizázzassék. Több szakaszt új szövegezés végett visszautasítottak az illető zsinati bizottságokhoz. Az özvegyek és árvák ügyének rendezését pedig az egyházkerületekre ruházták át. Ilyen módon letárgyalatván ez a része a lelkészválasztási s a vele összefüggő szakaszoknak, világi elnök indítványára, a következő egyházi adózás kérdése helyett, az egyházi tisztviselőkről szóló fejezet vétetett elő. Az egészet elfogadták nagyobb vita nélkül, csak a tanárok fegyelmi ügyénél s az állam által kinevezett tanároknak az egyházhoz való viszonya kérdésénél támasztottak némelyek aggályokat, de ezeket a zsinat még határozatai után sem tudta teljesen legyőzni. A légációra vonatkozólag határozatba ment, hogy a jogászokat, tanítóképző-intézetek felsőbb növendékeit, a VII. és VIII. osztály tanulóit is ki lehet bocsátani ily tiszt végzésére. Még a napi rendre nézve hoztak határozatot és a jegyzői tisztról lemondott Tisza István helyett dr. Hajnal Istvánt választották meg s ezzel az ülés záródott.

Márc. 22-én előbb az egyházi tisztviselőkről szóló szakaszt folytatták tovább, de miután itt néhány fontosabb kérdést új szövegezés és bővebb tárgyalás végett a bizottságok-

hoz utasítottak, bele kezdtek az egyházi adózásról szóló fejezetbe.

Itt öt kérdést vetett föl a világi elnök, melyekre a zsinatnak felelni kellett. Első volt, hogy vajjon helyes-e külön egyházközségi és külön közigazgatási adónemet fölvenni. A zsinat igennel felelt, tekintetbe véve, hogy eddig senki sem tudta biztosan, kinek kell tulajdonképpen a konventi és zsinati költséget hordozni. Ezután legalább biztosan ki van mondva, hogy az egyházközségek terhe ez. A második kérdés az adózásnak módjára vonatkozott: hogy lehet-e pénzben, vagy természetben fizetni? A zsinat erre is igennel felelt. A harmadik azt foglalta magában, hogy elfogadják-e az eddigi adófizetési gyakorlatot? Elfogadták. A negyediknél főleg a más helységeken is birtokos egyháztagok adózása érintett. E pontnál a zsinati albizottságnak igen helyes megkülönböztetéseit s az erre épített adóztatást fogadták el. Az ötödik kérdésre is igennel felelt a zsinat; ez az volt, hogy megadható-e az egyházközségeknek a jog esetleg önmegadózásra. A felvetett öt pont magába is foglalta aztán az adózásnak legfőbb elveit, a melyeket ilyen módon megállapítván, áttért a zsinat a másik nagy kérdésre, t. i. az egyházi közalapra. Itt a legfőbb kérdés azon pont körül forgott: meg hagyják-e vagy pedig leszállítsák azt a 25%-ot, melyet a törvényjavaslat missziói célokra kontemplált? Kis Albert soknak tartá, közelebbi szükségnek jelezte a misszionál a lelkészi gyám- és nyugdíj-intézet felállítását; míg Szász Károly, Szabó János és többen azokra a nagy nemzeti és felekezeti érdekekre mutattak rá igen helyesen, melyet a misszió szolgál. A zsinat a 25%-ot fogadta el. Még arra terjeszkedtek ki, hogy megbeszéljék a közalapi kivetés ügyét, mire nézve elfogadták az eddigi gyakorlatot s aztán az ülés berekesztetett.

Márc. 23-án a törvényjavaslatnak az egyházmegyei és egyházkerületi tisztviselőkre vonatkozó részeit kezdte meg tárgyalni a zsinat. Elfogadta a javaslat tervezeteit, Molnár Béla indítványát az egyházmegyei ügyészről az illető bizottsághoz tette át, több szakaszra pedig elhatározta, hogy új szövegezéssel lássák el. Ezek után ismét az egyházi adózás kérdéseit kezdte tárgyalni. Tisza Lajos gróf indítványának mellőzésével, elfogadta az adózókra vonatkozó eredeti javaslatot, majd kimondotta, hogy adózási ügyben az egyházmegyétől felebbezni nem lehet. Az ülés vége felé még Kovács Antal tette meg azt a módosítását, hogy ám szedje be a tisztviselők fizetéseit a presbiterium, de ezeknek a tisztviselőknek a jelenlétében. A zsinat nem fogadta el indítványát, hanem az eredeti szövegezést tartotta fenn.

Még a márc. 23-iki ülésben elhatározták, hogy a következő napon, márc. 24-én, főleg a domesztika ügyével foglalkozni. Csakugyan márc. 24-én meg is kezdtek e fontos tárgy felett a tanácskozásokat. Mindenek előtt, Mecner Béla szólott a tárgyhöz, kifejezve óhajtását, hogy a zsinat még a nyug- és gyámintézet rovására is lelkészi özvegy-árva intézetet állítson fel a domesztika segélyével. Nagy László és Várady Gábor beszéltek azután, hogy nem szeretnék a két intézetet külön szakítani, hanem igenis, hogy azok együtt működjenek. Majd Szász Károly javasolta, hogy a jelenlegi állapot, mint ideiglenes állapot, tartassék még fenn egy darab ideig, a tiz év múlva összeüldendő zsinat határozzon aztán ez ügyben véglegesen. E javaslat ellen többen szólottak, Szeremley Sámuel pedig, ki a nyomornak számos példája után, a melyet ő régóta ismer, nem tartaná

megengedhetőnek, hogy az özvegy-árva gyámintézet ügye további tiz évre elhalasztassék, határozati javaslatot nyújtott be, hogy addig is, míg a szolgálatra képtelen lelkészek nyugdíjazásáról gondoskodás történék, gondoskodjék a zsinat az özvegyek és árvák sorsáról és utasítsa a konventet, hogy idevonatkozólag javaslatot terjesszen elő. Tisza Kálmán beszéde után, ki azt akarta, hogy a kérdéssel foglalkozó konvent nyujtson be javaslatot még a három év alatt e mostani zsinathoz, elrendelte az elnökség a szavazatot, melynek eredménye a következő lett: igennel szavazott, vagyis, a törvényjavaslat eredeti szövegének fentartása mellett, 38 zsinati képviselő, ellene 43; tehát, a zsinat öt szótöbbséggel melőzte az eredeti szöveget. Ismételt szavazás után elfogadták Szeremley Sámuel módosítványát. Ezzel az ülés végződött.

Márc. 25-én az elhalasztott, illetve, elmaradt részeit vették elő a törvényjavaslatnak, minők voltak az egyházmegyékről, egyházmegyei közgyűlésről s ennek tárgyairól, egyházkerületekről, illetve, az egyházkerületi gyűléseknek tárgyairól szóló szakaszok. Nagyrészt vita nélkül fogadták el mindet, az eredeti javaslat szerint. Pótlásul csak Tisza István azt a javaslatát iktatták be, hogy az egyházkerület szabályrendelettel határozhat a presbiteriumok választása alá eső állások betöltésére vonatkozólag. Ezután következett a lelkészválasztási törvények további tárgyalása. A meghívásra nézve megállapodtak, hogy a lelkészi állomás ilyen módon is csak azon esetben tölthető be, ha az illető jogosult választóknak legalább kétharmada egy jelöltben állapodik meg. Ezen határozat kimondásával záródott is a tanácskozás, mert úgy állapodtak meg, hogy a javaslat szövegét, fontosságánál fogva, ki kell nyomtatni; az üléseket ennél fogva elnapolták, annyi-vel is inkább, mert 28-án, azaz, hétfőn délelőtt a zsinat húsz tagu küldöttsége által a király ő felsége előtt hódolatát akarja kifejezni. A tanácskozások aztán csak 29-én, kedden veszik ismét kezdetüket.

(Folytatása következik.)

Az egyházmegyékből.

I.

A szil.-szolnoki egyházmegyéből.

A sz.-szolnoki egyházmegyébe kebeleztet Szeér ev. ref. egyházközségnek öröminnepe volt mult évi november 15-ke, a mennyiben a hivek nagy áldozatkészsége árán épített új orgona. diszes szószék, korona s az egész templom belsejének teljes felszerelése ekkor vétetett át az e célra kiküldött szakbizottság által s a népnek szabad lón meglátnia a romkból épült templom ujjászületését. Az összes költségek az 1800 forintot meghaladják, s ha hozzá teszem, hogy amaz összegből csak mintegy 600 forint lett rovatalból fedezve, a nagyobb rész, 1200 forint, a hiveknek önkényes ajánlata s adakozása folytán, nagy az én örömem is az én népemmel egyetemben, mert láttam, hogy «nagy örömmel, szabad akaratja szerint adta ezeket.» (I. Kron. 29, 17.)

Nem akarom én e helyen az én hiveim vallásos buzgóságát hirdetni; hirdeti és hirdesse is azt nemzedékről-nemzedékre a mű, melyet «nem erővel, sem hatalommal, hanem az úr lelke által építettek!»

De, mindenesetre szép jele az a mai anyagiasságban a vallásos buzgóságnak, hogy éppen Szeér ev. ref. egy-

házközség, mely úgy maga, mint külön-külön minden tagja a Szilágyban levő községek legszegényebbjé közé tartozik, erejét meghaladó áldozat árán tette templomát a környék legdiszesebb templomává.

Az orgona s diszes szószék Kolonics István építész dicséri, kinek ez a 193-ik orgonája, csinos, szakértelemmel készített mű s az építész urat jó lélekkel merem ajánlani, a nyert szakértői vélemény alapján, minden építettő egyház-községünknek.

Uj szószékünk s úrasztalunk mostan már takarók nélkül fog állani, de hogy ezen hiányokon is némileg segítve legyen, tekintetes Miklóssy Gyula, e. m. képviselő úr, tek. Barra Mózes, egyházmegyei képviselő úr, 3 frt. tiszteletes Béci Miklós, h.-nádasi lelkész úr, 3 frt. és Szakács István hadadi tanító úr, 1 frt. 50 krtban számították fel, mint szakértők, nap- és fuvar-dijaikat, de ezen összeget, összesen 12 frt. 50 krt egy szószék-takaró beszerzésére az egyház részére visszaajándékozták. kik is eme szíves ajándékukért, úgy a magam, mint egyházzam részéről e helyen is fogadják igaz köszönetünket.

Itten is beteljesült ama nagy igazság, «a hol hitbuzgó, egyházszerető nép lakik, hol ékes templomok emelkednek. ott nem a modernnek Krisztusa. hanem a evangyeliomi Krisztus hirdetik» s hol ez a Krisztus hirdetik, ott folyton emelkedni fognak hajlékok az igaz isten tiszteletére!

Zsigmond Géza,
ev. ref. lelkész.

II.

A sepsii egyházmegyéből.

Egyházmegyénk papi testülete folyó 1892. évi február hó 23-án értekezleti gyűlést tartott Sepszi-Szent-Györgyön, a rendes tanácskozási helyen. Elnök Zágonyi Pál afa. üdvözlővén a kellő számban megjelent értekezleti tagokat, röviden néhány vonásban visszapillantást vet a közel multra s jelzi hivatásunk fontosságát. A közelebről lefolyt politikai mozgalmat egy nagy folyam áradásához hasonlítja, mely medréből kicsapva, nagy területet borít el árral s hőmpölyögve hullámszik előre. Az ár lezajlása után, midőn a folyam visszahúzódik medrébe, az elborított területen láthatóvá lesz az iszap, melyet maga után hátra hagyott az áradat. A politikai életben csak nem régen lezajlott áramlat is hátra hagyta iszapját igen sok helyen s rossz hatása visszatükrözik a vallás-erkölcs mezején is. Itt megtisztítani a ta-

lajt az iszaptól s helyébe a közbékesség, egyetértés, felebaráti szeretet magvait plántálni, védni, ápolni, jóra vezérlő közszellemet teremteni, éppen a papoknak, a nép erkölcsi vezéreinek legmagasztosabb hivatása, feladata. Örvedetes dolog gyanánt lehet jelezni azt, hogy egyházmegyénk papi testülete mentve maradt az árvíz iszapjának lerakódásától s testületünk tagjai az áramlat elvonulta után a béke, szeretet, egyetértés lelkével keblükben gyülekeztek együvé, hogy a nehéz, de nemes munkásság érdekében eszmét cserélve, egyesült erővel törekedjenek a kitűzött cél megvalósítására. Értekezletünk előtt az a magasztos cél áll, hogy míg egyfelől a közös munkálkodás által magunk-magunkat is műveljük, másfelől önmivélésünk kapcsán képesek lehetünk irányt adni hiveink sergeinek; lelkesíthetjük, vezérelhetjük a jónak, szépnek utján a reánk bizott lelkeket s egyszersmind előmozdithatjuk anyaszentegyházunk egyetemének felvirágzását. Minden ilyenmü összejövetelünk e cél megvalósítására irányul. Meglehet tán, látszólag kevésnek mutatkozik jelen értekezletünk tárgya; azonban, ha komolyan tekintünk a tárgy érdemének mélyére, nem csekély, nem kevés a feladat, mert jelen értekezletünk előtt nem egyéb áll, mint az, hogy a jelenlegi viszonyok követelményeinek megfelelő módosított, új könyvtári alapszabályzatot tárgyalja, kötelező érvénnyel bíróvá emelje s annak alapján könyvtárunk ügyét rendes mederbe terelje, teljesen rendezze. Egyházmegyénk papsága könyvtárunkban oly kincset bir, melylyel méltán dicsekedhetik. E könyvtárnak rendezése, fentartása, gyarapítása értekezletünk minden tagjának hivatásszerű és kedves kötelessége kell hogy legyen. Elnök afa. értekezletünk éber figyelmébe ajánlva könyvtárunk ügyét, istennek segedelmét kéri jelen munkálkodásunkra s az értekezleti gyűlést megnyitja.

A távol maradott néhány értekezleti tag igazolásának elfogadása után felolvastatván a mult Értekezlet jegyzőkönyve, változtatás nélkül helybehagyatott.

Következett a könyvtári alapszabálytervezet, tárgyalása, melyet Kiss Albert, Révay Pál, Vén Mihály, Benedek Árpád értekezleti tagok a mult értekezlet megbízatása folytán szerkesztettek.

Értekezletünk ez alapszabály-tervezetet, részletenkint le-tárgyalva, elfogadta, véglegesen szövegezte s egyházi felsőbb testületünk által leendő megerősítettését határozatilag ki-mondotta.

(Folytatása következik.) Benedek Árpád,
...-szentkirályi ev. ref. pap.

TÁRCA.

Koménius emlékezete.

Nem mint meteor, mely jön és széttörik;
Élte rövid fény, mely volt s kialudt;
De mint nap, mely ég végetlen időkig,
Súgár-kévékből fonva koszorut:
Úgy állsz előttünk te hív, te nagy, te szent,
Ki megelőzted sivár korodat,
S szellemed előtt, mely ma is él, teremt:
Ez innepünk is csekély hódolat.

Mert, ki szellemét darabokra osztva,
A mindenséget nemesíti meg;

A földön élén, száll a csillagokba,
És oltárt emel az eszményinek:
Az oda lép a Megváltók sorába,
Kiknek jutalma: üldözés, halál,
S arcukba köpköd a hitvány, a kába
E keveseknek egyike valál.

Született volna ragyogóbb csillagban,
Szíván éltetőbb levegőget,
Hol tiszteletet nyer az ész, a hajlam,
És a gondolat korlátlan lehet:
Részedbe nem jut Jeremiás útja,
S Jób keserve, mely éltedben kísért;

S mi, emléktelen sírodra borulva,
Nem kérdeznők most: miért, óh miért?

Barbár századod bilincseit marva,
Ott zörgettél a börtön ajtaján;
Büszkén mutattál a szép béke-partra,
Remélve, várva, hogy megért talán!
Eszményeidben boldog hívő voltál,
Ébren álmodó, ki másért viraszt:
Szívdobbanásra vártál a megholtnál,
S hogy kizöldül tán az őszi haraszt.

Halott nem mozdult. Száraz ág nem hajtott.
Kétszer nem virul a földi élet.
Ostromolhattad az őszt, a sírhalmot,
Vissza nem néz, a ki oda lépett.
Nemes kebledet, óh, nem ez döfte át,
A sír lakói legalább voltak:
De, hogy az ember megtagadta fáját,
Fájt, hogy az élő szívek halottak.

Mint egy röpke nyílt, kiküldted szemedet,
S irtózatot volt, a mint találtad:
Az ember, a nép, mely csak túrt, szenvedett,
Félig majom volt, félig vadállat.
Erkölcsei érzék, nemzeti öntudat,
Ember-méltóság, szabadság, jellem:
Eltévesztve mind a célt, az utat,
Céltalanul csak sóhajtott: nem, nem!

Támadjatok fel, ti, félig istenek,
Követeljétek isten szellemét,
S az évszázadok rózsákat hintenek
A nemes harcban útatokra szét.
És oda álltal vezető vezérnek,
S nem rettegve semmi fájdalomtól,
Gyönyörre váltak a nagy szenvedések:
S lettél próféta, lettél apostól.

A nagy mindenség kárpitjára írva,
Írva láttad: embert növelni, szent!
És elmerülve a lét titkaiba,
Érthetővé tetted a végtelent.
Fegyvered a toll: hadoszlopok ellen;
Sergeid betük, és győzni remélsz:
Nem tudtad te még, hogy a természetben
Napsúgártól jobban nő a penész!

Szóltál fajodhoz, szeretett népedhez,
Mely időken át annyit lakola:
«Közel a földhez, közel az istenhez;
A mi neked kell: nemzeti iskola.
Drága nemzetem, szép nyelvedet szeresd,
A mi megtart: csak nemzeti erény.»
— Fellegek gyűltek. Csak elborult az est!...
S száműzött hazád, te nagy, te szegény!

Szégyenletében, hogy nem gyult ki a föld,
Mely így dobja el legnagyobb fiát!
És bár hírével minden ország betölt,
Mít adhat már neki a nagy világ!

Vonszolta testét, mint az üldözött eb,
S megtört volna százszor is a kintól,
Ha szelleme nem emeli föl, fölebb,
S nem vigasztalá a munka, a toll.

Márványba. Óh, nem; csak hálás szívébe
Véste nevét a büszke Albion;
Svéd, Francia és Németország népe,
S látjuk itt is, hazám, határidon.
Kövért esőtől csak duzzad a mező,
Fris harmattól fakad a tavasz:
Ha eszményt látunk, elmondhatjuk: ez ő!
Hol élet kél, az ő szelleme az!

A zordon tél már minden burkot lehány;
Csattogtatja már a sas szárnyait;
Apró cseppekből már nő az oceán;
S a fölkelő nap fénye már vakít;
Kél új, szebb világ, hol rom, sár tanyázott,
Röpköd már a nemzeti Géniusz:
Ez a te örök halhatatlanságod,
Diadalmad, nagy Koméniusz!

Szász Gerő.

Koméniusz Ámos János.

(Emlékezés a kolozsmegyei tankerületi tanítótestület által Kolozsvárt, 1892. márc. 27-én rendezett Koméniusz-ünnepélyen.)

A középkor sötét századaiban, melyekben az értelmi erők s erkölcsi tényezők a tudatlanság és elfogultság bilincseiben nyögtek, csak ritkán szűrődik át egy fénysugár, hogy a sötétséget megvilágítva, utat mutasson az emberi igyekezetnek az előretörésvésre, haladásra, tökélyesbülésre s végeredményképpen az emberi boldogságra. De ezen jótékony fénysugarak mind gyakoriabbak kezdenek lenni, mióta az antik világ sokáig szunnyadozó szelleme megifjodva, megújulva, éledni kezd, majd a renaissance befolyása alatt tágasabb köröket von s felszáll lassan, ragyogó fényben a lát-határra, a megváltás geniusza.

A durva, nyers erők századai voltak ezek, melyek csak a romlásban találhaták gyönyörűségüket. Az újjáébredés bár lassan, de fokozatosan haladott előre; a keresztyénység nemesítő ihlete mindinkább áthatja a romba dült ó-világ értelmi és erkölcsi alkotásait, hogy azok helyett oly intézményeket létesítsen, melyek az emberszeretet zománca által nyertek valódi értéket és tartósságot.

A megváltás elmélete az emberiség történelmének lapjain időrül-időre megújulni látszik, míg végre a közszabadság megvalósulásában találja meg gyakorlati megoldását. A keresztyénység megváltá az emberiséget a theologiai büntől és kárhózzattól s a philosophiai megsemmisüléstől. Ez volt a megváltás geniuszának első megjelenése az erkölcsi világrend szolgálatában. De még hátra volt az emberiség anyagi és szellemi megváltása, melyet a keresztyénység előkészített és lehetővé tett ugyan, de a mely csak az ember értelmi és erkölcsi erőinek felhasználásával valósulhatott vala meg. A középkori hűbéri intézmény anyagi, a scholasticismus, avagy az iskolai bölcselet értelmi rabságra kárhóztatta az emberiséget; mindkettőnek megváltója: a szabadság s ennek két iker testvére, csak hosszú, áldozatokban gazdag küzdelem után születhetett meg.

A feudalizmus születés és érték szerint osztályozta az embereket, a szabadság mértéke szerint, mert a szabadságot, ezen isteni közvagyon a középkor nem ismerte, melyet csak a kiváltságosok kis száma élvezett, míg a nép legnagyobb része tengő jogtalanságra vala kárthatva, mely gyakran súlyosabb volt a pogány ó-kor rabszolgaságánál. A scholasticizmus ellenben békót rakott az emberi észre s a logikai rendszer és világosság helyét a mysticizmus, a körmönfont dialektika, vagy egyoldalú és meddő fürkészés pótolta a theologia bonyolódott és sokszor homályos útvesztőjében.

De a szellem megváltásának előbb kellett bekövetkeznie; az észnek előbb le kelle ráznia a bilincseket, hogy ha a feudalizmus békóitól az emberiség meg akar vala szabadulni. A scholasticizmus nem tűrte meg a világosságot, mely derengésének első pillanatától kezdve, a valóság kifürkészését, az igazságok felderítését tűzte ki feladatúl. Így győzött az iskolai hőcselkedés felett a gyakorlatosság, így nyert az eszme életet és alakot, a realismus diadalával. Ez volt a megváltás géniusának második megjelenése.

S valamint a Megváltó alapította hitnek meg valának az ő felkent apostolai, kik az üdvözülés magasztos tanának hódoltak s a testvéri szeretet szövénekét magasan lobogtatták, hogy az egy egész földgömböt bevilágított: úgy a megváltás eme korszakának is megvalának a maga apostolai: a felvilágosodás, az igazság hirdetői, kik eljövének, hogy az emberiség politikai megváltásának művét: a szabadságot előkészíteni és megvalósítani segítsék.

S ezen lelkesült apostolai a felvilágosodásnak hősök valának a szó legjobb és legnemesebb jelentményében, kik vérüknél drágábbá, lelkük békéjével, pecsételték meg eszméiket, melyeknek diadaláért üldöztetéseket, zaklatásokat és nyomort kelle szenvedniök.

A tizenhatodik század a felvilágosodás és mívelődés bevezető századának nevezhető, melyben az eszmék fakadozni kezdenek, melyek nemsokára mint fényt szóró üstökösök bevilágítják földgömbünket. Ezen századnak szülöttje volt azon férfiú is, kinek háromezázados születésének emléket megüldendők, ma itt kegyeletos érzelmektől vezérelve, összejövénk; kinek eszméi fokról-fokra jutottak diadalra, melyek közül kora sokat félreértett, vagy megvalósítani nem tudott; kinek közvagyonná vált útbaigazításait ma a családban és az iskolában követjük, legtöbbször a nélkül, hogy azon zaklatott, üldözött, győtrött életre gondolnánk, mely azokat fenkölt lelkének melegágyában ápolta és kicsiráztatta. E férfiú Koménius Ámos János, a morva-testvérek üldözött felekezetének utolsó püspöke és nevesebb képviselője volt; azon férfiú, ki mint a nevelés és tanítás nagy mestere és reformatora hallhatatlan dicsőséget vívott ki magának s kinek nevétől visszhangzik ma az egész mivelt keresztyén világ, melynek alaptörvényei a humanizmus elemeiből fejlődének vala ki.

Koménius Ámos János született 1592. március 28-án, Komnja, vagy Nivnitz nevű helységben, Morvaországban. Szülői, kiket korán elvesztett, szegény iparosok valának; úgy hogy a gyermek gondos nevelés és meghatározott életcél nélkül érte el azon kort, midőn komolyabban hozzá kellett látnia a tanuláshoz. Valódi neve Komenskyj volt, anyanyelve a cseh, melyet egész életében gondos szeretettel ápolt s me-

lyen eredetileg minden nagyobb művét megírta s csak azután fordítá latin, vagy német nyelvre.

Kétségtelen, hogy kedélyére, jellemére s gondolkozási világának egész irányára jelentékeny befolyással volt azon vallás, melyben felnőtt, melynek lelkes és fenkölt híve és utolsó előjárója vala. A cseh-morva testvérek a régi utraquista hussita felekezet egy megmaradott kis töredékéhez tartoztak, követői nyiltan az evangélikus egyház híveinek tekintettek, de mint sajátos felekezet olyan szerepet játszott a vallásszabadság küzdelmes korszakában, mint az angol reformáció idejében a puritánok. A katolikusok által üldözötve, az evangélikusoktól lenézve, vagy megvetve, a morva-testvérvilág helyzeté felett szomorú volt. A szendomiri zsinaton 1570-ben a hívek legnagyobb része az evangélikus egyház kebelébe lépett; csak kevesen közülök maradtak meg régi hitük mellett; s ezek, szerényen visszavonulva, Cseh- és Morvaország különböző részeiben telepedének le, s békés természetük és munkásságuk által igyekeztek eloszlalni az ellenszenvet, mely irányukban még mindig nyilvánult. Ezen szerény és igénytelen hitfelekezethez tartozott Koménius. (Folytatása következik.) Dr. Lázár Gyula.

Különfélék.

Szives kérés olvasóinkhoz.

A lapunkban márc. hónapban névtelenül megjelent cikkek pályázatának határideje mai számunkkal lejárván, szivesen fölkérjük olvasóinkat: hogy ápril 15-ig egy pár szóban nyilatkoznai sziveskedjenek, melyik cikk irójának adjuk ki a 15 forint pályadíjat? Jövő számunkkal kezdetét veszi az áprilisi pályázat.

Kolozsvárt, márc. 30. 1892. Szász Gerő.

== Az egyetemes zsinat a királynál. Király ő Felsege márc. 28-án kihallgatáson fogadta az egyetemes zsinat tagjait, kik ő Felsegének köszönetüket fejezték ki a zsinat összehívásáért. A küldöttséget Kun Bertalan püspök, és Tisza Kálmán főgondnok, zsinati elnökök vezették s tagjai voltak: Szász Károly, Papp Gábor, Kiss Áron és Szász Domokos püspökök, gróf Tisza Lajos, báró Bánffy Dezső és Horthy István főgondnokok, az egyes egyházkerületek képviselőit pedig: Cseh Lajos, Beöthy Zsigmond, Zeyk Gábor, Metzner Béla ér Kiss Elek gndnokok, Kovács Antal, Vállvi Lajos, Bartha Lajos, Bornemisza József és Széll Kálmán esperesek. Kun Bertalan a következő beszédet intézte ő Felsegéhez:

«Császári és királyi Felség! Legkegyelmesebb Urunk! A magyarországi református egyetemes egyház közönsége mély hálával és hódolattal vette Felsegednek ama legkegyelmesebb elhatározását, melylyel egyetemes zsinatunknak megnyitását még a múlt évi dec. 5-ére legkegyelmesebben megengedni méltóztatott. Az egybegyült zsinat várva várta a kedvező alkalmat, hogy Felsegednek e kegyességeért hódolatteljes háláját nyilváníthassa s a legmagasabb trón iránti hűségének egyetemes egyházunk nevében hálás köszönetét kifejezhesse. Alázattal kérjük azért Felsegedet, hogy ezt legkegyelmesebben elfogadni s a trón iránti törhetlen hűségünk kifejezése mellett, evangélium szerint reformált magyar anyaszentegyházunkat tovább is kegyelmében és legmagasabb védelmében megtartani méltóztassék. Részünkről esedezvén az egek urához, hogy Felsegedet országai és népei boldogítására az emberi élet megengedett határáig erőben, egészségben tartsa meg és éltesse.»

A beszédet éljenzés követte, melynek csillapulta után, ő Felsege így válszolt:

«A reformátusok egyetemes zsinatának hódolatát köszönettel és meglelégedéssel fogadom. Figyelemmel és érdeklődéssel kísérem a zsinat tárgyalásait s örömmel szolgál, látni, hogy törvényhozási működésüket higgadtsággal, előrelátással, egyházukra nézve üdvösen folytatják. Biztosítom, hogy magyarországi református egyházukat továbbra is kegyelmekben megtartom és királyi védelmében részesíteném.»

A beszédet a küldöttség lelkesen megéljenezte, mire ő Felsége a küldöttség tagjaihoz fordult, kiket megszólítással tüntetett ki. Ezzel a tisztelegés véget ért.

— **A mint előre látható volt**, a néhai Révész Bálint halála által üresen maradt papi állásra, a debreceni egyház új püspökét, főtiszt. Kiss Áront választotta meg, ki eddig porcsalmi lelkipásztor volt. Későn jutott részébe a szép megtiszteltetés, adja isten, hogy sokáig legyen birtokában. Mi pedig «felkelünk előtte és az ő orcáját megbecsülve»: kívánunk neki jó hosszú életet.

— **A zilahi ev. ref. kollegium** márc. 28-án d. e. 11 órakor Koménius-ünnepélyt rendezett az intézet tornacsarnokában, a tanuló ifjúság, tanárok, tanítók, s számos tanügy-barát jelenlétében. Kerekes Endre vallás-tanár ismertette Koménius külföldi s magyarországi működését, életrajzával kapcsolatosan. Ezután Petri Mór tanár szavalt a nagy hatással Szász Gerő alkalmi ódáját. Az ifjúság éneke zárta be az ünnepélyt.

— **Kolozsvári könyvkereskedő**, Horatsik János, Felhívást bocsátott ki, melyben fölkeri az érdeklődőket, hogy a csak imént elhalt tanár, Kovács Antal műveinek kiadásában támogassák. Az előfizetési ár 1 frt. 50 kr. mely márc. 30-ig hozzá küldendő. Kovács Antalnak neve sokkal szélesebb körben ismeretes, hogysen szükséges volna, hogy mi ismertessük. Még egészen ifjú korában oda állott az út-

török közé, és barátjával, Gáspár Jánossal, maradandó művekkel tette nevét emlékezetessé az irodalomban. Egész élete a nevelés ügyének volt szentelve, és tanulmányai mellett, a gyakorlat sok bölcsességre tanította, melynek eredménye lesz e köny. Melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe.

— **Örömmel olvastuk a «Sz. Nemzetből»** a hirt, hogy Gy.-Sz.-Miklóson, az ujonnan kinevezett körlelkész, Bitay Béla, folyó hó 20-án tartotta meg beköszöntő beszédét, melyet nagy számmal összegyűlt hívei lelki örömmel hallgattak, s istentisztelet végeztével, a legszívélyesebb üdvözlésekben részesítették. Soha egy pillanatig sem kételkedtünk a felől, hogy Bitay Béla, mihelyt tért nyér az önálló munkálkodhatásra, be fogja váltani fényes tehetségeit a papi pályán, humánus, nemes gondolkozását, és meleg szívét a hívekkel, és a mivelt társadalommal való érintkezéseiben, és példányul foghat szolgálni sokaknak, kik tán kívülről látszanak valamiknek, de belőlről felfuvalkodottak, nevetlenek, dölyfösek, barbárusok. Istennek vezérlő lelke legyen pályáján, fontos működésén, egész életén!

— **Gyéresi paptársunk, Zathurecky Károly**, folyó hó 23-án, életének 52-ik, papságának 28-ik évében meghalt. Fájó szívvel mondunk örök búcsut a sok képességgel felruházott lelkipásztornak, ki mint ember is kiérdemelte mindenki igaz szeretetét; és őszinte részvéttel osztozunk az özvegynek, az öreg édes anyának és a rokonoknak méltó bánatában. A jó isten örök jósága adjon enyhületet, vigasztalást!

— **Szíves köszönet.** Tkts. Sebestyén Viktor úr, és kedves neje. született, Koronka Lila, egyházközségünk iránti szeretetüket nem csak a múlt évben mutatták ki, a mikor az egyik harangtengely kötetési költségét fizették: hanem ez évben is mehozták a kegyelet adóját azon szép «biblia» által, melylyel egyházközségünket megajándékozták. A vallásos buzgóság, a jó példaadás az úr házában tettekben nyilvánuló szeretete nem szorul az én dicséretre. Önmagában hordja azt. Annyit azonban kedves kötelességemnek tartok, hogy e már kétszer tett ajándékukért, magam és egyházközségünk nevében, e helyen is őszinte köszönetet mondjak. Cseréfalva, 1892. márc. hó 25-én. Simon Imre, ev. ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

409—1892.

FIGYELMEZTETÉS.

Egyházkerületünk pénztárával szemben adós viszonyban álló egyházközségeket és egyeseket figyelmeztetjük, hogy ha kamat-tartozásuk fizetését pontatlanul részben, avagy éppen nem teljesítenék, a kamat-fizetés esedékessé váló napjától kezdve, a kikötött kamatokon kívül, még 6% késedelmi kamatot is kötelesek fizetni, és pedig az 1891. évi egyházkerületi r. k. közgyűlés 12. szám II. 11. pontja alatt kelt elvi határozata értelmében a segély-kölcsönök után azon egész évnegyedre terjedőleg, melyben a kamat befizettetik, avagy felhajtatik.

Ebből folyólag, az érdekelteket figyelmeztetjük a kamatfizetés pontos teljesítésének elmulasztásából felmerülő ezen hátrányra is.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvárt, 1892. febr. 7-én tartott üléséből.

Bodor Antal,
h. előadó.

Domokos Antal,
ig.-tanácsos, elnök-helyettes.

354—1892.

PÁLYÁZAT.

A nagy-sajói egyházmegyébe kebelezett sófalvi egyházközség III. osztályu lelkészi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma gazdasági épületekkel és veteményes kerttel ellátott lakáson kívül, egyházhatósági becslés szerint, 558 frt. 22 kr. melyből 263 frt. 55 kr. dézma-kárpótlási kamat, 47 hold 854 □ öl tagosított birtok, 118 frt. 50 kr. értékkel, a többi kepe. A megválasztandó köteles leendő, az egyházmegye most e tavaszi közgyűlésen megalkotandó özvegyárvai gyámintézetének tagja lenni és a méltóságos Igazgató-Tanács által jóvá hagyandó alapszabályokban foglalt törvényeket megtartani.

Pályázati határidő, f. évi április hó 25. Folyamodványok nt. Muzsnai Károly, esperes aához küldendő, Szász-Cegőre, u. p. Kerlész.

Kolozsvárt, 1892. febr. 22-én.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

351—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a küküllői egyházmegyébe kebelezett medvési egyházközség kántor-tanító állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: kerttel és gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági becslés szerint, 100 frt. 33 kr.

Pályázati határnap, f. évi április 20. Folyamodványok, nt. Kovács Elek esperes aához. intézendők, V.-Gálfalvára, u. p. Dicső-Szent-Márton.

Kolozsvárt, 1892. márc. 28-án.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

97—1892.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Nagy-baconi Nagy Sz. József, nejét, bíbarcfalvi Bálint Máriát, ki őt ezelőtt tiz évvel hűtlenül elhagyta s azóta sem tartózkodási helyéről, sem életben létéről tudomással nem bír, ezennel hirdetményesen idézti az erdővidéki ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéke elé azon kijelentéssel, hogy ha hat hó lefolyása alatt említett törvényszék előtt meg nem jelenik, ellene a válópert úgy is megkezdí, s le is fogja járatni.

Az erdővidéki ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától, Közép-Ajtán, 1892. márc. 28-án. *Kövér András,*
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.